25 KASIM 1959 SAYI: 278

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİ … MUASI

AVNİ DOĞAN
DAVUDİ BİR SES..

FİYATI : 125 KURUŞ

YEPYENİ BİR...

AKŞAM

7 den 70e kadar herkesin gazetesi

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl : 6, Cilt : XVI, Sayı : 278

Yazı işleri :
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel : 18992 P. K. 582 - Ankara

İdare :
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel : 15221

Fiyatı 125 Kuruş

★

Müessisi

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul müdür

Kurtul ALTUĞ

★

Karikatür :

TURHAN

★

Fotoğraf :

Hüseyin EZER

Ege AJANSI

Associated Press

Türk Haberler Ajansı

★

Klişe :

Doğan Klişe

★

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

★

Abone şartları :

3 aylık	(12 nüsha)	: 12,50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	: 25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	: 52.00 lira

★

İlân şartları :

Santimi : 8 lira

8 renkli arka kapak : 750 lira
(İlân münderecatından mes'uliyet kabul edilmez)

★

İlân işleri :

Tel : 15221

★

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221

Basıldığı tarih : 24.11.1959

Kapak resmimiz

Avni Doğan

Kürsüde bir C.H.P. li

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları,

Bu haftanın başından itibaren AKİSte sanki ilkbaharmış gibi bir canlanma, bir faaliyet vardı. Odalarda dolaşanlar, masalarda oturanlar neşeli görünüyorlardı. Bir zamandan beri unutulan şakalar yeniden dillere takılıyor, havada tatlı bir heyecan dalgalanıyordu. Bundan bir yıl evvel, böyle bir Kasım ayında polisler gelipte mecmuanın üç mensubunu, peşpeşine hapishaneye götürdüklerinden ve neşriyata, gene peşpeşine üç ay mühür vurduklarından beri ilk defadır ki yüzler gülüyordu. AKİS zorla uzak bırakıldığı üç mensubundan biricisini, başyazarımız Metin Tokeri karşılamıya hazırlanıyordu.

Metin Toker Pazartesi günü aramıza dönecektir. Onu, üç ay kadar farkla Tarık Halulu takip edecektir. Bir ay sonra da Yusuf Ziya Ademhan Kemaliye Cezaevinden çıkacaktır. İşte, günler geçiyor ve zaman, alın karası ile vicdan azabından gayrı herşeyi silip süpürürüz.

Bu haftanın başından itibaren AKİS mensupları Metin Tokerin çalışma odasını yeniden eski şekline soktular, hazırladılar. Başyazarın, hapishaneden çıktığı gün masasının başına geçmesi kimseyi şaşırtmıyacaktır. Ama mesai arkadaşları kendisini, daha beş gün zorla izinli addetme kararı verdiler. Zira kendileri mecmuada başyazarı karşılamıya hazırlanırken mebusevleri semtindeki bir evde bir ailenin, daha da fazla heyecanla, Metin Tokeri beklediğini biliyorlardı.

Pazartesi sabahı ailesi, arkadaşları, ve kendisini sevenler, erken saatte Metin Tokeri bir sene evvel bıraktıkları cezaevinden alacaklardır. Metin Toker anne ve babasının yanında bir kaç gün kalmak üzere Salı sabahı İstanbula gidecek haftanın sonunda da dönüp yepyeni bir tertiple çıkacak olan AKİSi hazırlamıya başlıyacaktır. İstanbul seyahati şimdiden bir küçük kızı heyecan içinde bırakmaktadır. Gülsün Toker annesine, babasına refakat edecek ve bu onun ilk uçak yolculuğu olacaktır.

Böylece Tokerler için hayat, bir yıllık fasıladan sonra, tekrar eski halini alacaktır. Evet, zaman her şeyi silip süpürüyor, alın karası ve vicdan azabından gayrı...

★

İki hafta sonra, yeni bir hamle yapmış olarak ve başında tekrar Metin Toker bulunan bir ekip tarafından hazırlanarak çıkacak olan AKİS, kadrosunu kuvvetlendirmekle meşguldür. Bu meyanda Dış Politika ve İktisat servislerimizin başına kıymetli bir gazeteci olan Coşkun Kırca getirilmiştir. Önümüzdeki haftadan itibaren bu kısımlar Coşkun Kırcanın idaresinde hazırlanacaktır.

Coşkun Kırca Dışişleri Bakanlığında muhtelif Şube Müdürlüklerini idare ettikten ve NATO nezdindeki Delegasyonumuzu Konseyin iktisadi mahiyetteki başlıca Komitelerinde temsil ettikten sonra, 1956 başında memuriyetten ayrılarak Üniversiteye intisap etmiş ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Umumi İktisat Kürsüsü Asistanlığına tâyin olunmuştur. Kırca 1957 yılında Fakülte dekanı Prof. Feyzioğlunun Bakanlık emrine alınması üzerine istifa eden öğretim üyeleri arasında bulunuyordu. Daha sonra gazetecilik hayatına atılan Coşkun Kırca bilgisi ve hâdiselere vukufu ile derhal dikkati çekmiştir.

★

Geçen haftanın sonunda ve bu haftanın başında bütün gözler, Ankara Hiltonun 10. koğuşunda, tahta bir ranza üzerinde her gün bir parça daha kuvvetten düşen, genç -25 yaşında- uzun boylu, gözlüklü bir adama yönelmişti.

Bu genç adamın adı Ülkü Armandı ve memleketimizdeki basın rejimini sessiz ve âlâyişsiz "aç kalmak" suretiyle protesto ediyordu. Arkadaşlarının bütün ısrarlarına rağmen aç kalmaya devam eden Ülkünün bu acı ve ibret verici hikâyesini okuyucularımızın, AKİS in "YURTTA OLUP BİTENLER" e ayrılan kısmında "Gazeteciler" başlığı altında bir iç ezilmesiyle okuyacaklarını ve Ülküyü bu asil hareketinden dolayı tebrik edeceklerini tahmin ediyoruz.

Saygılarımızla
AKİS

Millet

Kış

Geçen haftanın son günü, öğleden sonra, başkent halkı mevsimin ilk karının yağdığını gördü. Kar, Pazar sabahı da, erken saatte, hafif hafif çiseledi. Aynı manzaranın pek yakın günlerde İstanbulda da tekrarlanması hiç kimseyi şaşırtmıyacaktır. Doğu illerimizde ise tepeler beyazlanmıştır. bile. Bu yıl kış, Türkiyeye erken gelmiştir.

Kışa girerken yurtta büyük kütleler mevsimin zorluklarıyla nasıl başa çıkacaklarını düşünmektedirler. Bu hafta, evlerde konuşulan mevzuu budur. Refah, bolluk ve daha rahat bir hayat vaadleri -bekleneleceği veçhile- bir defa daha boşa çıkmıştır. Her şey pahalıdır, yokluklar devam etmektedir, imarın kazması altında şehirler gene perişan haldedir ve geçim sıkıntısı her zamankinden ziyade şiddetle kendisini hissettirmektedir. Bu ailevi dertlerden başlarını kaldıranlar rejim buhranı içinde kıvranan ve partizanlık mikrobunun pençesine düşürülmüş bir cemiyetle karşılaşmaktadırlar. Özlenen huzur bir dağın arkasında görünmektedir. Bu kış manzarasının tek ışığı, ihtimali beliren yeni seçimlerdir. Zaten huzuru arkasında saklıyan dağın da bu seçimler olduğunu bilmiyen artık pek az kimse kalmıştır.

Gazeteciler

İnsan inanmıca

O gün, takvimlerin üzerindeki tarih 19 Kasım 1958 idi. Öğleden sonra, saat 14.30'da kalabalık bir kafile Ankara Cezaevinin önüne geldi. Aralarında uzun boylu, esmer, zayıfca, gözlüklü genç bir adam vardı. Bütün gözler bu yakışıklı delikanlıya çevrikti. Onunki hariç, herkesin çehresinde derin bir üzüntünün ifadesi okunuyordu. Genç adam, nişanlısı dahil, kendisini oraya kadar getirmiş olanlarla vedalaştı, öpüştü, koklaştı. Sonra, metin adımlarla demir kapıya yaklaştı. Kapının kanadı aralanmış, bir iki gardiyan dışarı çıkmışlı. Uzun boylu delikanlı bir an durup arkasına baktı. Kafileden biri elini salladı ve neşeli olmaya çalışan bir sesle:

"— Tam bir sene sonra, 19 Kasım 1959 günü seni almaya gene böyle geleceğiz Ülkü" diye seslendi.

Ulus gazetesinin yazı işleri müdürü Ülkü Arman acı bir şekilde gülümsedi. Kapıdan içeri girdi ve gözden kayboldu.

Geçen haftanın ortasında, perşembe günü, takvimlerin üzerindeki tarih 19 Kasım 1959 idi. Ama Ankara Cezaevinin önüne kimse gelmedi. Zaten kimsenin gelmesine de lüzum yoktu. Zira Ülkü Arman taş duvarların arasını artık 18 Mart 1961 de terkedebilecekti. O da, kılıç başına bir defa daha inmediği takdirde. . . Aynı gün, Ulus gazetesinin yazı işleri müdürü on günlük açlık grevine başladı.

Ülkü Arman

Havanda su mu döğüyor?...

Adliye Koridorlarının Gediklisi

Ülkü Arman İstanbulun eski Valisi, terbiyeci ve pedagog Mümtaz Tarhan tarafından Bülent Ecevitin yazdığı bir yazı dolayısiyle açılan davada Ankara Toplu Basın Mahkemesince verilen bir yıllık hapis cezasının Temyizde tasdiki üzerine tevkif edilmiş, cezaevine gönderilmişti. Ulus gazetesi yazı işleri müdürü mahpusluğunun ilk aylarını gene Adliyeye gidip gelmekle geçirdi. Çarşamba ve Cuma günleri -Ankara Toplu Basın Mahkemesi o günler toplanır- jandarma refakatinde cezaevinin köhne, kırmızı kamyonuna bindiriliyor, mahkeme huzuruna çıkarılıyordu. Aleyhinde açılmış daha davalar, cezalandırılması için savcılığa muvafakat vermiş daha davacılar vardı. Bu davacılardan biri Başbakan Adnan Menderes, dava meşhur "Pulliam Davası" idi.

"Pulliam Davası", basın tarihimizin unutulmayacak bir davasıdır. Amerikalı bir gazeteci olan Mr. Pulliam 1958 yazında eşiyle birlikte Türkiyeye gelmiş, Başbakanla görüşmek istemiş, randevu verilerek Başbakanın refakatine alınıp İzmire götürülmüş, fakat kendisiyle temas ettirilmemiştir. Mr. Pulliam Amerikaya döndüğünde maruf İndianapolis Star gazetesinde Türkiyedeki rejimi ve bu rejimin kurucusu olarak gösterdiği Adnan Menderesi çok şiddetli şekilde tenkid eden bir makale yayınlamıştır. Yazı evvelâ bir İstanbul gazetesi tarafından iktibas edilmiş, daha sonra bazı gazetelerde ,bu arada Ulusta da oradan alınarak çıkmıştır. Gerçi Türk gazetecileri hem bizim Basın Kanununu iyi bildiklerinden, hem de tenkidden pek hoşlanılmadığını unutmadıklarından Pulliam'ın makalesindeki "sivri taraflar"ı rötuş etmişlerdir. Fakat bu gayretler, savcılıklar tarafından 11 Aralık 1958 de istenilen muvafakatı Başbakan Menderesin vermemesini sağlayamamıştır.

Süratli İşleyen Mekanizma

Ülkü Armanın, Pulliam'ın yazısından dolayı Ankara Toplu Basın Mahkemesi önünde cereyan eden duruşması fazla uzun sürmedi. Mahkeme heyeti tevsii tahkikat taleplerinin hepsini reddetti. Savcı kısa bir iddianame okudu, arkadan müdafaa yapıldı. 11 Mart 1959 tarihinde Mahkeme kararını verdi. Ülkü Arman suçlu görülmüştü, bir sene hapse mahkûm ediliyordu, fakat mağdur Adnan Menderes resmî sıfatı haiz bulunduğundan 16 ay hapis yatacak, ayrıca 4000- lira para cezası ödiyecekti. Temyiz yolu açıktı.

Ülkü Armanın avukatı kararı derhal temyiz etti. Dosya temyizin basın davalarına bakan Üçüncü Ceza Dairesine gönderildi. Ankara Toplu Basın Mahkemesinin mahkumiyet hükmünü vermesinden sadece 2 ay sonra Temyiz dairesi kararı doğru ve kanuna uygun buldu.

Temyizin tasdiki haberinin o tarihlerde uyandırdığı alâka ve bazı basın çevrelerinde yol açtığı telaş Ülkü Arman tarafından Ankara Hiltonun duvarları arkasında tebessümle karşılandı. Kendisi zaten hapishanedeydi, vicdanında da hiç bir rahatsızlık hissetmiyordu. Üstelik "gazetecilik vazifesi" ni bir anlayış tarzı vardı ve bu. mahkumiyet kararlarıyla değişecek bir husus değildi.

İşte, "Pulliam Davası" kadar meşhur "Pazarlık" bu sıraya tesadüf etti. Daima mütebessim, daima sakin, 25 yaşında olmasına rağmen -gönül işleri hariç- inanılmaz derecede olgun Ülkü Armanı arkadaşları ilk defa o zaman sinirli gördüler. Hareketi hiç bir zaman tasvip etmedi. Hele kendisi hakkındaki kararın bir Damokles kılıcı yerine geçmesini derin bir üzüntüyle karşıladı. Üzüntüyle ve istihzayla . . .

Bir sene sonra

Aylar ayları takip etti. İlk baharın ılık günleri yerlerini yazın cehennem sıcaklarına, yazın cehennem sıcakları sonbaharın serin akşamlarına, sonbaharın serin akşamları kış başlangıcının ayazlarına bıraktılar. Ülkü Arman bir yandan Basın hürriyetinin yediği darbeleri, diğer taraftan adaletin tecelli tarzını köşesinden seyretti. Hapsedilen her gazeteci onun merhamet dolu kalbinde bir yara açtı. Fakat bazen de derin bir

Haftanın içinden

Millet Meclise Bakıyor

Büyük Meclis yeni dönem çalışmalarına fiilen başlamış bulunuyor. Büyük Meclis Cumhuriyetin her devrinde milletin dikkatini üzerine çekmiştir. Kurtuluş Mücadelesinde milli hislerin tezahür ettiği yer Büyük Meclis olmuştur ve Büyük Meclis istikbâli için ayaklanmış bir milletin iradesini en mükemmel şekilde aksettirmiş, tarihteki "İhtilâl Meclisleri"nin bütün hususiyetlerini taşımıştır. Zaferin kazanılmasından sonra Büyük Meclis Atatürkün yanında, aynı başarıyla bir "İnkılâp Meclisi" olarak vazife görmüş ve omuzlarına aldığı ağır yükü inanılmaz olgunlukla taşımıştır. Bugün Büyük Meclis bir "Demokratik Meclis" haline gelmenin çetin imtihanını vermektedir. Büyük Meclisin bu imtihanda alacağı netice Türk cemiyetinin uzun bir istikbal için huzurunu, saadetini ve emniyetini alâkadar etmektedir. Büyük Meclisin çalışmalarının Türk milleti tarafından dikkatle takip olunmasının hakiki sebebi budur.

Bir "Demokratik Meclis"in, "İhtilâl Meclisi" veya "İnkılâp Meclisi"nden çok daha fazla ananeye muhtaç bulunduğu açık bir hakikattır. "İhtilâl Meclisi" için milletin cesareti, "İnkılâp Meclisi" için milletin olgunluğu başarının kâfi malzemesini teşkil edebilir. Fakat "Demokratik Meclis"in mükemmel şekilde işlemesi daha başka unsurlara ihtiyaç gösterir. Demokrasinin karışık bir mekanizma olduğu hiç kimsenin meçhulü değildir. Avam Kamarası gibi çalışmaları hayranlıkla seyredilen Meclislerin bugünkü hallerine bir tek günde gelmedikleri doğrudur. İngiliz Parlamentosunda, şimdi tebessüme yol açan İktidarda Muhalefetin birbirlerinden "bir kılıç boyu" ayrı oturmaları usulü hakiki bir zaruretin icabı olarak doğmuş ancak uzun yıllardan sonra tatlı bir hususiyet haline gelmiştir. Bu bakımdan Büyük Mecliste zaman zaman beliren sert çatışmalar, tatsız hâdiseler, el şakasına kadar giden gürültüler ümidi kırmamalı, bedbinliğe yol açmamalıdır. Mesele, Büyük Meclisin istikamet olarak bir "Demokratik Meclis" haline gelme istikametinde ilerleyip ilerlemediğinin tesbitidir. Geçen yılki çalışmaların insanı üzen tarafı budur.

Şimdi, bir noktayı kabul etmek lâzımdır. Büyük Mecliste ekseriyet D.P. ye aittir ve Büyük Mecliste bu ekseriyetin dediğinin olmasından daha tabii bir şey yoktur. Eğer Muhalefet içinde Mecliste kendi dedikleri olmadığından dolayı sinirlenenler varsa bunlar hemen ayrılmalıdırlar. Büyük Meclisten D.P. ekseriyetinin arzuladığı kararlar, onun münasip bulduğu kanunlar çıkacaktır. Bu ekseriyetin, elindeki kudreti memleketin hayrına kullanıp kullanmadığı hususunda hakemliği millet yapacak, seçim günü sandık başına gittiğinde Büyük Meclisteki nisbeti değiştirecek veya değiştirmeyecektir. Büyük Meclisin geçen yılki çalışmalarından aklı başında kimselerin şikâyeti bu olmamıştır.

Büyük Mecliste azınlığın dediği değil, çoğunluğun dediği olacaktır. Ama Büyük Mecliste azınlık da diyecek, çoğunluk da diyecektir. Bir tarafa konuşmak, çalışmak hakkı yasak edilirse Büyük Meclisin devamlı şekilde kargaşalık içinde bulunması tabii karşılanmalıdır. Böyle bir yasağın çoğunluğun salâhiyetleriyle alâkası yoktur. Çoğunluk iradesini herkes söyliyeceğini söyledikten sonra kullanacaktır; kimin konuşacağını tâyin etmek için değil. Büyük Meclisin geçen yılki çalışmalarından aklı başında kimselerin şikâyeti bu mevzuda olmuştur.

Evvelâ, D. P. nin sayın büyüklerinin bir mazeret diye kullandıkları "Zorlama" tâbirinin demokratik sistem içinde tek başına bir anakronizm teşkil ettiği hakikati herkesin kafasına yerleşmelidir. Partilerin Meclis Gruplarında milletvekilleri icra mesuliyeti sahiplerini, Büyük Mecliste Parti Grupları hükûmeti topyekûn zorlayacaklardır. Bunu yadırgayanlar için yapılacak en uygun iş şapkalarını alıp çiftliklerine gitmektir. Demokrasi iş başındakilerin rahat ettikleri değil, daimi zorlama altında tutuldukları idare tarzıdır. Zaten rejimin fazileti bu zorlamadan doğmaktadır.

Böyle olunca, haklı haksız, her şikâyet Büyük Mecliste akis bulacak, bir neticeye bağlanacaktır. Nasıl Büyük Meclisteki ekseriyetin karar salâhiyetini kullanma tarzı ekalliyetçe tanınmamazlık edilemezse, ekseriyet de şikâyetleri "Bu konuşulabilir -Bu konuşulamaz" tarzında bir tasnife tâbi tutamaz. Şikâyeti kaale alabilir, almayabilir de. Teklifi kabul edebilir, etmeyebilir de. Tahkikat isteniyorsa açabilir, açmayabilir de. Bir tek şey yapamaz : Şikâyetin yükselmesini, teklifin yapılmasını, tahkikatın istenmesini önlemek! Bilhassa geçen yıl Başkanlık Divanı bu yapılmayacak şeyi yapmıştır ve kavgalar daima o yüzden çıkmıştır. Yaz ayları boyunca milletin nabzını yoklayanların kabahatin D. P. ye bulunduğunu görmeleri işte bunun neticesidir.

Meclis çalışmalarına normal ve sakin bir seyir vermek ne kadar basitken milleti üzenlerin niçin böyle bir yol tuttuklarını anlamak ilk bakışta kolay sayılmayabilir. Ama bütün Demokrasi rejimi gibi bir "Demokratik Meclis" mekanizmasının da altında faziletlerin en büyüğü yatmaktadır : Tahammül. Tahammül ise, evvelâ, kendine güveni gerektirir. Bazı D. P. çevrelerinden dehşet içinde kalınarak yükseltilen "Efendim, iktidara gelmek istiyorlar" sayıhasının, bütün garabeti yanında taşıdığı manâ göz önünde tutulursa Mecliste dahi Muhalefeti konuşturmama gayretinin bir "yolu kapama" maksadına dayandığı kolaylıkla anlaşılır. Yol, iktidara çıkan yoldur. Yol, D. P. nin vaktiyle tuttuğu yoldur. Halbuki bugünkü şartlar içinde Muhalefeti Mecliste konuşturmama gayreti, sadece Muhalefeti iktidara biraz daha yaklaştırmaktan başka netice vermemektedir.

Zira, aslında bakılırsa, Muhalefetin Mecliste söyliyeceği her söz bir keramet olmayacaktır. Muhalefetin her şikâyetine millet iştirak etmeyecektir. Bir diyaloga imkân verilirse her Muhalefet hatibi her İktidar hatibini kolaylıkla altedemiyecektir. Muhalefet tarafından vurulacak bütün sıra kapakları Muhalefete iyi not verdirmeyecek, Muhalefetin bütün taktikleri hoşa gitmeyecektir. Gerek içinde bulunduğumuz şartların iyileştirilmesine D. P. nin başındaki ekip yanaşmadığı müddetçe gönüller umumiyetle Muhalefetle beraber kalacaktır. Fakat Büyük Mecliste ekseriyetin, kendi iradesini, karşı tarafa her mevzuda derhal ve tam söz hakkı verdikten sonra tecelli ettirmesi bugünkü kadar aleyhinde olmayacaktır.

Rakibinizi bir Herkül haline mi getirmek istiyorsunuz? Herkeste, onun haksızlığa, gadre uğradığı kanaatini uyandırınız!

hayrete düşmekten kendisini alamadı. Bazı kimseler ne kadar da talihli oluyorlar, nasıl da uçurumların kenarında maharetle yürüyorlardı!. Hele bunların ekseriya hidayete eren ve ya ermişler arasından çıkması genç gazeteciyi uzun uzun düşündürdü. Zaferin Zühtü Hilmi Velibeşesi bu aylar zarfında yaşının yetmişin üstünde olduğunu hatırlıyarak bir yandan mahkumiyeti Temyizde görüşülürken diğer taraftan yaşım tashih ettirip tecil kararı aldı ve en tuhafı, o titiz Ankara Savcılığı işitilmemiş tecil kararını temyiz etmeye lüzum

görmedi. Böylece karar, otomatik şekilde katiyet kesbetti. Ama bu hafta zarfında Zaferde, uzun bir fasıladan sonra gene -ve tabii Muhalefete çatan- Z. V. imzalı yazılar çıkınca cezasını gık demeden çekmiş olan Ülkü Arman gülümsedi: "— Bakalım, başına bir kaza daha gelirse, üstad bu sefer yaşının kaç olduğunu hatırlıyacak!" dedi.

Gene Zaferin Cenab Yakarı, gene bu aylar zarfında, katiyet kesbetmiş cezasını çekemeyecek, hatta bir hastahanede dahi çekemiyecek derecede ağır hasta olduğunu ispat ve herkesin hayretten açılan gözleri önünde dışarda kalmakta, dolaşmakta devam etti. Buna mukabil Ulusun Beyhan Cenkçisi, askerliğini yaptığı sırada, aldığı iki ceza mecmuu bir yılı geçer geçmez bunlar derhal birleştirildi, üniformasından süratle sıyrıldı. İki ay evvel evlendiği eşinin yanından çekilip alınarak Ankara Hiltona sevkedildi. Anlaşılan Zaferin üzerine gerilmiş talihin şefkat kanadı altında Ulus mensuplarına yer yoktu! Bütün bunlar, 25 yaşın pembe heyecanı içindeki Ülkü Armanda değişik tesirler yaptı. Bu arada öteki Pulliam dâvaları, henüz kati safhaya dahi erişmemişti.

Ama hepsinin üstünde umumi efkârın "nisyan ile malûl hafıza" sı, fasulya çaldıkları için değil, doğru buldukları bir yazıyı mesuliyetini deruhde ettikleri gazeteye koydukalrından dolayı hapse atılanların böylesine çabuk unutulmaları, hele "Gemisini kurtaran kaptan" prensibinin cemiyetimizde gördüğü revaç genç Ülkü Armanı hayal sukutuna uğrattı. Demek, öğrenmemiz gereken daha neler ve neler vardı. . .

Dönüşü Olmayan Yol

Bu hadiselerle dolu ayların sonunda, geçen haftanın başında Ülkü Arman hapishane arkadaşlarına 19 Kasımdan itibaren on gün ağızına bir lokma yemek koymayacağını bildirdi. Koğuşta Ülkü Arman, Beyhan Cenkçi ve Metin Toker beraber yemek yiyorlardı. Armanın iki arkadaşı işi şakaya vurarak ellerini, memnun, uğuşturdular:

"— Oooo! Yaşadık . . . . Yemekler bize kalıyor!"

Fakat iki gazeteci, arkadaşlarının latife etmediğini anlamakta gecikmediler o zaman meseleyi ciddi şekilde müzakere ettiler. Beyhan Cenkçi ve Metin Toker Ülkünün on gün kendisini aç bırakmasını doğru bulmuyorlardı. Ne lüzum vardı ve değer miydi? Ulusun genç yazı işleri müdürü bunu lüzumlu ve değer buluyordu. Ankara Hiltonun taş duvarları arasında herkes fikrini samimiyetle söyledi. Koğuşun kirli yüzlü sobası is sala sala yanıyor, tahta ranzalar manzaraya ayrı bir ıstırap lekesi katıyordu.

Ülkü Arman gayesini anlattı. Şahsı için hiç bir şey istemiyordu. Zaten yapılacak bir şeyde yoktu. Bir senedir yatıyordu. "Pulliam davası" dolayısile aldığı ceza çoktan kat'iyet kesbettiğine göre davacının muvafakatını da geri alması bahis mevzuu değildi. Af talebi ise, hiç birinin hatırından geçmiyordu. Nitekim aynı hafta içinde cezaevinde bir teşebbüs oldu, umumi af söylentilerinin dolaşması üzerine -hapishanelerde herkes, sadece af konuşur- mahkûmlar imza topladılar. Bilinen edebiyata uygun şekilde "Menderesin altın kalbi'nden, "şantiyeye dönen sathı vatanda görülmemiş kalkınmanın amelelerl olarak çalışmak için" şefaat bekleniyordu. Ankara Hiltondaki dört gazeteciden yalnız bir tanesi, bir D. P. gazetesinin mensubu, tehalükle imzasını bastı. Ötekiler, gülerek reddettiler. Hem de, dört yüz kişilik hapishaneye tıka basa doldurulmuş, tek kişilik ranzalarda ikişer ikişer yatan, çoğu ıslahı hal etmiş mahkûm arkadaşlarının ıstırabına bir çare bulunmasını bütün kalpleriyle arzuladıkları halde . . .

Ülkü Aman:

"— Ben, dedi, iktibas edilen bir yazıyı oradan iktibas ettiğimden dolayı tek Pulliamzede olduğum şu sırada sadece Basın rejimimize ve adaletin tecelli tarzına bir nebze dikkati cekmekten başka şey istemiyorum. Bu, sadece benim değil, sadece gazetecilerin de değil, bütün bir milletin meselesi değil mi?"

Arkadaşları Armanın hislerine ve fikirlerine bütün kalpleriyle katılıyorlardı. Ama onlar, genç Arman gibi hayalperest değillerdi. Daima realist Beyhan Cenkci:

"— Yahu, dedi, hiç kimse aldırmaz, sen aç geçirdiğin günlerle kalırsın . . ."

Ülkü başka cemiyetlerde böyle hareketlerin uyandırdığı tepkiyi hatırlattı. Düşünmek lâzımdı. İngiliz müstemlekesi Hindistanda bir politikacının açlık grevi bütün İngiltereyi nasıl yerinden oynatırdı. Arkadaşları "Ama bizde buna alışılmamış olduğu"nu anlattılar, bir çok kimsenin bunu "zibidilik sayacağı"nı ihtar ettiler, hatta "türlü manalar verileceği"ni, kendisinin "küçük hislerle suçlandırılacağı"nı bildirdiler. Genç Arman, azimle başını salladı.

"— Ben kendim, hareketimin doğruluğuna inandıktan sonra. . . " dedi.

Metin Tokere döndü:

"— Sen söyle Patron, - herkesin bir takma isimle çağırıldığı Ankara Hiltonda AKİS Başyazarına arkadaşları böyle demektedirler-, inançlarımda haksız mıyım? Bizi buraya atacaklar ne biz sesimizi çıkaracağız, ne başkaları . . . Nihayet yemek yememek benim hakkım değil mi? Başkaları ne derlerse desinler, ben kendim inandıkdan sonra. . . "

Patron, kendisinden tam on yaş genç arkadaşına sevgiyle baktı ve kendisinin o yaşta olduğu yılları, bu günün büyüklerinin, Demokrasi, Hürriyet, nutuklarına kalbinin bütün ateşiyle inandığı, bağlandığı yılları hatırladı. Her şeyin kolay göründüğü, her rengin pembe gibi geldiği yılları. . . Gözlerini başka tarafa çevirerek:

"— Haklısın diye mırıldandı.

Ama boyu 1.80 metre olan Ülkü Arman zaten yetmiş üç kiloydu ve vücudunun on günlük açlık grevine mukavemet edip etmeyeceği belli değildi. Üstelik "Gemisini kurtaran kaptan" prensibinin böylesine yaygın bulunduğu bir çevrenin bu asil davranışı nasıl karşılayacağını Metin Toker de pek bilemiyordu. Kim bilir kaç kişi, ne inanmanın, ne de 25 yaşında olmanın sıcaklığını hayatlarının bir tek anında bile yüreklerinde duymamış bulunduklarından omuzlarını

İktidarın başına "Vilâyetlik isteriz" taleplerinin açtığı dert karşısında gülmemek kaabil değildir. D. P. büyükleri, kapılarını aşındıran heyetlere bakılırsa parmaklarına sakız yapışmış kimselere benziyorlar. Nasıl insan, sakızdan kurtulmak istedikçe sakıza bulanırsa İktidar ileri gelenleri de herkese mavi boncuk dağıtmaktan başka çare bulamadıklarından, içinden çıkılmaz bir duruma düşüyorlar. Bir ilçenin il yapılacağı duyulur duyulmaz bir düzine ilçe "biz de isteriz" diye ayaklanıyor, buna mukabil, ilçelerine terfi hakkı tanınan iller derin bir küskünlüğe kapılıyorlar, "bizi parçalıyamazsınız" diye feryadı basıyorlar. Her hareketi rey hesaplıyarak yapmanın akibeti elbette ki başka olamazdı. Bu bakımdan, insanın "Oh olsun!" diyeceği geliyor. Eğer hâdise, bu İktidarın süreceğinden çok daha ileriye şamil ve bütün memleketi saran bir huzursuzluk yaratmasaydı...

Bugünkü Türkiyenin, 1945 Türkiyesi olmadığında zerrece şüphe yoktur. Dünyanın istisnasız her tarafında olduğu gibi Türkiyede de, harpten sonra çok büyük değişiklikler vuku bulmuş, Türk cemiyeti ilerlemiştir. Ne kadar fena kullanılmış olursa olsun, ne derece israf edilmiş bulunursa bulunsun topraklarımıza, hem de kuvvetli döviz halinde yatırılan milyonlarca liranın hiç bir semere vermemesi zâten düşünülemezdi. Anadoluya çıkıp şöyle bir dolaşmak, manzaranın eskiye nazaran bambaşka olduğunu görmeye yeter de artar bile. Yollar meskûn yerleri birbirine bağlamış, fabrika'ar muhitlere canlılık vermiş, enflasyon neticesi de olsa yer yer geniş binalar, oteller yapılmış, hem ziraatte hem sanayide gerçekleşen hamleler ticaret hayatını geliştirmiş, iş ve para hacmi artmıştır. Ne yapılabilirdi, ne yapılmıştır? Aklı başında insanlar için iki büyük siyasi parti arasında paylaşıla-

silkecekler, "Deli!" ya da "Çocuk!" diyeceklerdi. Ülkü Arman

"— Bir cemiyete bazı âdetleri kazandırmak için bazı kimselerin bazı fedakârlıkları göze almaları gerekmez mi? Hem, ya siz neden buradasınız da evinizde değilsiniz?" dedi.

Ülkü Arman kararından döndürülecek halde değildi. Zira, kafasına bir kere koymuştu.

İlk günler

Ulusun genç yazı işleri müdürü geçen haftanın ortasında, çarşamba, akşamı yemeğe paydos dedi. Koğuştaki Ajans Türk takvimi ertesi sabah 19 Kasım 1959 tarihini gösteriyordu. Ülkü Armanı, arkadaşlarının getirip cezaevi kapısına bıraktıkları günün yıl dönümü! Aynı gün "Pulliam davası"nın eldeki tek mücrimînin 16 aylık cezasının infazı başlıyordu.

Perşembe ve Cuma günleri alaylı geçti. Arman ayaktaydı, neşeliydi. "Oooo, biz parasızlıktan ne açlıklar çektik" diyordu. Sonra, Cenkçi ile eski günleri anıyordu. Koğuş arkadaşları "Ama geceleri gizlice atıştırmak yok" diye takılıyorlardı. Genç gazeteci gene de vaktinin çoğunu uzanarak geçirmeyi tercih etti. Kuvvetini israf etmemek daha doğruydu. Kitap okudu. Bir deftere intibalarını yazıyordu.

Ülkü Arman Çarşamba günü kendisini görmeye gelen arkadaşlarına kararını söylemişti. Perşembe günü gazeteciler Ankara savcısına ve Cezaevi müdürüne telefonla vaziyeti sordular. Savcı böyle bir hareketten habersiz bulunduğunu söyledi, müdür ise "Cezaevinde buna müsaade edemeyiz" dedi. Cuma günü Ulus gazetesinde bu haber "Ülkü Arman açlık grevine başlıyor" başlığı altında çıktı. Halbuki o gün genç gazetecinin ikinci açlık günüydü. Ülkü Arman

«Vilâyetlik isteriz»

cak koz budur ve D. P. hiç bir şey yapmamış olmaktan değil, pek çok imkânı heba etmiş bulunmaktan sorumludur. Cumhuriyetten beri yürütülen sağlık politikasının neticesi olarak nüfusun da bugün yüzde üç gibi muazzam bir nisbet dairesinde artmaya başlaması ilerden köylere, her tarafın çehresini müsbet istikamette değiştirmiştir. Bu şartlar altında hemen her ilçenin kendisini illiğe lâyık görmesinde şaşılacak bir taraf yoktur. İdari taksimatın bugünün icaplarına uygun olmadığı muhakkaktır. İlçeler, belirli bir hududun ötesinde gelişmek imkânına sahip değildir. İl olmanın ilçe kalmıya nazaran avantajları üzerinde durmak dahi fazladır. İlin sadece bir valisi yoktur. Bugünkü rejim içinde milletvekillerine sahip olmak dahi tamah edilecek bir mazhariyettir. İllerin, düşen refah ve kalkınma payından ilçelere kıyasen çok daha büyük hisse kaptıkları herkesin bildiği açık bir hakikattir. Bu düşünceler de, yükselen "vilâyetlik isteriz" sedalarına hak verdirtecek unsurlardır.

İktidarın büyükleri akıllarını fikirlerini reye kaptırmış bulunmasalardı meseleye radikal ve rasyonel bir hal çaresi ararlardı. Fakat İktidar büyüklerinin Demokrasi mevzuunda hatalı bir görüşleri vardır. Demokrasinin, işin sonunda, kelle başına rey demek olduğu doğrudur. Ancak kelleler çoğunluğunu kendi tarafına çekmek zannedildiği kadar kolay değildir. Rey uğrunda mavi boncuk dağıtmak, her baskı altında muvakkat bir tedbir bularak o baskıyı izale yoluna gitmek, ağlamayana meme vermemeye kalkışmak, hele seçimle alâkası hiç bulunmaması gereken hallerde -üstelik, artık bir ilim olan seçim coğrafyasını da hiçe sayarak- seçimi 1 numaralı faktör olarak göz önünde bulundurmak güdülen gayenin tam aksini doğurur. Yani rey kazanacağım derken rey kaybedilir. İlçelerin il olmak için ayaklanmaları bunun tipik misalidir. İktidar büyükleri şimdi ne yapacaklarını bilemez haldedirler ve bunda da haklıdırlar. Çok kuvvetle muhtemeldir ki vaad alan, hatta resmi listeye giren ilçelerden hiç biri il olmıyacaklar ve bu iş de, pek çok iş gibi yeni bir iktidarın, ama başka bir zihniyete sahip yeni bir İktidarın başkente yerleşmesini bekliyecektir.

Bir defa, D. P. nin şimdiye kadar iller ve ilçelerle oynanmasd hep birer talihsiz deneme olmuştur. Kırşehirin uğradığı ceza, Abana tecrübesi hatırlardan çıkmıyan acı tecrübelerdir. Parçalanması yoluna gidilen bölgelerin -siz isterseniz tesadüf deyiniz- hep Muhalefetin kazandığı veya kazanacağı muhakkak bölgeler olması D. P. nin idariden çok siyasi gaye peşinde koştuğunun işareti sayılmaktadır. Hele bir çok ilçede "Aman, İktidarı kızdırmıyalım da illik kazanalım" propagandasının alabildiğine yapılması hayal sukûtu halinde suçu, olduğu gibi İktidarın omuzlarına yüklemektedir. Beypazarında Sayın İnönüye karşı çıkarılabilen üç cılız dövizden birinin "Vilâyet oluyoruz, bunu baltalama" olması üzerinde çok düşünülecek bir husustur. Demek ki İktidar bazı ilçelere illik vaad edecek, bunlar "balta darbesi yememek için" kapılarını Muhalefete kapıyacaklardır. Bunun rey toplama işinde faydadan çok zarar vereceği muhakkaktır. Zira ilçe kalacak ilçeler il olacak ilçelerden çok daha fazla bulunduğuna göre onlar da kapılarını otomatik şekilde İktidara kapayacaklardır. Nitekim resmi listede isimlerini göremiyen Bandırmalılar, ilçelerini D. P. milletvekillerine yasak etmişler, kendilerine Sayın Menderes tarafından bir mavi boncuk uzatıldığında ise Muhalefetin ilçe dahilindeki faaliyetinin "yumuşatılması", mahalli parti idarecileri tarafından, bir anlaşma neticesi, uygun görülmüş. Komik bir danışıklı döğüş başlamıştır. Bandırma illik koparacak mıdır, bilinmez. Fakat koparılırsa, bir kere illik koparılınca reyler hangi istikamette akacaktır o da bilinmez. Kaldı ki seçim zamanı gelip çatınca, esecek havanın kime yarıyacağını kestirmek mümkün değildir. Adıyaman ve Nevşehirden iyi netice alan D.P.-nin Uşakta hayal sukûtuna uğradığı unutulmamalıdır. Üstelik önümüzdeki ilk seçimlerin, 1957 seçimlerinden bambaşka bir havanın hakimiyeti altında geçeceğinden kimsenin şüphesi yoktur.

Hele ilçelerin yükselttikleri "Vilâyetlik isteriz" talepleri tetkik edilirken sabit bir kıstas elde bulundurulmadığından terfiye lâyık görülmiyen her ilçe haksızlığa uğradığına inanacak, İktidara infial duyacaktır. Hakikaten, talepleri kaale alınmıyan öyle ilçeler vardır ki resmi listeye giren bazı ilçelerin yanında birer küçük Paristir. Niçin onlar değil de, bunlar? Bu sualin cevabı yoktur.

Yapılacak iş, aslında basittir. Küçük partizan düşüncelerden, alaturka kurnazlıktan, basit hesaplardan uzak bir formül bulmak lâzımdır. Meselenin içinden başka türlü çıkmaya imkân yoktur. Bir formül ki iz'an sahibi herkesi tatmin etsin. İdari taksimat bugünkü esaslara dayanmakta devam mı edecektir? O halde illik ilçelik şartı nedir? Daha iyisi, yoksa idari taksimatın esası Türk Cemiyetinin ve memleketin bugünkü icaplarına uygun hale getirilecek, modern bir sistem mi kurulacaktır. O takdirde ise derhal çalışmalara başlanmalı, ilim adamlarının yardımlarından faydalanılarak bir proje hazırlanmalıdır.

Her halde yapılmaması gereken tek şey, esen rüzgâra göre illik dağıtılmasına kalkışılmasıdır. Zaten bu teşebbüsün D. P. nin başına açtığı dert yolan hem çetinliğinin, hem de bir çıkmaz yol olduğunun su götürmez delilidir.

"Ana gibi yâr olmaz" sözünün doğruluğunu anlamakta gecikmedi. Fatma Arman her gün muntazaman geliyor, oğlunu kapıdan soruyor, yemek getiriyordu. Fakat Ülkü sadece su ve sigara içiyordu. Cuma günü akşama doğru biraz halsizlik başladı. Arkadaşları adeta zorla su yerine meyva suyu içmesini sağladılar. Fakat dışardan istenilen domates suyunun içeri sokulmasına idare müsaade etmedi. Cumartesi sabahı açlık tesirini daha fazla gösterdi. Genç gazeteci sinirli, Fakat metindi. Halsizlik artıyordu. O gün yatağından hemen hiç çıkmadı Cumartesi sabahı Ulusta hadiseyle alâkalı tek satır yoktu.

Pazar günü mahkûm gazetecileri ziyarete giden C. H. P. milletvekillerinden Suphi Baykam aynı günün akşamı Ulusa telefon etti. Karşısına çıkan muhabire yazı işleri müdürlerinin açlık grevine başladığını ve bunun yazılırsa enteresan bir havadis olacağını söyledi.

Ertesi günkü Ulusta haber çift sütun üzerine neşredildi. Güzel bir tesadüf pazartesi günü neşredilmesi için Sırrı Atalayda Ülkü hakkında yazdığı makaleyi Ulus gazetesine göndermişti. Aynı gün Ulusta Emil Galip Sandalcı da Ülkü ile alâkalı bir yazı yazıyordu.

İstanbul gazetelerinde gene Ülkü ile alâkalı tek satır yoktu.

Arman kuvvetinden kaybediyordu Söylediğine göre açlık hissi geçmişti, ancak hafiflik hissediyordu. Akşama doğru derin bir uykuya daldı. Koğuşta mutad hayat devam ediyordu.

Doktor Muayenesi

Pazar günü cezaevinin ziyaret günüydü. Genç gazeteci sabahleyin hemen tam karşısında duran takvimi seyretti. Çıkacağı gün artık o takvimde yoktu. Onun yaprakları tükenip te yerine yenisi asıldığında onda da olmayacaktı. Ancak üçüncü takvimin üçüncü ayında, bir gün -eğer yeni mahkûmiyet gelmezse- demir kapılar Ülkü Arman için açılacaktı. Ama Ülkü Armanın gamı o değildi Ülkü Armanın gamı cemiyetimizin hala, kendi meseleleri üzerinde gerektiği gibi, gerektiği kadar durmaması, böyle bir şuurun uyanmış olmamasıydı.

O gün, yerine hafifçe sallanarak gitti. Doksan saattir ağızına bir lokma yemek koymamıştı. Buna rağmen kendisini ziyarete gelen ailesi ve arkadaşlarıyla yarım saat ayakta konuştu. Açlık grevi yaptığından pek az kimsenin haberi vardı. Gazeteler meseleyi duyamamışlar, takip edememişlerdi. Ülkü Arman gülümsemekle iktifa etti. Fakat koğuşa döndüğünde yatağına serildi. Başı dönüyordu. Öğleden sonra yeniden derin bir uykuya daldı. Nabzı daha hafif atıyordu.

Pazartesi sabahı arkadaşları Ülküyü zorla ceza evinin revirine götürdüler. O gün gazeteler genç gazetecinin beş gündür aç bulunduğunu ilân ediyordu, hadiseyi duyuruyorlardı. Cezaevi doktoru Muzaffer Tüzün genç gazeteciyi muayene etti. Zafiyet artıyordu. Ülkü Arman Perşembeden beri 2 kilo kaybetmişti. Artık sâdece 71 kilo geliyordu. Kendisine grevine devam etmemesi için idarece ihtarda bulunuldu. Fakat arkadaşları bir vaziyet almadılar. Greve başlamaması için tavsiyede bulunmuşlardı. Greve bir kere başladıktan sonra karışmamayı tercih ettiler. Sadece Armanın istirahatini ellerinden geldiği kadar temine çalışıyorlardı. Doktor, genç gazetecinin revire yatırılmasına lüzum gösterdi. Gerekirse bir hastahaneye kaldırılacaktı. Ülkü Arman on gün dayanabileceğini, buna lüzum olmadığını söylediği halde arkadaşlarının ve doktorun ısrarı ile revire yatırıldı.

Akisler

Haftanın başlarında, bu mecmua hazırlanırken, şahsi hiç bir gayesi olmayan ve bir hadisenin üzerine dikkati çekmekten başka netice beklenilmeyen açlık grevi- Ülkü Armanı cezasını tamamlamasından evvel ferdi şekilde cezaevinden kurtarmanın kanuni imkânı yoktur-haketti̇ği alâkayı cemiyetten görecekmiydi, görmeyecek miydi, henüz belli değildi. Kıyamet kopmamıştı. Ama iki nokta, zihinlerde bir defa daha soru halinde beliriyordu. Gazeteciler, ne yazılardan dolayı yıllar ve yıllar hapse mahkûm ediliyordu! Bu sorulardan biri ve en ehemmiyetlisiydi. Bunun yanında adaletin tecellisinde görülen sürat farkı ve ilâhî takdirin, tuhaftır, Zafer gazetesiyle Ulus gazetesi arasında bir tercih yapar görünmesi hayret uyandırmayacak gibi değildi. Ülkü Armanın bu iki zaviyeden başına gelenler, Türkiyede elde mevcud tek Pulliamsedesinin ıztırabı üzerine bir dikkat çekti.

Beyhan Cenkçi
Realist bir adam...

Bu sırada genç gazeteci, bunları pek az umursayarak, ancak inanmış adamlara has o gürültüsüz asalet içinde kendi kendisini mahkûm ettiği yeni azabına gururla katlanmakta devam ediyordu.

Birleşmiş Milletler

Hayal kırıklığı

Geçen haftanın başında Anadolu Ajansının yabancı ajanslardan alınan dış haberlerini gözden geçiren esmer orta boylu bir zat bir an gözlerini önündeki UPI bülteninden ayıramadı. Bültenin orijinalini getiren yardımcısına baktı "Allah kahretsin Polonya geçti.." dedi. Yardımcı başını salladı. UPI bültenindeki Birleşmiş Milletler güvenlik konseyi seçimleri hakkında haber çöp sepetine atıldı. Anadolu Ajansının dış haberlerini kontrolünden geçiren zat bir daha "güvenlik konseyi seçimleri" konusuna dokunamaz oldu. Ümidi bir kat daha kesilmişti.

Bir adım atılıyor

Türkiye ile Polonya arasında Japonya'dan boşalacak güvenlik konseyi geçici üyeliği için yapılan mücadele devam edip gidiyordu. 48 defa oylamaya geçilmiş fakat hiçbirinde taraflar gerekli üçte iki çoğunluğu temin edemediklerinden netice alınamamıştı. Polonyayı destekliyen devletler, demirperde gerisi ülkeler, İskandinav devletleri, Güney Amerikanın Arjantin, Brezilya, Ekvator, Meksika, Venezuella ve Kübası ile bir kısım Afrika - Asya devletleri ve bir de Kanada gibi tam Batılı devletlerdi. Bunlar Polonyayı desteklerken bir yandan Doğu-Batı arasındaki gergin havayı ortadan kaldıracak gibi gözüken Camp David yumuşaklığını ihlal etmemek istiyorlar, diğer taraftan da 1946 da verilen bir sözün yerine getirilmesini istiyorlardı. Bu söz güvenlik konseyindeki koltuklardan birinin bir Doğu Avrupa devletine tahsisi hakkında idi.

Geçen hafta Türkiye delegasyonunun bir hareketi gene Anadolu Ajansının sansür ettiği bir habere konu oldu. Polonya'ya iki senelik konsey üyeliğini birer senelik iki devreye ayırarak paylaşmak teklifinde bulundu. Bunu yaparken bir yandan iyi niyet gösterisinde bulunulmuş olunuyor, diğer taraftan da gereken ekseriyeti temin edememekten ileri gelen prestij kırılmasının nisbeten de olsa önleneceği sanılıyordu. Bu hava içerisinde yapılan teklif Türkiye ile birlikte Türkiye'yi destekliyen bütün Batılıları da hayal kırıklığına uğrattı. Polonya teklifin üzerinde durmak lüzumunu hissetmeksizin reddetmiş, mücadeleye sonuna kadar devam edeceğini ilân etmişti.

Birleşmiş Milletlerdeki Türk delegasyonu yapılan teklifi ve alınan cevabı Birleşmiş Milletler teşkilâtı üye-

lerine birer telgrafla bildirdi. Delegasyona göre "bir iyi niyet gösterisi" olan hareketten istifade etmek isteniyordu. Artık sadece Doğu - Batı arasındaki yumuşak havayı bozmamak için Polonya'yı destekliyen devletler reylerini "iyi niyet" gösteren Türkiyeye verebilirlerdi.

Ertesi gün Genel Kurul yeniden oylamaya başlayınca Türk delegasyonu yeni bir hayal kırıklığına uğradı. Daima üç - dört farkla Polonya önde gidiyordu. Son defaki oylamada temin edilen üç farklı galibiyet de bu defa yok olmuştu. Seçimlerin ilk serilerinden sonra New York'ta bir televizyon konuşması sırasında kendisine sorulan "Orta Doğu Müslüman Memleketleri size nasıl oluyorda oy vermiyorlar; Polonya'yı destekliyorlar?" şeklindeki bir soruyu "İleride hepsi bize verecek" diye cevaplandıran Birleşmiş Milletlerdeki Türk delegasyonu başkanı Seyfullah Esin son oylamadan önceki günlerde Afrika - Asya grubunun "Fransanın sahra atom denemelerini durdurması" için verdikleri karar suretinin oya sunuluşu sırasında müstenkif kalışının doğuracağı neticeyi hiç hesaba katmamıştı. İşte 43 üncü oylamadan sonra Türkiye aleyhine üç farklı bir netice daha önce Türkiye'yi destekliyen Afrika - Asya memleketlerinden bir kısmının karşı safa geçmeleriyle ortaya çıkmıştı.

Son çare

Oylama şimdi I aralığa bırakıldı. Bu arada güney Amerika devletlerinin işin çıkmaza girdiğini görerek Polonya'ya son bir şans verecekleri ve bu defa üçte iki ekseriyeti kazanamazsa üzerinde fikir birliğine varılacak üçüncü bir adayı destekleyecekleri söyleniyor. Yukarıda da belirttiğimiz gibi daha önce Polonya'yı destekleyen Kanada'nın da bu devletlere katılması kuvvetle muhtemel dir.

Ziyaretler

Beklenen misafir...

Geçen haftanın ortalarında, Çarşamba günü Esenboğa hava alanı müstesna günlerinden birini yaşıyordu. Havanın son derece soğuk olmasına rağmen, pardesü bile giymeğe vakit bulamıyan bir çok adam sağa sola koşuşuyor, etrafa çeşitli emirler yağdırıyorlardı. Jaket-Ataylı bu telâşlı adamlar Dışişleri bakanlığı protokol dairesine mensuptu. Beklenen, sevilen bir milletin temsilcisi Eyüp Handı. Dış işleri bakanlığı Eyüp Hanın Tahran görüşmelerini müteakip Başbakan Menderesle beraber Türkiyeye geleceğini iki gündür A. A. vasıtasıyla yayıyordu. Eyüp Han ve Menderes beraberce geleceklerdi. Telâşlı adamların heyecanı bundan ileri geliyordu. Alanda koşuşan bu adamlar birer saat evvel alınan telsiz mesajından bihaberdiler. Mesajda Menderesin uçağının saat 9.01 de Türkiye hudutlarına girdiği ve yalnız olduğu, Eyüp hanın ise kaçta geleceği henüz bilinmediği belirtiliyordu.

Menderesle beraber geleceği bildirilen misafirin bu gecikmesi belki son dakikada olmuştu. Aksi takdirde her şeyi dakikası dakikasına haber alan A. A. nın bundan haberi olurdu.

Set uçağı 11.50 de piste indi. Menderes ve Zorlu uçaktan çıkarak hiç duraklamadan şeref salonuna girdiler ve Sayın Celâl Bayarın gelişine kadar dışarı çıkmadılar.

40 dakika sonra, misafir devlet başkanını getiren uçak bir Türk jet filosunun ortasında semada göründü. Piste inen Viscount tipi uçaktan evvelâ iki yaver, sonra Eyüp Han indi. Uzun boylu, burma bıyıklı, haki bir elbise giymiş olan Eyüp Hanın göğsünde sayısız madalya vardı.

Misafir başkan, sayın Celâl Bayar tarafından karşılandı. Uzun uzun el sıkışıldı. Menderes Eyüp Hanın elini sıkarken "Hoş geldiniz" dedi. Mutat merasimi müteakip Konvoy yola dizildi.

Kaza...

Misafir için şehrin içinde bütün tertibat alınmıştı. Mektepler tatil edilmiş, ellerine Pakistan bayrağı verilen talebeler yola dizilmiş, esasen misafirperver olan Ankaralılar temaşayı kaçırmamak için yol boyunca sıralanmışlardı.

Mareşal Eyüp Han

Misafirin ilki...

Ama bu kadarla kalınmadı. Belediye otobüslerinden 8 tanesi belediye amelelerini topladı. Alanın hemen yanına dizdi. Davul zurna da getirildi. Konvoy ağır ağır ilerlerken, aradaki mesafeyi biraz açmış olan emniyet müdürünün otomobili önüne atlayan bir şahıs, feci bir kazaya sebep oldu. Araba devrildi ve yol kenarındaki halkın üzerine yıkıldı. İki kişi hemen oracıkta ölmüş, dokuz kişi de ağırca yaralanmıştı.

Misafir devlet başkanı hâdiseyi ancak Hariciye Köşküne çıkıldığı zaman haber aldı ve son derece üzüldü.

Görünmeyen adam...

Akşam verilen resepsiyon hakikaten pek muhteşem oldu. Eyüp Han eski ahbaplarıyla tekrar karşılaşmaktan çok memnun olduğunu söyledi. Misafir, Sayın Bayar ve Menderesle iç salonda oturdu, bol bol sohbet etti. Şayet bu ziyaret bir ay kadar evvel olsaydı, masada İçişleri Bakanını Menderesin yanında görmek mümkün olacaktı. Resepsiyona erkence gelen Namık Gedik adeta görünmeyen adamdı. Onu daima Başbakanın yanında görmeğe alışanlar boşuna aradılar.

Müteakip günlerde yapılan görüşmelerde, resmi tebliğ neşredilmesine rağmen, Tahran müzakerelerinin dışında birşey konuşulduğu zannedilmemektedir. Bunun ucu yine Sam Amcaya dayanmaktadır. Eyüp Hanla yapılan müzakerelerde Sam Amca üzerinde bilhassa durulmuştur.

Sadece görmek için..

Misafir Pakistan Devlet Reisi uğurlanırken Ankarada yeni bir misafirin karşılanmasıyla alâkalı hazırlıklar başlamıştır. 6 Aralıkta Ankaraya gelecek olan Eisenhower'in ziyareti D. P. ileri gelenlerini fazlasıyla alâkadar etmektedir.

Ne var ki Eisenhower Türkiyede sadece 17 saat kalacaktır. Bu 17 saatın 9 saatı uyku, 1 saatı Anıt Kabri ziyaret, 3 saatı yol, 2 saatı resepsiyonlar, 2 saatı ise yemek ile dolu olacaktır. Buna göre, Tehalükle beklenen Amerika Cumhurbaşkanıyla ne zaman görüşüleceği bir meseledir. Başkanın 17 saat içerisinde görüşmelere ayırabileceği 15 - 20 dakikanın D. P. ileri gelenlerini ne derece memnun edeceği de bilinmemektedir.

Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki Başkan Eisenhower Türkiyeye görüşmek için değil, görmek için gelmektedir.

C. H. P.

Taze Kuvvetler

(Kapaktaki politikacı)

Pazar günü hava karardıktan sonra Ayten sokaktaki 22 numaralı evin kapısı kısa fasılalarla çalındı. Gelen misafirler içeri girme-

den, kapıyı açan genç kadınla bir iki kelime konuştular ve gülerek yandaki 20 numaralı eve doğru gittiler. Gelenler İsmet İnönünün kızının yanından ayrılıp, yeni evine taşındığını bilmiyorlardı. 20 numaralı evin kapısı zili çalmalarına lüzum kalmadan açıldı. Misafirler içeri alındı. Cam kapıdan görülen pembe döşemeli salonda birkaç kişi oturuyordu. Ev sahibi mavi çizgili koyu gri bir elbise giymiş İsmet İnönü, kendi eliyle misafirlerine sigara ikram etmekle meşguldü. Yeni gelenleri görünce onlara doğru yürüdü, gülerek elini uzattı. Herbirine ayrı ayrı yer gösterdikten sonra "Söyleyin bakalım, seçimler hakkında ne düşünüyorsunuz?" dedi. Misafirlerin gelmesi ile kesilen konuşmalar tekrar canlandı. Seçim 1960 senesinde yapılacak mıydı? C. H. P. milletvekilleri İnönünün evinde çaylarını içerlerken yapılacağına inandıklarını belirttiler.

Bu toplantı C. H. P. genel başkanının milletvekili arkadaşları şerefine verdiği ikinci çaydı. Birincisi bir gün evvel verilmişti. İnönü alfabe sırasiyle 12 - 15 kişilik gruplar halinde arkadaşlarını çağırıyor, meseleler üzerinde sohbet ediyordu. Herkes düşündüğünü söylüyor, münakaşa ediliyordu. Öne sürülen zorlukları İnönü "Her müşkülü halledecek sihirli bir çâre henüz kimse tarafından keşfedilmemiştir. Benim makbulüm olan ve en çok tesir eden, en basit gibi görünen çârelerdir". diyerek konuşmalara müsbet bir istikamet veriyordu.

İnönünün yeni evinin içiçe geçme salon - yemek odasında misafirler bayan İnönü tarafından ağırlandılar. Odalar küçüktü, fakat zevkle döşenmişti. Salonda Atatürkün yağlı boya bir portresi asılıydı. Yakından tetkik edenler, altındaki el yazısının "İsmet Paşa hazretlerine. Gazi Mustafa Kemal" ve 1932 tarihlerini kolaylıkla okudular.

Yandaki odada dört köşe bir masanın üzerine pastalar, börekler, meyvalar hazırlanmıştı. Bu oymalı ceviz masanın geçmişi oldukca enteresandı. 1924 senesinde İnönüler Çankayadaki evlerine yeni yerleştikleri zaman yemek odası takımları henüz gelmemişti. Kendilerini ziyarete gelen Atatürk vaziyeti görmüş kendi evinden derhal bir masa yollatmıştı. İnönüler bu kıymetli hatırayı 34 yıl sakladıktan sonra şimdi tekrar kullanmağa başladılar.

Çay samimi bir hava içinde geç vakite kadar devam etti. Saat 20 ye doğru Genel Başkanlarının evinden ayrılan C. H. P. milletvekillerinin yüzleri gülüyordu. Son günlerde Halk partisi milletvekilleri arasında esen anlayış havası, bu hususi sohbetlerde olduğu kadar meclis celselerinde de kendini gösteriyordu.

Kürsüde bir hatip..

Nitekim geçen haftanın ortalarında bir Çarşamba günü, saçları ve kaş

İsmet İnönü
İstikameti çizdi..

ları tamamen beyazlaşmış, bir politikacı yaşından umulmıyan bir dinçlikle ağır ağır meclis kürsüsüne yürüdü. Bolca dikilmiş lacivert elbisesinin yan cebinden notlarını çıkardı ve tecrübeli kürsü hatiplerine has bir alışkanlıkla, meclis kürsüsündeki iki mikrofonun tam ortasından söze başladı.

Davudi sesli hatip, C. H. P. meclis grupu başkan vekillerinden Avni Doğandı. 1957 den beri kürsüde seyrek görünen Avni Doğan, her defa olduğu gibi, bu defa da meclis salonuna hakim oluverdi. D. P. sıralarından bile tek ses yükselmiyordu. C. H. P. sözcüsü insanın içine işleyecek kadar sert olan bakışlarının yanında son derece vumuşak bir konuşma yaptı. Avni Doğan, aylardır meclis riyasetinin sümeninin altında bekletilen Meclis Tahkikat önergeleriyle, C. H. P. nin gensorularından ve meclis çalışmalarının selâmetle yürütülmesinden bahsetti.

Sözcü, sanki muhalefet adına konuşmamakta, meclis çalışmalarının iç tüzüğe uygun, Anayasa hükümleri çerçevesinde, normal olarak yapılmasını arzulayan müstakil bir milletvekili gibi meramını anlatmağa çalışmaktaydı. Avni Doğan, geçtiğimiz yılın üzücü hâdiselerinden bahsetmiyordu, bunların mecliste neden münakere edilmediğinin münakaşasını yapmamaktaydı. Sözcü sadece Meclis riyasetinin tarafsız hareket etmesini, Anayasanın ve İç tüzüğün amir hükümlerinin yerine getirilmesini, hiç değilse bundan böyle normal bir çalışma yapılmasını istiyordu. Avni Doğan bir grubun adına konuştuğuna göre, C. H. P. milletvekillerinin ayrı ayrı hepsinin isteği buydu. Meselelerin büyük mecliste ve millet huzurunda açıkça konuşulup bir neticeye bağlanmasını istiyorlardı. Doğanın bu konuşmasıyla C. H. P. meclis grubu "İyi niyetini" ortaya koyuyor ve karşı taraftan da aynı şeyleri bekliyordu.

Karşı taraf, C. H. P. milletvekillerini fazla bekletmedi. Zayıf, ufak tefek, ince sesli bir politikacı, arkaya doğru düz taranmış saçlarını düzelterek kürsüye geldi. D. P. meclis grubu başkan vekili Baha Akşit Avni Doğana cevap verirken grubunun nasıl hareket edeceğini açıkladı. Meclis çalışmalarını sekteye uğratan C. H. P. idi. Mecliste kavga, gürültü çıkarıyorlardı. Sonra riyaset bağımsız hareket etmemekte serbestti. Ekseriyet partisi nasıl isterse, o partinin müntesiplerinden teşekkül eden -Meclis reisi üstelik partinin kurucularındandır- riyaset, öyle hareket etmeliydi. Böylece, Genel Başkanları kadar aceleci, seri karar vermeği kendilerine şiar edinmiş olan D. P. liler C. H. P. nin "İyi niyet" taleplerini fazla beklemeğe lüzum görmeden cevaplandırdılar.

Yolları açmak lâzım..

C. H. P. meclis grubunun "iyi niyetini" açıkta bırakan D. P. grubunun hareket tarzının başkan vekilleri tarafından zımnen de olsa açıklanması üzerine, muhalefet grubu tıkanan yolları açmak için harekete geçti. Kısa boylu ince sesli D. P. li milletvekilinin konuşmasından anlaşılmıştı ki bu sene de mecliste riyaset bildiğini okuyacaktır. Esasen riyasetin teşkilinde D. P. büyüklerinin arzusuyla büyük bir değişiklik olmamıştır. Meclis reis vekilliğine seçilen geçen senenin ilk yarısının sert yaylacısı, son yarısında D. P. övgücüsü İlhan Sipahioğlundan bir şeyler beklemek beyhude ümide kapılmak olacaktır. Vaziyet böyle olunca D. P. nin tıkadığı yolları açmak ve meclis çalışmalarını normale avdet ettirmek muhalefete düşecektir. Hükümeti murakabe için elde mevcut tek müessese sözlü soru müessesesidir, o da haftanın bir gününün, bir tek saatına sığdırılmıştır.

Yukarıda bahsedilen hâdiselerin hemen ertesi günü normal toplantısını yapan C. H. P. meclis grubu ilk olarak sözlü sorular meselesini ele aldı. Elde, riyasetin sümeninin altında 400 ilâ 450 sözlü soru mevcuttu. Bunlardan pek çoğunun aktüalitesi geçmişti. Ayıklanmaları lâzım geliyordu. Zira henüz aktüalitesi geçmemiş, bir çok soruların müzakeresi şarttı. Bir ayıklanma yapılmazsa, 450 soruya cevap alabilmek için 1962 yılına kadar beklemek lâzımdı. Halbuki 1961 yılından sonra -Normal seçim zamanıdır- D. P. hükümetini murakabe etmeğe lüzum kalmıyacaktı.

Öte yandan münferiden milletvekilleri tarafından verilen sözlü so-

rular bazı karışıklıklara yol açıyordu. İktidarın hükümeti ve meclis riyaset bunlardan işlerine geleni kolaylıkla gündeme alıyor ve cevaplandırıyordu. Bir itiraz olsa cevap hazır oluyordu: "Bilmem kaç tane sorunuza cevap verdik ya.. Hükümeti çalışması için hiç mi rahat bırakmıyacaksınız.."

Bir ekip calışması nizâmı içinde işleri yürütmeğe kararlı C. H. P. grubu bütün bu mahzurları ortadan kaldıracak şekilde hareketini düzenlemiştir. Artık meclise verilecek sözlü sorular Grup idare heyetinin tasvibinden geçecektir. Meclis grupunun dış tesirlerin, parti merkezinin idaresi ve kontrolu altında olması doğru değildir. Bu tarz hareketin D.P. ye ne kahar zarar verdiği göz önündedir. Milletvekillerinin kendi aralarından seçtikleri arkadaşlarından müteşekkil grup idare hey'etinin sözlü sorular hakkında nihai kararı vermesi, muhakkakki çok daha iyi olacaktır. Zira grup idare heyetinin idare tarzından memnun kalınmadığı takdirde milletvekilleri bir daha ki yıl başka bir heyeti iş başına getirmekte serbest olacaklardır.

İktidarın murakabeden kaçma gayretleri karşısında, C. H. P. ekibinin hazırladığı, üzerinde çalışılmış ve dörtbaşı mamur davranış tesirini gösterecektir. Bu seneki meclis çalışmalarında D. P. hükümetinin durumu muhakkak ki bir hayli zor olacaktır. Meclis çalışmalarından çok imar hareketlerine itibar eden hükümet başkanı bile, belki bu seneki yaylım ateş karşısında sık sık kabine arkadaşlarının yardımına koşmak ihtiyacını duyacaktır.

C. H. P. grubunun kitle halinde ki çalışmasının meclis kürsüsünde zaman zaman sözcülüğünü yapacak grup başkan vekillerinden Fethi Çelikbaşın, Parlemento adamlığındaki kıvraklığı, sağduyusu ve bilgisi bu sene hükümet sözcülüğünü yapacak olan bakanın alnında pek fazla mendil dolaştırmasına sebep olacaktır.

Senelerdir, Türkiye Büyük Millet Meclisinde vazife almış Avni Doğanın tecrübesi, soğukkanlılığı ve davudi sesinin insana itimat telkin eden tonuyla yapacağı konuşmalar ise D. P. nin birçok genç milletvekiline ileriki seneler için -Şayet tekrar seçilmek nasip olursa- büyük başarı imkânları sağlıyacaktır.

Uzun seneler Türk parlementosunda hizmet etmiş olan Avni Doğan, 957 seçimlerinde Ankara milletvekili olarak meclise girdiğinden bu yana geçen 2 sene içinde kürsüde pek fazla görünmemiştir. Arada bir yaptığı konuşmalarda vasıflı politikacı senelerin verdiği tecrübeyle iyi bir parlemento adamı olduğunu belli etmiş ve fakat -Grubunun vazifelendirdiği zamanlar hariç- dinlemeyi tercih etmiştir.

İsmail Rüştü Aksalın Genel Sekreterliğiyle başlayan C. H. P. içindeki nöbet değiştirme hâdisesinde Grup tecrübeli politikacıya meclis reis vekilliği vazifesini vermiş ve arka sıralarda sükûnetle müzakereleri takip eden ak saçlı politikacıyı sık sık kürsüde görmek istediklerini izhar etmiştir.

Politika sanatı..

C. H. P. Meclis grubu Avni Doğanı grup başkan vekilliğine getirirken, vasıflı politikacının omuzlarına büyük bir mesuliyet yıktıklarını biliyordu. Bu seneki çalışmalarda C. H. P. grubunun büyük yükünü senelerin politikacısı Avni Doğan çekecekti. Ama, Doğanın yıllardır edindiği tecrübe, hayatı boyunca geçirdiği türlü hâdiseler, millî mücadele senelerinde gördükleri, bu vazifenin altından kolayca kalkacağını açıkça ortaya koymaktadır. Ankara milletvekili Avni Doğan, kısa fasılalarla 8 devre milletvekilliği yapmış ve nice nice başbakanlar, bakanlar, parlemento adamları görmüştür. Meclis iç tüzüğüne olan vukufu, geçmişteki hâdiseleri iyi bilmesi ve türlü parlemento taktiklerinin içinde yetişmiş olması Doğan lehine verilecek puanlardandır. Yaşına rağmen bitmeyen bir enerjiyle, çalıştıkça dinlendiğini hisseden Avni Doğanın eski C. H. P. liler için meclis kürsüsünde atılan lâflara hedef olacak bir tarafıda bulunmamaktadır. Doğanın aşırı soğukkanlılığı da, kendisi için büyük bir avantaj temin edecektir. En gürültülü celselerde bile D. P. sıralarını susturmasını bilecek olan C. H. P. grup başkan vekilinin, yaşı dolayısıyla bazı genç D. P. li politikacıları ta çocukluğundan tanıması da ayrıca bir başka koz olacaktır.

1308 senesinde Yozgatta dünyaya gelen Avni Doğan, ilk Yozgat milletvekillerinden Hayrullah Efendinin oğludur. İlk ve orta mektebi Yozgatta okuduktan sonra ailesi tarafından, İstanbul Sultanisine gönderildi. İstanbul Sultanisini iyi derecelerle bitiren Avni, Mektebi Mülkiyeye geldiğinde henüz pek gençti. Başından beri idareciliğe olan meyli mektebi mülkiyeyi bitirmekle bir neticeye bağlandı. 1329 senesinde Mülkiyeden mezun olduktan sonra imtihanla Sadaret-i Mühimme kaleminde vazife aldı. O sıralarda Birinci Dünya Harbi başladı. ve Osmanlı İmparatorluğu da harbe fiilen katılmış oldu.

Sadaret-i Mühimme kalemi memurlarından genç Avni yedek subay olarak Canakkale Harbine iştirâk etti. Buradan Medine cephesine nakledildi ve Fahrettin paşanın emir subaylığını yaptı. Oradan oraya sürüklenen Avni Doğan, öyle kolaylıkla morali bozulacak insanlardan değildi. Aşırı soğukkanlılığı, bir şeyi düşündükten sonra kesin olarak halletme itiyadı ve sonsuz sabırı genç Avniyi etrafına ziyadesiyle sevdirdi.

Gazeteci Avni Doğan..

Mütareke yıllarında Adana Fransızlar tarafından işgal edildi. Avni Doğan, sükûnetle müoadele etti ve soğukkanlılıkla inandığı davayı müdafaaya burada başladı. Ahmet Remzi Yüregirle beraber Yeni Adana gazetesini çıkarmağa başladı. Doğanın Yeni Adanada yazdığı milliyetperver makaleler pek uzun sürmedi. Kendisi tevkif edildi ve 1 ay hapishanede yattı. Bu 1 ay zarfında genç Avni sabrının en güzel örneğini verdi. Her sabah suratına tükürem ermeni askerlerine sâdece gülerek cevap verdi. Nihayet Adana hudutlarından dışarı çıkarıldı.

Kuvai Milliye harekâtı..

İstanbula dönen Avni Doğan içinde kaynayan enerjiden bir şey

— ALLAH REYLER VERSİN BEYİM!..

kaybetmedi. Boğazlıyan kaymakamı olarak vazifeye başladı. Pek az sonra Refet paşanın emriyle, Ferit paşa hükümetinin kaymakamlığını bir tarafa bırakıp Konya Ereğlisine geçti. Burada tanzim edilen çetelerle Kilikya Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine yardım etti ve Adananın işgalden kurtarılışında bulundu.

2 ci Büyük Millet Meclisine Yozgat Milletvekili olarak katılan Avni Doğan aralı olarak 8 devre aynı yerden milletvekili seçildi. Yozgatlılar tarafından fazlasıyla sevildiği 1950 seçimlerinde 8 D. P. li içinde tek C. H. P. li milletvekili olarak meclise girmesinden belli oldu.

Resme çok meraklı olan, tesirli ve kuvvetli fırçaya sahip bulunan Avni Doğan, milletvekili seçilmediği 1954 - 57 yılları arasında hayatını tamamen tablolarından kazandı. Tamamı tamamına 36 bin liralık yağlı boya tablo sattı. Çünkü ne Müfettiş-i umumilik zamanından, ne de 8 devrelik milletvekilliği sırasından elinde bir şey kalmamıştı.

Muhakkaktır ki C.H.P. grubunun kendisine verdiği vazifeyi Avni Doğan tabloları kadar renklendirmeğe çalışacaktır.

C. K. M. P.

İlle de ben!

B. M. M. de sözlü sorular görüşülüyordu. Kürsüdeki Esat Mahmut Karakurt "illa da anlatacağım" diye uğraşıp duruyor, D. P. milletvekilleri de Karakurtu konuşturmamak için ellerinden gelen gürültüyü yapıyorlardı. Tam bu sırada, B. M. M.. müstahdemlerinden biri muhalefet sıralarının ön tarafında oturan uzun boylu kır saçlı bir milletvekilinin kulağına eğildi birşeyler söyledi. Uzun boylu milletvekili hemen yerinden kalkıp Meclis Gazinosuna doğru yürüdü. Bir iki dakika sonra Gazinodaki telefonun yanındaydı. Açık bırakılan ahizeyi aldı ve "buyurun" dedi. Daha sonra da muhatabını bir müddet dinleyip "tamam, iyi iyi, ben geliyorum" deyip telefonu kapattı.

Hadise geçen haftanın sonunda Cuma günü cereyan ediyordu. Telefonla aranan Kırşehir milletvekili Osman Bölükbaşı, arayan da C. K. M. P. nin Genel Sekreteri Sabık Kırşehir milletvekili Ahmet Bilgindi.

Ahmet Bilgin liderine üç günden beri devam etmekte olan Kongrede yapılan seçimlerin neticesini, daha doğrusu doğrudan doğruya Bölükbaşıyı alâkadar eden neticeyi bildiriyordu. Bölükbaşı bir kere daha genel başkan seçilmişti.

Geçen haftanın başında Salı günü başlayan C. K. M. P. kongresine 1161 delege katılmıştı. Ancak birinci gün kongrenin yapıldığı sinema salonunu tıklım tıklım dolduran delegeler ikinci günü öğleden sonrasına doğru seyrelmeğe başladılar. Üçüncü gün, yani cuma günü ise binüçyüz kişilik sinema salonunda olanların sayısı sadece 638 di. Yani kongrenin başlangıcından sonuna kadar geçen müddet içinde verilen fire hemen hemen yarı yarıyaydı.

Cuma günü öğleden sonra sıra seçimlere geldiğinde salonun hemen hemen boşalmış olduğunu gören Bölükbaşı iyiden iyiye keyiflenmişti. Zira delegelerin pek çoğunu isim isim biliyordu. Kalanlar kendisinden yana olanlardı. Kongredeki ilk günkü hava da izale olmuştu. Bunun için sanki B. M. M. nin hiç bir toplantısını kaçırmak adeti değilmiş gibi, büyük bir gönül ferahlığı içinde öğleden sonra devam eden kongreye değil de Meclise gitmişti. Nasıl olsa mutemet adamı Ahmet Bilgin kongrede gerekeni yapacaktı. Seçilmemek diye bir tehlike yoktu.

C. K. M. P. Kongresinde delegeler
Bir değişiklik yok.

Nitekim Mecliste Bilginden bir kere daha C. K M. P. Genel Başkanlığına seçildiğini öğrendiği zaman hiç hayret etmemişti. Bu tabii bir şeydi. Ancak, verilen reylerin sayısı Bölükbasının biraz midesini bulandırdı. Hepsini de kendisinden saydığı 638 delegeden sadece 592 rey alabilmişti. Adaylığını koymayan Ahmet tahtakılıç 26, Sadık Aldoğan 10, Ethem Menemencioğlu da I rey almışlardı. Demek ki 37 kişi kendisinin Genel Başkan olmasını istemiyordu. Bir kişi de çekimser kalmış, reyini ne bölükbaşıya, ne de bir başkasına vermişti.

Kırşehir milletvekili Meclisten biraz huzursuz çıktı. Yanında diğer iki arkadaşı Hayri Çopuroğlu ve Osman Canatan vardı. Bir otomobile binildi ve doğruca Cebeciye, kongrenin yapıldığı sinema salonuna gidildi. Bilgin, kendilerini kapıda bekliyordu. Derhal salona haber uçuruldu. Haberden sonra da içerdekiler ayağa kalktılar. Alkış, alkış, C. K. M. P. Dördüncü büyük kongresi üyeleri bir kere daha Genel Başkan yaptıkları Bölükbaşıya tezahürat yapıyorlardı. Alkışlar ve "yaşa, varol" sesleri bir hayli devam etti.

Büyük lider

10 gün önce geçirdiği bir otomobil kazasında yarılan başına - yaranın olduğu yere - tentürdiyot sürmüştü. Kınalı saçlarla dolaşmakta olan Bölükbaşı omuzlarda kürsüye çıkarıldı. Tezahürat bir müddet de böyle devam etti. Sonra bölükbaşı, o kendisine pek yakıştırdığı "büyük hatip" sıfatına hiç uymayacak bir çabukluk içinde ve son derece kötü bir hitabet örneği vererek kongre delegelerine hitap etti.

Söylediklerinde yeni hiç bir şey yoktu. Beylik teşekkür sözleri. Sonra C. K. M. P. nin sonuna kadar müstakil kalacağı, hiç bir tarafa boyun eğmeyeceği vs.. Bölükbaşı kelimelerin yarısını yutarak ve son derece acele bir işi varmışçasına bir ekspres sür'ati ile konuşarak yeniden seçilmesinden duyduğu memnuniyeti belirtti ve kürsüden indi. Beri yanda İdare Kurulu seçimlerinin tasnifi devam ediyordu ve Bölükbaşı bu tasnifin neticelerini sabırsızlıkla bekliyordu. Zira kendisine rey vermeyenlerin çıktığı bir kongrede Ahmet Bilgin gibi arkadaşlarına haydi haydi rey vermeyeceklerin çıkacağı, hatta bunların seçilmemesi için ellerinden geleni yapacaklarını bulunması gayet makuldu.

Gece geç vakit seçim neticeleri alındığında, partinin son güne kadar genel başkan vekili sıfatını taşıyan prof. Ethem Menemencioğlunun seçilemediği görüldü. Genel İdare kurulunda büyük bir değişiklik yoktu.

Eski tas, eski hamam

C. K. M. P. nin dördüncü büyük kongresinin başladığı salı günü D. P. liler iyiden iyiye ümide kapılmışlardı. Son zamanlarda hayatiyetini iyiden iyiye kaybeden bu parti dağılabilir, dağılanların bir kısmı da D. P ye gelebilirdi. Mezardakilerden bile medet uman D.P. liler için beş on kişi de olsa C. K. M. P. den gelecek olanlar büyük bir propaganda vesilesi teşkil ederdi. Ancak, kongrenin başladığı sabahki havayı görenler bu ümitlerinin boşuna olduğunu hemen gördüler. Her şeye rağmen C. K. M. P. liler öyle kolay kolay dağılacak, bölünecek insanlar değillerdi. Partilerine bir nevi din salikleri gibi sarılmışlardı. Onları gittikleri yoldan çevirmek, hele D. P. gibi bir iktidardan tarafa çekmek imkânsızdı. Bu noktanın bir defa daha ve iyice belirmesine, C. K. M. P. kongresinin başladığı gün öğleye doğru gelen C. H. P. lideri İnönü ve arkadaşlarına yapılan tezahürat da vesile oldu.

Salonu ağız ağıza doldurmuş C. K. M. P. delegeleri, kongreyi açan ve bu arada da uzun bir konuşma yapan genel başkanları Bölükbaşıyı dinlerlerken bir taraftan da gözleri ile sinema salonunun giriş kapısını gözlüyorlardı. Daha sabahtan, kongreye C. H. P. Genel başkanının geleceği haberi duyulmuştu. Delegeler merak kadar biraz da arzu ile İnönüyü bekliyorlardı. Artık o bir eski muhasım değil, bir büyük dosttu.

Nitekim İnönü yanında genel sekreter Aksal, Satır, Beyazıt, Feyzioğlu, Baykam ve Paksüt olduğu halde salona girdiğinde yer yerinden oynadı. C. K. M. P. liler en azından kendi Genel Başkanlarına yaptıkları kadar C. H. P. genel başkanına da tezahürat yapıyorlardı.

Bütün kongre boyunca, Fuat Arna ve benzeri bir iki kişi hariç dikkat ve itina ile C. H. P ye en ufak bir tarizde bulunmamağa gayret ederlerken, D. P. ye yıldırımlar yağdırıyorlardı. Yapılacak bir seçimde belki C. H. P. lehinde bir hareket düşünülebilirdi ama, muhakkak ki hiç bir C. K. M. P li D. P. lilerin bir kere daha iktidarda kalmasına tahammül edemezdi.

Politikacılar

Tazelenen hatıralar.

Başbakan Adnan Menderes hususi surette hazırlanmış buzlu rakısından -Üç parmak rakı, iki parmak su ve orta cesamette buz- büyükçe bir yudum alarak, elindeki siyah kaplı bir şiir kitabını okuyan orta boylu, saçları hafif dökülmüş smokininin ceketi uzunca dikili zata döndü ve :

"Agâh oldum, Ömer Lütfü bey.. Agâh oldum..." dedi.

Hâdise bu haftanın ortasında Ankara Palasta verilen Başbakanın resepsiyonunda cereyan ediyordu. Agâh olunan şey de Sev uçağı kazasında kurban gidenlerden Şerif Arzıkın eşi Nimet Arzık tarafından kaleme alınan "Ölü Şerif Arzıktan Mektuplar" isimli bir şiir kitabının muhtevasıydı.

Nimet Arzık geçen haftanın sonunda basında akisler uyandıran Şiir kitabını neşrettiğinde, eserinin bu derece alâka uyandıracağını, hele Ankara Palas salonlarında Milletvekillerine okunacağını, Beyfendinin ise mevzua daha evvelden agâh olabileceğini tahmin etmemişti. Beyfendinin bu kadar çabuk haberdar edilebileceğini o derece bilmiyordu ki geçen haftanın sonunda Cuma günü kitabını bizzat Beyfendiye takdim etmek istemiş, bu arzusunu telefonla, beyfendinin hususi kalem müdürü Arif Özgen'e bildirmişti.

Nimet Arzıkın kitabı
Anlayana....

Ne var ki, Beyfendi ziyâdesiyle meşguldü. Kendisini ancak müsait bir zamanda kabul edecekti. Nimet arzık bu tip atlatılmalara alışık olmadığından bir hayli sinirlendi. Ama bu öfkesi aynı günün akşamı Ankara Palas salonlarında Başbakan Menderes ile Ömer Lütfü Erzurumluoğlu arasındaki muhavere kendisine nakledilince sevince inkilâp etti.

Kara kaplı kitap..

Ankara Palasta resepsiyonda yapılan enteresan muhavereden iki gün evvel, bağımsız devlet radyosunun haberler bülteninde, anadolu ajansı mahreçli -Merhum Şerif Arzık A. A. nın müdürü idi- bir haber okunuyor ve aynı haber ertesi günkü muteber Zafer ile müthiş Havadis gazetelerinin birinci sahifelerinde yer alıyordu.

Haber bir müddet önce, Başbakan Adnan Menderes'in Londra yakınlarında uğradığı elim uçak kazası sırasında kendisine ilk yardımı yapan Bailev ailesinin Türkiye intibalarıyla alâkalıydı. Mrs. Margaret Bailey imzasıyla Farmers Weekty de neşredilen Makalede Mrs. Bailey Türkiyede gördükleri sıcak hüsnü kabulden bahsedivor ve İstanbulun yedi tepesinden biri üzerinde kurulmuş şahane otelde geçirdikleri güzel günleri naklediyordu.

Gaziler, gazi de...

O sabah, siyah mantosuna sıkı sıkıya sarılmış, dağınık saçlı, mavi gözlü bir kadın, haberi muteber Zafer gazetesinde sonuna kadar okudu ve yüzünde acı bir tebessüm belirdi. Ortağı bulunduğu Resimli Posta matbaa ve klişehanesinin kapısından içeri girerken, her gün selâmına mukabele ettiği kapıcının "Merhabasına" bile dikkat edemedi.

Bu kadın, merhum Şerif Arzıkın dul karısı Nimet Arzıktı. Matbaaya, neşredeceği bir şiir kitabının hazırlıklariyle meşgul olmak ve bir an evvel piyasaya çıkmasını temin için bu erken saatte gelmişti.

Kitap ertesi gün piyasaya çıktı ve geniş bir alâka topladı. İçinde dul ve kocasını seven bir kadının duyduğu acı hisleri ve alâkasızlıktan mütevellit isyanını anlatan şiirler mevcuttu. Edebî bakımdan şiirler fena sayılmazdı.

Ne var ki, esas mes'ele kitabın içindeki şiirlerin edebî kıymetinde değildi. Mühim olan Nimet Arzık'ın bu kitapla ne demek istediğiydi. Esasen üzerine eğilinmesi gereken nokta da buydu.

Elim uçak kazasının dönüşünde, herkesin malûmu olan dövizlerde "Gazi" kelimesine pek sık rastlanmıştır. Dönenler, daha doğrusu kazadan sağ salim kurtulanlar "Gazi" sıfatına lâyık görülmüşlerdi. Öyleyse, elim uçak kazasında ölenler de birer şehitti.

Ama her şeye rağmen bu zevat, ister şehit olsun, ister olmasın beklenen alâkayı görmemişlerdir. Kendilerinin geride bıraktıkları dul eşlerine, çocuklarına tek bir yardım eli uzanmamıştır. Yegâne mükâfatları şehitliğe gömülmek, arkalarından bol bol "Ah - vah" çekilmek ve üzerlerine birkaç kürek toprak atılmak olmuştur.

Ah - vah edenler zamanın zoruyla şehit mertebesine eriştirdiklerini unutuverdiler. Ama ölenlerin arkada bıraktıkları, meselâ henüz 27 yaşındaki genç hariciyeci Güner Türkmenin eşi, meselâ genç hususi kalem müdürü M. Ali Gümgörmüşün 3 aylık hanımı hâlâ kocaları için göz yaşı dökmektedirler.

Bunlara hiç değilse maddi sı-

kıntılarının önünü almak için birer şehit maaşı bağlamak istenmiştir. Ama örnek teşkil eder ve buna az çok benzeyen meselelerde herkese aynı şeyi yapmak lâzım gelir düşüncesiyle vazgeçilmiştir. Üstelik meseleyle alâkadar olan zevata da "her şey halledildi, her şey yapıldı" kabilinden malûmat verilmiştir. Halbuki yapılan yardım, Türk Hava yollarının normal ucak kazalarında verdiği 24 bin liradan ibaret kalmıştır. Gerçi Ankara Valisi Dilâver Argun'un elim uçak kazası kurbanlarından Abdullah Parlanın eşi Perihan Parlaya "15 gün daha bekleseydi, herşey halledilecekti. Neden buna lüzum gördü Nimet Hanım..." dediği bir vakıadır.

Ancak, bu mes'ele neden üzerinden bu kadar zaman geçtikten, efkâr-ı umumiyede büyük üzüntüler yarattıktan sonra 15 güne sığdırılmak istenmiştir.

Merhum Şerif Arzıkın dul eşi Nimet Arzık'ın şiir kitabında haklı olarak temas etmek istediği nokta budur. Türkiye'de bir "Sosyal Sigorta" nın bulunmayışından şikâyetçi olan bayan Arzık bunu belirtmek istemiştir. Ama hâdiseler göstermektedir ki bayan Arzıkın elde edebileceği tek şey, şiir kitabını okuyan bazı zevatın sinirlenmesinden ibaret olacaktır.

Adalet

Çözülemiyen düğüm..

Sanık mevkiinde oturan orta boylu, siyah bıyıklı adam heyecanla yerinden fırladı ve :

"Yalan.. Yalandır.. Bu aile Hatice adında bir hizmetçi kullanmamıştır" dedi.

Reisin işaretiyle yerine oturduğu zaman buram buram terliyordu. Cebinden çıkardığı mendille alnındaki teri uzun uzun kuruladı ve kalın bıyıklarının çerçevelediği dudaklarını hırsla ısırdı.

Hâdise, geçen haftanın ortalarında bir Perşembe günü, İzmir 1. Ağır Ceza mahkemesinde cereyan ediyordu. İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesi eski Adalet Bakanlarından Mahmut Esat Bozkurtun oğlu Yüksel Bozkurtun ölümündeki esrar perdesini kaldırmakla vazifeli mahkemeydi.

Bundan 6 ay kadar evvel Yüksel Bozkurt evinde bir merdiven başında kanlar içinde ölü olarak bulunmuştu. Merdivenin parmaklıklarını sıkı sıkıya sarılı, başı basamaklardan birinin kenarına dayanmış olan Yüksel Bozkurtun gözleri hâlâ açıktı. Polis geldiğinde ceset henüz soğumamıştı.

Hâdisenin üzerinden 5 ay geçti. Bu 5 ay zarfında adliyeye intikal eden bir şey olmadı. Yükselin ailesi ölümü bir dava konusu yapmaktan imtina etti. Ne var ki bundan bir ay kadar evvel, mahkemeye bir müracaat vaki oldu. Müracaatta Yüksel Bozkurtun bir kazaya değil, bir cinayete kurban gittiği iddia ediliyor ve kaatilin babadan kalma Çiftlik kâhyası İsmail Karahan olduğu ifade ediliyordu.

Müracaatın altındaki imza Mahmut Esat Bozkurtun kızı Ay Dramalıya aitti.

Kaatil kavanoz..

Kaza neticesinde basit bir ölüm hadisesi olarak mütalaa edilen hadise, bu ihbarla birdenbire sansasyonel bir cinayet vakası haline geldi. İlk celsede Savcı iddianamesinde Maktul Yüksel Bozkurtun hadise gecesi içkili olduğunu ve kâhya İsmail Karahan ile bu yüzden aralarında bir münakaşa çıktığını ve bu münakaşanın daha sonra kavgaya inkilap ettiğini, mücadele sonunda Yüksel Bozkurtun kafatasının çatlıyarak öldüğünü, sanık İsmail Karahanın Türk Ceza Kanunun 452/1 ve 59. maddelerine göre cezalandırılması gerektiğini ifade etti.

Yüksel Bozkurt

Kördüğüm...

Ay Dramalı celseyi takip ediyor...

Kaatil mi?..

Savcı, Ay Bozkurtun adliyeye vaki ihbarı sonucunda hazırladığı bu iddianamesinde kolaylıkla sanığın mahkûmiyetini istemiş ve kendi cephesinden meseleyi aydınlatıvermişti. Halbuki, mesele hiçte iddia makamının kolayca halledeceği cinsten bir hâdise değildi. Yüksel Bozkurtun, ölümüyle alâkalı tahkikat evrakı adliyeye intikal eder etmez bütün yurtta geniş alâka toplamış ve Bozkurt ailesini yakından, uzaktan tanıyanlar hâdise hakkında pek çok tefsirler ileri sürmüşlerdi.

Mahkeme ilk olarak Mahmut Esat Bozkurtun eşi Feheda Bozkurtu şahit olarak dinledi. Siyah elbiseleri icinde, üzgün bakışlı yaşlı kadın şahadeti sırasında hafif hafif ağlıyordu. Gençliğindeki güzelliğinin hâlâ izlerini taşıyan yüzü derin bir ıstırap ifadesi taşıyordu.

Sözlerine: "Yemin ederken, kocamın ruhu önünde de yemin etmiş oluyorum" diye başladı. Hıçkırıklar arasında şunları anlattı:

"Kâhya kaatil değildir. Kocam öldükten sonra kâhyam bana yardımcı oldu. Yükseli içkiden kurtarmak istiyorduk. Hâdise gecesi kızım Gün -Mahmut Esatın diğer kızı- tarlasını 4 bin liraya kâhyaya icara veriyordu. Aralarında anlaşmazlık çıktı. Yüksel hem onları uzlaştırmağa çalışıyor, hem de bir recet kavanozuna doldurduğu votkasını içiyordu. İşte o kavanoz oğlumun kaatili oldu. Bıraktığı yerden düşüp kırılınca, tekrar votka almağa gitti. Bulamadı. Bu yüzden kızgın döndü. Yüzüme yanık sigarasını fırlattı. "Ben adam öldürmesini de bilirim" diyordu. Üzerime hücum etti "Kurtar Karahan" diye bağırdım.

Kâhya araya girdi. Yükseli bir darbede altına aldı. Onları ayıramıyordum. Kızım Günün odasına koşup yardım istedim. Ben sarhoşların arasına giremem dedi. Koşup polise haber verdim. Ben dönünceye kadar olan olmuş. Oğlum merdivenden düşüp ölmüş."

Feheda Bozkurt bütün şahadeti boyunca hep aynı minval üzere kâhyayı savunmakta ısrar etti. Hâdisenin diğer görgü şahidi Gün ise -Mahmut Esatın kızıdır- herşeyin, kâhyanın ve annesinin eseri olduğunu ileri sürüyor, hâdise gecesi kâhyanın ve Yükselin fazla içki içtiklerini, bir aralık kâhyanın "Şimdi rezalet çıkacak.. Boğuşacağız" dediğini ve sonra Yüksel ile Karahanın uzun boytu boğuştuklarını ifade etti. Bu ifade tarzı, salonda bulunan ve dinleyiciler tarafından "siyahlı kadın" olarak isimlendirilen Mahmut Esatın karısı tarafından itiraza uğradı. Kadın bulunduğu yerden fırlıyarak "Yalan söylüyorsun Gün.. Yalan söylüyorsun" dedi.

.. Sözlerini bitirmek kararında olduğu anlaşılan ve gayet sükûmetle konuşan Gün annesine müstehzi bir nazar fırlatarak:

"Utan anne, utan.. İnsan bu kadar alçalmamalı.." dedi. Savcının ve mahkeme heyetinin şaşkın bakışları arasında cereyan eden duruşma diğer şahitlerinde dinlenmesinden sonra tâlik edildi.

Bir yeni ihbar..

Sömine başlarında, ellerindeki kokteyl kadehlerini yudumlıyan sosyete hanımlarının dilinden bir saniye bile düşmeyen hâdise, geçen haftanın

İzmir I. Ağır Ceza Mahkemesi
Düğümü çözecek..

ortalarında Perşembe günü belki de karara bağlanacaktı. Duruşma karar için açıldı. Ne var ki yeni bir ihbar vakânın seyrini 180 derece değiştiriverdi.

Celse açıldığında, zabıt katibi ayağa kalktı. Dinleyicilerin evvela pek umursamadıkları fakat okundukça can kulağıyla dinlemeğe başladıkları bir ikinci ihbar mektubunu okudu. Mektupta "Kaatili dışarıda aramayın.. O, daha doğrusu onlar karşınızda diyor" ve şunları ilâve ediyordu. "Yükselin kaatilleri kız kardeşi Ay ile kocası Vecdidir." Zabıt katibi mektubun altındaki imzayı okudu. İhbarı yapanın adı, Hatice idi.

İşte, sanık mevkiinde oturan orta boylu siyah bıyıklı adamı heyecanla yerinden fırlatan ve buram buram terleten hâdise bu idi.

Ay Dramalının, mektup okunduktan sonra makyajsız yüzü bembeyaz kesildi. Istırap içinde kocasına baktı ve gülümsedi. Sanık İsmail Karahan önüne bakıyordu.

Mahkeme Hatice isimli kadının bulunup ifadesinin alınmasına karar vermiştir. Kahyanın iddiasına göre böyle bir şahıs ortada yoktur. Muhtelif cephelerinden incelenirse hâdise hakkında kesin bir hükme varmak pek zor olacaktır. İzmir 1. Ağır Ceza mahkemesi heyeti bu bakımdan bir hayli güç durumdadır. Yapılan tahkikat Yükselin kronik alkolik olduğunu, ancak kimseye bir zararı dokunmadığını ortaya koymustur. Bütün gözler önümüzdeki ay içinde toplanacak ve davâ hakkında nihai bir karara varacak olan İzmir 1. Ağır Ceza mahkemesine çevrilmiştir.

Annenin şahadeti ile, kardeşlerden Günün şahadeti birbirini tutmamaktadır. Mahmut Esatın eşi kâhyanın suçsuz olduğunu açıktan açığa söylemektedir. Bu hareketi eşinden miras kalan Karahanı çok iyi tanıdığına ve böyle bir şeyi yapamıyacağına kanaat getirmiş olmasına verilebilir. Gün ise, cinayetin, kavga sonunda meydana geldiğini iddia etmektedir.

Öte yandan, bir mektubunda Yüksel aşık olduğu bir kız yüzünden içkiye devam ettiğini ve bu işe bir morfinin nihayet verebileceğini yazmıştır. Bu mektup, maktulün alkolden başka iptilaları da bulunduğu ihtimalini ortaya koymaktadır. Mahmut Esatın eşinin dediği gibi dövüşe bir votka şişesinin kırılması ve yerine konulamamasının sebep olması ihtimali zayıftır. Ama uyuşturucu maddelerden birinin uzun müddet kullanılmamasının, müptelalarda buhran yaratabileceği bilinen hakikatlardandır.

Davânın çıkmaza girmesinin sebeplerinden biri de, Haticenin ihbarıdır. Bu ihbar ne dereceye kadar doğrudur?.. Ay Dramalı ile kocası Vecdi Dramalının hâdiseyle olan alâkaları ne derecedir?.. Bütün bunlar, önümüzdeki duruşmada kısmen de olsa aydınlanacaktır. Hatice bulunmazsa mektubun sırf davânın seyrini değiştirmek isteyen biri tarafından gönderildiği de düşünülebilir. Bu şahıs, kâhya Karahan değildir. Zira Karahan açıkça böyle bir şahsın Bozkurt ailesiyle alâkası olmadığını belirtmiştir.

Öyleyse.., Öyleyse bu ihbar büyük bir ihtimalle sanık lehine kraldan ziyade kralı tutan biri tarafından yazılmış olmalıdır.

Kral, -sanık mevkiinde ki İsmail Karahandır- böyle bir yardımı istemediğine göre, dayanacak bir noktası bulunmaktadır. Bu noktanın ne olduğu belkide önümüzdeki celse ortaya çıkacak ve esrar perdesi tamamen açılmasa dahi biraz aralanacaktır.

Kâhya Karahan
Sanık..

Fransa

Avrupa düşünüyor...

O sabah Paris'te gazeteleri okuyan bir Fransız kendi kendine gülümsedi. "Olacak şey değil" dedi. "Herşey bitti; şimdi Amerikanın iktisadi bir kriz geçirmemesi için tedbir alacakmışız... Bütün Avrupa memleketleri şimdi bunu düşünüyorlarmış."

Gerçekten geçen hafta Batı Avrupanın başkentlerinde konuşulan meselelerden biri de Birleşik Amerikanın iki senedir dış tediyesinde vermekte olduğu açıktı. 1958 senesinde 3,5 milyar dolar olan dış tediye açığının 1959 yılı sonunda 4 milyarı bulacağı tahmin ediliyordu. Nitekim meselenin ciddiyeti geçen ay içinde Tokyoda toplanan GATT "gümrük tarifeleri ve ticaret anlaşmaları" konferansında Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri bakanlığı iktisadi işler yardımcısı Duglas Dillon tarafından ortaya konmuştu -Akis 11. Kasım.- O günden bu güne Avrupanın ileri ekonomiye sahip devletlerini bir telaş almış daha ziyade kendi tutumları dolayısıyla ortaya çıkan bu hali izale etmenin çarelerini aramaya koyulmuşlardı.

İlk hareket İngiltereden geldi. İngiltere Birleşik Amerikadan almış olduğu 250 milyon dolarlık krediyi daha vadesi gelmeden ödedi. Bu kredi hatırlarda olduğu üzere Export - İmport Banktan Süveyş meseleleri dolayısıyla alınmıştı.

Mesele Paris'te bir toplantı yapan Avrupa İktisadi İşbirliği OEEC'nin ekonomik politika komitesinin gizli oturumunda ele alındı. Avrupanın yiyecek meselesi ile birlikte Amerikanın dış tediye blânçosundaki açık meselesi en önemli iki konuyu teşkil ediyordu.

Görüşler

Amerika Birleşik Devletlerinin durumu hakkında halen Avrupa devletleri arasında şu düşünceler hakim bulunuyor:

Şimdilik bir kriz yoktur. Amerika Birleşik Devletlerinin halen mevcut olan altın stokları daha uzun müddet vaziyeti idare edebilir. O vakte kadar da birşeyler düşünülecektir.

Amerika Birleşik Devletleri son iki seneki gibi dış tediye blânçosunda açık vererek daha uzun müddet vaziyeti idare edemez.

Amerikanın parasının -doların- değerinden kaybetmesi ve zayıf bir para halini almasından en çok Avrupayla birlikte herkes zarar görecektir.

Avrupa Birleşik Amerikanın bu problemi halletmesi için yardımına koşmalıdır.

OEEC de üzerinde en çok durulan fikir, Birleşik Amerikanın belki gelecek sene kendi kendine bu güçlüğü ortadan kaldıracağı, fakat bu sene dış tediyedeki açığın hiç olmazsa 2 milyar dolara indirilmesinin temin edilmesi, idi.

Vadesi gelmemiş olan borçlardan bir kısmının ödenmesi Birleşik Amerikayı halihazırdaki sıkışık durumdan kurtarabilirdi.

Üzerinde durulup taraftar toplayan diğer nokta da dolar sahasındaki ithalât üzerinde tatbik edilmekte olan sınırlandırmaların artık kaldırılması ve Amerikanın geniş yardım programına Avrupanın iktisadi bakımdan kuvvetli devletlerinin de katılmasıdır.

Vadesinden önce ödenmesi bahis konusu olan borçların yekûnu 5 mil-

İktisadî

İktisadi Tedbirler Kanunu Tasarısının Büyük Millet Meclisinde müzakeresi bekleniyor. Eğer tasarı metni yazın neşredildiği şekliyle kanunlaşacak olursa, fahiş bir hata işlenmiş olacağına kaniiz. Böyle bir hali önlemek istiyoruz. Aşağıdaki satırlarda tasarının kusurlarını anlattıktan sonra, nasıl faydalı bir eser haline getirilebileceği hakkındaki mütalâamızı arzedeceğiz.

Hükümetin bu tasarı ile varmak istediği hedef açıktır: fevkalâde zaman tedbiri olan Millî Korunma Kanununu kaldırmak, yerine normal zaman tedbirleri ihtiva eden bir kanun koymak. Bu görüşle tamamen mutabıkız. Tasarıyı inceledikten sonra edindiğimiz kanaat ise şöyledir: Hükümetin hareket noktası doğru, lâkin tasarısı buna külliyen aykırıdır.

Millî Korunma Kanunu İkinci Cihan Harbinin fevkalâde şartları içinde ve o şartlar için yapılmış bir kanundu. Bu kanunun ağır, ve hattâ korkunç, hükümlerini, bir ateş çemberi içine düşen Türkiyenin her an bir ölüm dirim savaşı vermek durumunda olması mazur gösteriyordu. Binaenaleyh, geç de olsa, gerekli şartları hazırlıyarak yürürlükten kaldırılması yerinde olur.

D. P. Hükümetleri, fevkalâde yetkiler veren bir harp kanunu ile normal zamanın ekonomi politikasını yürütmek hatasına düşmüşlerdir. Hatırlanır ki, Türkiyede, bir aralık, beton demirinden leblebiye, sanayici kârından pedikür tarifesine kadar bütün mallar ve hizmetler tesbit edilmiş fiatlara veya kâr hadlerine tabi tutulmuştu. Böyle bir hal harb içinde dahi görülmemişti. Bu tatbikata bel bağlıyanlar öyle sanıyorlardı ki, bütün maddeler ve hizmetler için fiat veya kâr haddi tesbit etmek yetkisi elde olunca, Türkiyenin umumî fiat seviyesini istendiği kadar indirmek, fiatları ite ite hayatı ucuzlatmak, paranın değerini yükseltmek mümkündü. Nitekim, birkaç ürkütücü tedbirden sonra gerileyen fiatlar karşısında bu görüşün doğruluğu sabit sayılmış, artık ucuzluk devrinin başladığı ve bunun devamlı olacağı ilân edilmişti. Bu ilânı yapanların duydukları sevince iştirak etmiyenlerin Radyoda "iktisadi suikast tertipçileri" diye teşhir edildiklerini hatırlıyacaksınız. O zamanlar, 60-65 liradan 45-50 liraya düşmüş olan bir çift kunduranın bugün fiatı 125 liradır. Neden böyle oldu? Çünkü, hükümetin iktisadi politikası devamlı surette fiatları pompalıyarak paranın değerini aşağı doğru çekerken, şiddet tedbirleri böyle bir gidişin kaderini değiştiremezdi. Filhakika, iktisadi politika hatalarının zaruri neticeleriyle polis tedbirleri arasındaki boğuşma, nihayet 4 Ağustos 1958 de, yanlış bir ekonomi anlayışının realitelere boyun eğmesi ile sona erdi: 4 Ağustos kararları Türk lirası değerinin üçte ikisinden fazlasını (% 69 unu) koparıp attı. Yeni fiat seviyesini geri götürmek artık bahis mevzuu değildir. Tek akılıca hareket, 1946 - 50 lirasından elimizde kalan 31 kuruşla 125 liraya bir çift kunduranın çerçevelediği fiat seviyesinde istikrar aramaktan ibarettir.

Görülüyor ki, Millî Korunma Kanunu gibi fevkalâde kanunlarla ekonomi yöneltilemez, ekonomi politikası hataları örtülemez. Geçen yıllar tatbikatından çıkan bu derse kıymet verilirse, İktisadi Tedbirler Kanunu Tasarısına en uygun şekli bulmak kolaylaşır.

Bahsi geçen tasarı yetkiler ve şiddetler ummanıdır. Hâlâ bu yollarda yürümek hevesinin mevcudiyetinden ciddi surette endişe duyuyoruz. Samimi olarak iktisadi istikrar arkasında koşuyorsak, hem tasarı hem zihniyet değişmelidir.

Şimdi tasarıyı inceliyelim:

Tasarı, fevkalâde zamanlara mahsus hükümler ve cezalarla başlar, araya sıkışmış birkaç maddesinde de normal zaman hükümlerini ihtiva eder. Fakat metin, başından sonuna kadar, fevkalâde zaman kanunu yapısında ve ruhundadır. Seferberlik ve millî âfetler gibi olağanüstü hallere o derece takılmıştır ki, bu haller esas olmuş, normal ise istisna teşkil etmiştir. Normal zamanın telaffuzundan bile sanki çekinilir; kanun hükümlerinin "fevkalâde zaman dışında da" tatbik edileceği ifade edilir. Bütün cezalar ve ceza usulleri fevkalâde hallere göre tertiplenmiştir: eğer suç normal zamanda işlenmiş ise, evvelâ harp zamanı cezaları tatbik olunur

yar dolara yaklaşmaktadır.

Marshall plânına göre yapılan yardımın yüzde yirmisi uzun vadeli borçtur. Avrupa Devletlerinden birçoğu Birleşik Amerikaya bu çerçeve içinde borçlu bulunuyor.

Export - İmport Bank İkinci Dünya Harbinden sonra memleketlerin yeniden inşaası için geniş krediler açmıştı. Fransa bu kredi imkânından en çok faydalanan devlettir.

Büyük Britanya'nın harp sonu borcu 3,5 milyar doları bulmaktadır. Nihayet Birleşik Amerikaya borçlu olarak ortada duran Batı Almanya, hem işgal masraflarını hem de harp zararlarını ödemek için ve yeniden kuruluş için alınan kredileri ödeme durumundadır.

Yukarıda ayrı ayrı tasrih edilen borçlanmalar neticesi A. B. D. nin muhatabı olan devletler iktisadi güçlerinin derecesi nisbetinde ödemelerini çabuklaştırmak kararındadırlar. Bunların içinde Fransa geçen seneki iktisadi krizi atlattıktan sonra şimdi her geçen gün artan döviz stokunun verdiği imkân ile önümüzdeki iki sene içinde muhtemelen 1 milyar dolarlık borç ödeyecektir.

Tedbirler Kanunu Tasarısı

Cahit ZAMANGİL

ve sonra bundan indirmeler yapılır.

1957 seçimlerine takaddüm eden günlerde radyo Millî Korunma Kanununun kaldırılacağını alelacele ilân etmişti. Bu, ekonomi değil, politika idi; malûm. Bu vakitten iki sene sonra korkunç bir tasarı getirmekte D. P. hesabına zerre kadar siyasî takt var mıdır?

İşte tasarı bundan ibarettir. Bize göre tutulması uygun yol şu olabilir:

1. Bir yandan Millî Korunma Kanununu ilga eder görünüp öte yandan daha şiddetli yeni bir Millî Korunma Kanunu yapmak teşebbüsünden vaz geçilmelidir. Evvelâ, hükümet tasarısı topyekûn terkedilmeli, işe yeniden başlanmalıdır.

2. Millî Korunma Kanunu sadece bir Bakanlar Kurulu kararıyle yürürlükten kaldırılmalıdır.

3. Millî Korunma Kanunu böyle sadece yürürlükten kaldırılırken, münhasıran normal zamanlara mahsus hükümler ihtiva eden bir kanun yapılmalıdır. Eğer, çeşitli kanunlara serpiştirilmiş olan aynı mahiyetteki hükümlerle birleştirilerek bir kodifikasyon kanunu meydana getirilirse, şüphesiz bu daha iyi bir çalışma olur. Böyle kanunlar vardır: standardizasyona esas olan Ticarette Tağşişin men'i ve ihtikârla Mücadeleye dair 1705 numaralı Kanun, pazarlıksız satış ve etiket usulü hakkındaki kanun gibi.

4. Millî Korunma K. nun tatbikatını tasfiye etmek için bir takım yeni kanun hükümlerine ihtiyaç olacaktır. Bunlar için ayrı bir kanun yapılmalıdır. "Ayrı" kelimesini şu düşünce ile kullanıyoruz: tasfiye hükümleri normal zamana mahsus bir kanunda yer almamalıdır. İstikrar ve normal zaman ruhunu getirmesini beklediğimiz bir kanunda en küçük bir Millî Korunma bulaşıklığı bulunmamasını istiyoruz.

Millî Korunma Kanununu ilga etmeksizin yürürlükten kaldırmayı tercih etmemizin sebebi vardır: Günün birinde dış şartlar icap ettirirse, tekrar bir kararnameyle yürürlüğe koymak imkânı elimizde kalmış olur. Geçmişten edindiğimiz tecrübe de bize bu yolu gösteriyor. 1939 da Rus - Alman Paktının imzası haberi dünyayı hayret ve dehşet içine attığı zaman ekseri batılı memleketlerin elinde böyle zamanlara mahsus kanunlar vardı, olmayanlar da birer maddelik tam yetki kanunları çıkardılar. Bizim elimizde ise, yürürlüğü şüpheli bir "men'i ihtikâr" nizamnamesinden başka bir şey yoktu.

Hatıra gelebilecek bir soruyu da cevaplandıralım:

Millî Korunma rejimine son verdikten sonra, acaba ayrıca bir iktisadi tedbirler kanunu yapılmasa daha iyi olmaz mı?

Şartlarımız buna imkân veriyorsa, elbette çok iyi olur. Piyasada ithal ve millî istihsal malları ihtiyacımız kadar bulunduğu, sanayi ve ziraatımızın makine, parça, enerji ve ham madde ihtiyaçları devamlı olarak karşılandığı ve bilhassa, bunun böyle devam edeceği güveni haklı olarak yerleştiği zaman, inzibat tedbirlerine lüzum kalmaz. Bu durumda mıyız? Bugün, eskisi kadar mala hücum yoktur. Bunda, biraz arzda genişleme ve daha ziyade pek yüksek fiatlar karşısında talebin gerilemesi âmil görünüyor. Bu yoldan piyasamıza azçok itidal de gelmiştir. Fakat ihracat ve istihsal durumumuz hâlâ büyük problemlerimizdir. Piyasamızın mal bolluğu yolu ile tabiî muvazeneye kavuşması bir kaç senenin işi olamaz. Memleketimizin iktisadî bünyesini ve ticarî yapısını tanıyanlar ihtiyatlı olmak ihtiyacını duyarlar. Biz de, Millî Korunma Kanunu yürürlükten kaldırılmakla beraber, piyasanın başını büsbütün boş bırakmayı uygun buluruz.

İktisadi tedbirler kanunu nasıl olmalıdır?

Bizim düşüncemizle, terkini tavsiye ettiğimiz tasarıdaki normal zamanlara mahsus dokuz maddeye hakim olan anlayış arasında pek büyük farklar vardır. Bu maddelerden faydalanılamıyacağı, tasarıyı yeni bir ruhla tekrar yazmak gerektiği yolundaki mutalaamızı destekliyecek için, bir kaç misal vereceğiz:

Tasarının 6. maddesine göre "Hükümet, mevcut malların ve hizmetlerin müstehlike kadar arzı... (ilh.) mevzuunda karar ittihazına yetkilidir." Şu 12 kelimenin içine sığan yetkiler, akla gelebilecek her çeşit kararı içine alacak kadar geniş ve kaypaktır. Böyle hudutsuz yetkilerin doğurabileceği sürprizlerle ticarette istikrar ve güven sağlanmaz, öldürülür.

12. maddeye göre, "Hükümet ticarî usullerin ve şekillerin tesbit, tanzim, ıslah ve ihdasına yetkilidir." Bu yetkinin gebe olduğu bin türlü kararla ticaretimizin işleyişi kadar, mülkiyet, çalışma serbestliği ve rekabet esasına dayanan bünyesini dahi değiştirmek mümkündür. Millî Korunma tatbikatı esnasında, bir aralık, bilerek veya bilmiyerek, bu istikamete doğru sürükleniyorduk. Bu çeşit hükümleri elde tutmaya hâlâ iştah varsa, Millî Korunma Kanununu yürürlükten kaldırmak beyhude bir teşebbüs olur.

Gene 6. maddede "arz aleniyeti" diye bir ibare var. Dilimizde veya ticaret teamüllerinde belirli bir mana ile şöhreti olmıyan bu ibarenin içine neler sığacaktır? Eğer, etiket usulü ile fiatların beyanı mecburidir demek için kullanılmış ise buna lüzum yoktur, çünkü etiket mecburiyeti koyan bir özel kanun yürürlüktedir. Faydası aşikâr olan bu hükümlerin yeni kanun içine alınması mümkün, hattâ tavsiyeye layıktır. Eğer, arz ve satıştan imtina yasaktır fatura almak ve vermek mecburidir denilmek isteniyorsa, bu böyle söylenir.

Yeni tasarının hazırlanmasına hakim olacak ruh bizce şudur: ticaretimizi tekrar. Anayasa, Borçlar Kanunu, Ticaret Kanunu ve mevcut özel ticarî kanunlar çevresine iade etmek esastır. Bu esastan azçok inhiraf demek olan ve kısa süreceğini sanmadığımız bir geçiş devresi için kabul edeceğimiz tanzim hükümleri, mümkün olduğu kadar, yetki şeklinde değil, sarih emir veya nehiy ihtiva eden hükümler olmalıdır. Yetki tarzında ifadenin zaruri olduğu hallerde, yetki gayet sarih hudutlar içine alınmalı, kırkanbar yetki maddelerinden kesin surette sakınmalıdır.

Kötü bir kanun çıktıktan sonra dövünmek istemiyoruz. Her şey olup bittikten sonra tenkit imkânını peşinen mahfuz tutmak ise zevklerimiz arasında değildir. Biz önceden mütalâa söylemek için eldeki fırsatı memnunlukla kullandık.

A. B. D.

Kızıl Çin'e vize

Geçen hafta başında bütün dünyadaki Amerikan konsolosluklarına Amerika Dışişleri bakanlığından bir emir verildi. Bu emirde halen komünist Çinde bulunan 31 Amerikan gazetecisinin pasaportlarındaki kayıtlamaların iptal edildiği bildiriliyordu.

1957 ağustosunda Amerikan Hariciyesi Amerikadaki 24 gazete ve ajans birliğinin birer temsilcisinin komünist Çine gitmesine müsaade etmişti. Bu müsaade verilirken komünist Çinde olup bitenlerden, hiç olmazsa bir kısmının doğru kaynaklardan Amerikan halkına ulaştırılabileceği düşünülmüştü. O günden bu güne 24 muhabirin sayısı 31'i buldu. Fakat bütün bu muhabirlerin pasaportlarında "Komünist Çine, Macaristana, Kuzey Kore ve Kuzey Vietnam ile Arnavutluğa gitmek yasaktır" ibaresi mevcuttu. Buna ilâveten de "Çinin komünist kontrolü altındaki bölgesine seyahat 22 Mayıs 1960 a kadar yasak edilmiştir" deniliyordu. Bu iki ibare komünist Çin makamlarında "haysiyet kırıcı" olarak vasıflandırılmakta idi. İşte şimdi Amerikan Hariciyesi tarafından Amerikan konsolosluklarına verilen bu yeni emir 31 gazetecinin hareket serbestisini sınırlayan kayıtları ortadan kaldırıyordu.

Birleşmiş Milletler

Atom denemeleri dursun

«Mevcut olan veya hazırlıkları devam eden atom silâhları dünya sulhünü tehdit etmektedir. Beynelmilel gerginliği arttırmaktadır. Genel silâhsızlanmayı imkânsız kılmaktadır. Halen atom silâhlarına sahip olmıyanların bunları bulmalarını sağlavacak denemeleri durdurmaları veya başkalarından temin etmelerini önlemek gerekir".

General de Gaulle

Ses seda yok!..

Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna İrlanda temsilcisi tarafından sunulan bu karar sureti uzun münakaşalara, ve değişikliklere sebep olduktan sonra nihayet kabul edildi. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda oylamaya geçildiği zaman 12 Devlet müstenkif kaldılar. Karar sureti 68 müsbet oyla kabul edildi.

Mesele Birleşmiş Milletler siyasi komitesinde ortaya İrlanda İçişleri Bakanı Frank Allen tarafından atıldı. Önümüzdeki senenin ilk aylarında Cenevrede başlıyacak olan on devlet arası silâhsızlanma konferansında nazarı dikkate alınacak bir "atom silâhlarının daha fazla yayılmasını önleme" tasarısı hazırlanmalı ve Birleşmiş Milletlerin tasvibinden geçmeliydi. Bu karar sureti yukarıda da işaret edildiği gibi daha ziyade halihazırda atom silâhlarına sahip olmıyan devletleri içine alıyordu. Bu konunun genel kurula getirilmesinden bir gün önce halen bir atom bombasına sahip olup, Sahrada bunu denemek için hazırlıklara girişen Fransanın bu tasavvurundan vaz geçmesi için bir oylama yapılmış, 10 müstenkif, ile 46 ya karşı 26 oyla teklif tasvip edilmişti. Şimdi Cenevre Konferansı için hazırlanan bu karar suretinde Fransanın ismi hiç geçmiyordu.

İngiltere

MacMillan - Adenauer

Hava meydanında bir kalabalık gören adam o tarafa doğru yürüdü. Aşağı yukarı üçyüz kişilik bir grup uçaktan inen bir şahsı karşılıyordu. Meydanın çıkış yerine de en çok bin kişi toplanmış uçaktan inenleri seyrediyorlardı. Herşey sessizlik içinde olup bitti. Uçaktan inen adam kendisini karşılıyanların elini sıktıktan sonra otomobile bindi, otomobil Londraya doğru hareket etti. Biraz önce hava alanına doğru yürüyen adam etrafındakilerden birine sordu. "Batı Almanya Şansölyesi.. Adenauer geldi.." dediler.

Gerçekten Adenauer Londra hava alanında MacMillan ve Dışişleri Bakanı Selwyn Lloyd tarafından karşılandığı zaman bir senedir iki devlet arasında esen soğuk hava devam ediyordu. Adenauer geçen senedenberi İngiltere Başbakanını, Sovyet Rusyaya lüzumundan fazla yaklaşmak ile itham etmişti. Sonra Fransa ile birlikte kurdukları müşterek pazar İngilterenin öncülüğünü yaptığı serbest mübadele bölgesinin karşısına çıkmış, gerginliğin artmasına sebep olmuştu. Şimdi iki devlet adamının görüşmelerinin batı cephesini sağlamlaştırmak için soğuk havayı ortadan kaldırmaları beklenirdi.

Adenauer

Havayı değiştirdi...

Gerçekten Adenauer'in Londra'nın Gatwick hava alanına indiği anda esen hava tamamiyle olmasa bile büyük ölçüde değişti. MacMillan ile Batı Almanya Şansölyesi anlaşmazlık konusu olan meseleler üzerinde fikir birliğine vardıklarını açıkladılar.

Önce Almanyanın daima çekingenlikle karşıladığı silâhsızlanma meselesi üzerinde duruldu. Doğu ile Batı arasında silâhsızlandırılmış bir bölge fikrini, Adenauer kabule yanaştı. Sonra Doğu - Batı yüksek kademe toplantısındaki gündem hakkında tartışıldı. Daha düne kadar Berlin meselesinin gündeme alınmasına şiddetle itiraz eden Adenauer "Bütün Almanya" meselesi içinde Berlinin de müzakere edilmesini kabul etti. Ve nihayet Müşterek Pazar ile Serbest Mübadele bölgesinin münasebetlerinin gerginleşerek Batılıların dostluk havasını bozup aleyhte bir durum hasıl etmemesi için Avrupa İktisadi İş Birliğinin bir nevi aracılık etmesine karar verildi.

Şimdi Adenauer 1 Aralıkta Paris'te General De Gaulle ile görüşecek. Almanya ile İngiltere arasında hasıl olan yakınlığın Fransaya da tesir etmesi beklenir. Bir müddet önce İngiltere ile Fransa arasında vukubulan görüşmeler zaten müsait zemin hazırlamış bulunmaktaydı. Bu durum karşısında 19 Aralıkta Pariste toplanacak olan Batılılar arası yüksek kademe toplantısında arzulanan müsbet

neticelerin alınması kaabil olacak, Doğu - Batı yüksek kademe toplantısına Batının sağlam bir cephe halinde katılması imkân dahiline girecektir.

Batı Almanya

Sağa doğru

«Şimdi şayet 1959 içinde tutumumuzu Marx ve Engels'in prensiplerine göre tayin edersek, çok geçmeden bir parti hüviyetinden çıkarak sadece modası geçmiş bir mezhep halini alırız..."

Badgodesberg -Bonn- de yapılan Batı Almanya Sosyal Demokrat partisi olaganüstü kongresinde parti genel başkanı Erich Ollenhauerin yukarıdaki cümlesi sürekli alkışlara sebep oldu. Bütün dünyada geniş yankılar yaptı. Birkaç gün sonra Batı Berlin belediye reisi Willy Brand "Erich Ollenhauerin konuşmaları ve Sosyal demokrat partinin yeni tutumu tamamiyle demokrat bir partinin modern anlayışını göstermektedir." diyordu.

Gerçekten Bodgodesbergteki Sosyal Demokrat Partisi olağanüstü kongresi birçok yenilik getirmişti. Kongrenin devam ettiği günler içinde 340 delege üç devredir Hristiyan Demokrat partisi karşısında uğradıkları yenilginin sebebini araştırmış ve eskidenberi edindikleri hareket tarzında değişiklikler yapmak lüzumunu ittifakla kabul ederek toplantılar sonunda bir tebliğ yayınlamışlardır.

1925 senesinde Sosyal Demokrat parti tamamiyle Karl Marx'ın prensiplerine göre son değişiklikleri yapmıştı. Şimdi bu prensipler Ollenhauerin ifadesiyle "Beynelmilel sosyalizm hareketinin tamamiyle tarih olmuş vesikalarından başka bir şey değildir." Parti genel başkanına göre günün icaplarına uymak gerekir.

Sosyal Demokrat partinin yeni tebliği klâsik sosyalizmden hareket etmekte, bilhassa klâsik sosyalizmin iktisadi prensiplerine dayanmaktadır. Yeni anlayışa göre "serbest bir iktisadi sistem içinde serbest rekabet" şarttır. Eskinin "totaliter, kontrollü iktisadi sistemi" reddedilmektedir.

Sosyal Demokrat partinin kongresinde alınan kararlardan biri de parti tarafından ilk defa mecburi askerlik konusunun tasvip edilmesi olmuştur. Bu konuda, neşredilen nihai tebliğde "Sosyal Demokrat parti demokratik düzeni ve müdafaa hürriyetini kabul eder" denmektedir. Gene aynı

Erich Ollenhauer
Modern anlayış...

Başkan Eisenhower'in Seyahat Programı

Birleşik Amerika Başkanı Eisenhower şimdiye kadar hiç bir Amerikan Başkanının yapmadığı uzunlukta bir seyahate hazırlanıyor. Başkan üç kıta üzerinde 11 ülkeyi ziyaret edecek, 20 bin milden fazla mesafe katedecektir. Seyahat 3 Aralık gece yarısı başlıyacak 22 Aralık öğleden sonra nihayetlenecektir.

Bütün seyahat boyunca sanki Amerikanın bir eyaletindeymiş gibi Washington ile sıkı sıkı irtibatını muhafaza edecek olan Başkan 3 Aralık gece yarısı bir jet uçağı ile Amerikanın başkentinden ayrılacak. Uçak yolda benzin ikmalini yaptıktan sonra 4 Aralık günü öğleden sonra Romada olacak. Başkan burada Avrupanın istikbalinin hazırlanmasında fikri alınmadığı için komünistler karşısında güç durumda bulunan Başvekil Antonio Segni'nin durumunu kuvvetlendirecek. Sonra papa 13. John ile görüşerek, Romayı 6 Aralık Pazar günü Ankaraya müteveccihen terkedecektir. Ankarada sadece bir gece kalacak olan Eisenhower 7 Aralık Pazartesi günü Pakistanda olacaktır. Burada bir yandan Eyüp Hanın Pakistan - Hindistan hudut hâdiselerinde Birleşik Amerikanın desteğini isteme teklifiyle karşılaşacak, diğer yandan da Kızıl Çine karşı Pakistanın hazırladığı Hindistan ile müşterek hudut müdafaa plânı hakkında fikri alınacak. 9 Aralık sabahı erkenden Kâbile müteveccihen hareket edecek. Kâbilde, Başkanı Sovyet Rusyadan alınan 300 milyon dolarlık yardımın "Komünist hakimiyeti" demek olmadığını ileri süren Kral Muhammed Zahir Han karşılıyacak. Zahir Han Başkan Eisenhower'den Amerikan yardımının artırılmasını istiyecek. Başkan Kâbilde sadece beş saat kaldıktan sonra Delhiye hareket edecek. Burada kalacağı dört gün içinde. 11 Aralıkta Dünya Ziraat sergisindeki A. B. D. pavyonunu açacak. Nehrunun, Komünist Çin - Hind anlaşmazlıklarına Amerikanın müdahelesini değil, siyasi yardımını istiyen teklifiyle karşılaşacak. Hindistanın iktisadi kalkınması için hazırladığı 5 senelik plâna Amerikanın yardımı istenecek. Eisenhower 14 Aralıkta Tahrana hareket edecek. Burada da sadece 5.5 saat kalıp Şahın daha fazla askeri yardım ve CENTO'yu daha fazla destekleme, istekleri ile karşılaşacak. Sonra 15 Aralıkta Komünist komşuları dolayısıyle daima tetikte duran Yunan idarecileriyle görüşüp bir Amerikan harp gemisiyle hareket edecek. Seyahat programına sonradan dahil edilen Tunus Reisicumhuru Habib Burgiba ile 17 Aralıkta harp gemisinde, Tunus limanında birkaç saat devam eden bir görüşme yapacak. Başkanın bundan sonra Fransanın hangi limanından karaya çıkacağı ve hangi yoldan Parise gideceği açıklanmamıştır.

Başkan Eisenhower 19 Aralık ile 21 Aralık tarihlerinde Pariste yapılacak "Batılılar arası yüksek kademe" toplantısında bulunduktan sonra daha önce hazırlanan program gereğince Fasa gitmeden Madrite uğrayacak, İspanya diktatörü General Franco ile görüşecektir. Başkanın İspanyaya ziyareti İspanyanın Batıya yaklaşma hareketini hızlandırmış olacaktır. Madridin 13 kilometre kuzeyinde Amerikalılar tarafından 100 milyon dolar sarfiyle hazırlanan "Torrejon" hava alanına inecek olan Başkan Eisenhower'in ikâmeti için Moncloa Sarayı hazırlanacak. Muhtemelen General Franco ile Fastaki Amerikan üslerinin tahliyesi meselesi ve İspanya topraklarında kurulacak Amerikan roket üsleri meseleleri müzakere edilecektir. Buradan sonra Başkan Fasta Sultan Muhammed ile görüşecek muhtemelen Cezayir harbinin neticelendirilmesi için Fransa üzerine baskı yapması kendisinden istenecektir.

Sultan Beşinci Muhammed ile yapılan görüşme ile Başkan Eisenhower'in büyük turu neticelenmiş olacak ve Başkan Washington'a dönecektir.

19 gün devam edecek seyahati sırasında Başkan Eisenhower'in müttefikler arasında kendini göstermek istidadında olan güçlükleri hemen ortadan kaldırmağa gayret edeceği ve Sovyet Rusya ile yapılacak anlaşmaların hazırlıklarının devam ettiği şu günlerde dünya efkârı umumiyesini Batılıların ardında toplamağa çalışacağı tahmin edilebilir.

Günümüzün modern imkânlarından faydalanacak olan Eisenhower belki asrın anlayışına uygun olmıyan "Şahıs diplomasisi"nde donmuş olacak fakat muhakkak Batı cephesinin kuvvetlenmesinde büyük rol oynıyacaktır.

tebliğde partinin eskidenberi müdafaasını yaptığı "istihsal kaynaklarının devletleştirilmesi" prensibinin de büyük değişikliklere uğradığı görülmektedir. Bu madde üzerinde yapılan değişiklikten sonra Batı Almanya Sosyal Demokrat partisinin anlayışı şöyle özetlenmektedir "sadece başka türlü iyi idaresine imkân olmıyan istihsal unsurlarının devletleştirilmesi, bunun dışında serbest teşebbüs"

Kongre sonundaki parti tebliğinin genel havası artık Batı Almanya sosyal demokrat partisinin sadece klâsik parti prensipleri için mücadele edeceğini ortaya koymaktadır. S. D. P sosyal isminin ardında bu son kararlarıyla sağa doğru kayarken, şimdiye kadar Adenaueri Hristiyan Demokrat partisini desteklemiş olan kütlelerden bir kısmının kendi saflarına geçeceğini, böylece gelecek seçimleri kazanacaklarını ümit etmektedirler.

Nicaragua

Diktatöre karşı üniversite

«Saym başkan Luis Anastasio Somoza Debayle... Haksız yere tevkif edilen üç arkadaşımızın hemen tahliyesine tavassutunuzu rica ederiz. İmza: Milli Talebe Birliği Başkanlığı....."

Nicaraguadaki general Somoza diktatörlüğüne karşı yegane muhalefet memleketteki iyi organize edilmiş olan üniversite gençliğinden gelmektedir. Nitekim geçen hafta üç üniversitelinin patlamamış bir bomba ile birlikte yakalanarak tevkif edilmeleri üniversite ile dikta idaresi arasının bir kat daha açılmasına sebep olmuştur. Bu gerginlik ve Milli Talebe Birliği başkanlığının diktatöre çektiği telgraf üzerine başkan Somozanın üniversiteyi kapamaktan bahsettiği söyleniyor. Başkanın kardeşi olan general Somoza yabancı gazetecilerle yaptığı bir konuşmada "Hükümet kendi parası ile üniversitenin ihtiyaçlarını karşılıyor. Çalışanların karnını doyuruyor. Durum bu iken bütün talebelerin hükümete karşı cephe almasının sebebini izah edemiyoruz" demiştir.

Hükümet ile üniversite arasındaki gerginlik geçen temmuz bir merasim sırasında başkanın muhafızlarının dört üniversiteliyi üzerlerine ateş ederek öldürmeleri neticesi en şiddetli halini almıştı.

Açlık grevi

Ekim ayı başında üniversite açıldığı zaman başkanın muhafızlarından beşinin üniversiteye öğrenci olarak kaydolduğunu gören üniversiteliler bu durumu protesto etmek için açlık grevi yapmışlardı. Önce sadece beş kişinin açlık greviyle başlayan protesto hareketine daha sonraları 300 üniversitelinin kendilerini 143 yıllık bir mazisi olan üniversiteye kapamaları ile devam etmişti. 300 üniversiteli üç gün kapalı kaldıktan sonra başkan Somozanın üniversiteye kaydolmuş bulunan beş muhafızı tahsil için İspanyaya göndermeğe karar vermesi üzerine greve son vermişlerdi.

Şimdiki diktatörün babası devrinde de üniversite diktatörün karşısına dikilebilen yegane kuvvetti. Şimdi binlerce üniversiteli başkanın üç üniversiteliyi serbest bırakıp bırakmıyacağını merakla bekliyor. Başkanın kararı arzu ettikleri gibi olmadığı takdirde atılacak yeni adımın hazırlığını yapıyorlar.

Z A B I T A

Narkotik büro Eroinmanları tevkif ediyor.
New York polisinin küçük zaferi...

A.B.D.

Filmlerdeki gibi

Gelişi güzel giyinmiş beş kişi köşedeki perdeleri kapalı binanın önünde durdular.. Birbirlerine baktılar.. Sonra içlerinden biri zile uzandı ve üç defa kısa, iki defa da uzun uzun çaldı. İçerden sallanarak yürüyen bir adamın ayak sesleri duyuldu ve kapı gıcırdıyarak aralandı.. Bir baş uzandı ve gelenlere dikkatle baktı.. Nihayet birisini tanımış olacak ki, kapıyı ardına kadar açtı ve "Buyrun" dedi.. "Buyrun Bay Stone Face, biz de sizi bekliyorduk zaten".. Ama.. Kapıyı açan böyle derken gözü ile diğerlerini işaret ediyordu.. İsminin Stone Face olduğunu öğrendiğimiz şahıs yabancı değil gibilerden bir hareket yaptı ve gayet iyi tanıdığı bu evin salonuna rahat rahat yürüdü..

Salonun hali bir âlemdi.. İçerde yüzleri içeri çökmüş kendinden geçmiş kişiler, kokusundan Marihuana ihtiva ettiği anlaşılan sigaralarını tüttürüyorlar, bir kaçı köşede bongo çalan bir adamın etrafına çevrelenmiş sallanıyor bir kısmı da bitkin bir halde münakaşa eder görünüyorlardı..

Stone Face alışık olduğu bu yeri yadırgamadı ama, bu çok sevdikleri arkadaşlarının elindekini gören içerdekiler bir hayli şaşırdılar.. Ama bu uzun sürmedi.. Elindeki tabancayı sallayan Stone Face'in "kimse kıpırdamasın, hepinizi kanun namına tevkif ediyorum" dediğini duyunca herşeyi bir anda anladılar. Ve hayatlarına çok az evvel karışan ve kendisini hemen sevdirip benimsettiren arkadaşlarının polis oluşuna da hayret etmediler. Ağır ağır yerlerinden doğruldular ve büyük bir tevekkülle karakola yürüdüler..

Bir haftada 109 kişi

Bunlar bir hafta içinde tevkif edilen 109 keyif verici zehir düşkünü erkek ve kadından sadece bir kaçı idi..

New York Emniyet Müdürlüğü Narkotik büroya mensup 140 polis bu insanlığı tehdit eden tehlike ile çoktan beri uğraşıyordu.. Ama zehire düşkünlüğün günden güne artması üzerine bir kaç hafta evvel toplanmışlar ve kesin netice verecek usuller aramışlardı.. İlk akıllarına gelen de kaleyi içinden fethetmek oldu. Kararlarını çabuk verdiler ve gruplara ayrıldılar.. Önceleri keyif verici zehirlere düşkün kişilerin hayatlarını tetkik ettiler.. Bunların ekserisi, ikinci cihan harbinden sonra çıkan modern cereyanların aleyhinde oluşları ile tanınmış kültürlü insanlardı.. Üst başlarına kıymet vermezler, traş olmağa bile lüzum görmezlerdi.. Tek merakları zehirli sigaraları tüttürüp, morfin enjeksiyonları yaptıkları, eroin içtikleri toplantılar tertipleyip, bu toplantılarda şiirler okumak, çalgı çalmak ve dansetmekti..

Onların arasına karışmak için, onlara benzemenin şart olduğunu bilen narkotik büro mensuplarının pek çoğu böylece yaşayışını değiştirdi.. Traştan vazgeçildi.. Hırpani elbiseler giyilmeğe başlandı.. Bir gün hiçbirisinin, dış görünüş bakımından bu zehir düşkünlerinden farkları kalmadığını gördüler ve onlara sokulmanın zamanının geldiğini anladılar.. New York polisi için bu kendinden geçmiş, dünyayı unutmuş insanların arasına karışmak, bundan sonra hiç zor olmadı.. Artık lüzumlu delillerin toplanmasına başlanabilirdi.. Onlar çalışadursunlar, bu zehir düşkünü zavallılar da polislere çabuk ısındılar.. Onlara kendi argolarına göre lâkaplar taktılar.. Şiirlerini okudular.. Dans ettiler, edebiyat münakaşası yaptılar.. Hiçbirinin aklından "şüphe" kelimesi geçmedi.. İçlerinde öyleleri vardı ki, belki aralarına polis karıştığını anlasa bile aldırış etmezdi.. Nitekim tevkif edildikleri gün parmak izlerinin alınması için karakolda beklerken çöp sepetlerini ters çevirip bongo gibi çalanlar oldu.. Çünkü onlar için hayatın mânası kalmamıştı.

Kısa bir müddet sonra, polis bu zehirleri satanları, alanlar ve evlerinde bu gayeye hizmet eden toplantılar yapanları tespit etti.. Deliller tamamlandı ve harekete geçildi..

Bir hafta sonunda, Brooklyn, Harlem ve Greenwich Village da yapılan tevkifler sonucu, hapishanelerde kadınlı erkekli 109 kişi toplandı. Ele geçirilen zehirlerin değeri ise 1 milyon doları geçiyordu.

Narkotik büro mensupları, milyonları tehdit eden bu tehlikeye karşı küçük bir zafer kazanmışlardı.

K A D I N

Güzellik

Gençleşmenin yolu...

Hakikaten her kadın yüzünü temizlemesini bilmiş olsaydı, cildinin gençlik ve teravetini, ihtiyarlık günlerine kadar pürüzsüz, buruşuksuz olarak uzun müddet muhafaza etmek imkânını elde edebilirdi. Fakat kadınların yüzde doksan beşi bu bilgisizlik ve ihmalcilik yüzünden daha pek genç yaşlarında yüzlerinde peydah olan ihtiyarlık çizgilerinin derin izlerinde saadet ve istikballerinin çoktan uzaklaşmış olduğunu gördüklerini sanırlar.

Halbuki, düzgün bir cilde sahip olmanın çizgi ve buruşuklardan kurtulmanın basit bir şartı vardır. Bunu her kadının bilmesi ve asla ihmal etmemesi icap eder. O da yüzün temizliğidir. İster makyaj yapsın, ister yapmasın, her kadın, bir günün toz ve kiriyle örtülmüş derisini, her akşam yatağa girmeden önce tıpkı dişlerin fırçalandığı gibi yüzün temizliğini de vaz geçilmez bir itiyat haline getirmelidir.

Derinin üzerinde beliren ve kepek denilen ölü tabaka temizlik esnasında temizleneceğinden, alttaki canlı hücrelerin inkişafına yardım edilmiş olunacaktır. Canlanan cildin daha renkli ve daha pürüzsüz görüneceği tabiidir. Güzellikleri ve ciltlerinin sıhhatiyle alâkadar bazı kadınların yüzlerindeki cazibe ve duruluğun başlıca sebebi budur. Temizliği ihmal edilen bir cilde en iyi cinsten kremler pudralar sürüp neticede güzellik ummak her halde boşuna gayret olacaktır. Yüzü temizlemek için her yerde ve her vakit kullanılan ve katiyen muzur olmıyan bazı terkipler tavsiye edilebilir. Bunlar, yüzü temizleyerek, yüzdeki makyaj artıklarını eriterek tamamen çıkartan ayrıca cildin sıhhatini koruyup, besleyen maddelerden müteşekkildir.

Cildi yağlı ve kuru olmak üzere iki tipe ayırmak uygun olur. Cildi yağlı olanların yüzlerini yalnız sabun ve su ile yıkamaları kâfi değildir. Onların ciltlerinin de kuru deriliier kadar yağlı maddelere ihtiyaçları vardır. Kuru deriliier yüzlerini her gün yağlıyabilirler. Fakat yağlı derililerin ancak gün aşırı yağlamaları lâzımdır. Diğer günlerde temizlik için su ve sabun kullanılabilir. Cildin yağlanacağı günlerde şu formülün tatbikinin faydalı olacağı söylenebilir. Bir ölçü parafin yağı, bir ölçü acıbadem yağı, aynı miktar hint yağı ve kamomil karıştırılarak kullanılmalıdır. Fakat cilt çok fazla yağlı ise hasıl olan miktarın 250 gramı için 50 gram "Huile de cade" ilâve edilebilir. Bu sulu merhem bir pamukla sürülmek suretiyle yüz silinmelidir. Yüzdeki yağı tülbent ve kâğıtla silerek temizledikten sonra deri de kalan yağı da temizlemek için evvelce bir litre ılık suya bir kahve kaşığı "borate de soude" atarak hazırlanmış olan su ile yağ izleri temizlenmelidir. Borate cildin yağını tamamen aldığı gibi, deriyi dezenfekte ederek her türlü sivilce ve kızarıkların teşekkülüne mani olur. Mesamatı sıkıştırır. Yüzdeki yağı almak için başka bir formül daha tavsiye etmek mümkündür. Ancak bu sabun gibi köpüreceği için, yüze tıraş fırçasıyla sürmek icap edecektir. "Extrait fluide de salsepareille" 30 gram, extrait fluide de Saponaise 30 gram, Eau stérile 75 gram.

Yine yağlı ciltliler için gün aşırı tatbik edilecek başka bir formülde ev hanımlarının hiç de yabancısı ol-

İhtiyaç Maddeleri ve Lüks!

Fatma Ö Z C A N

Gazetelerde okuduğumuza göre, İstanbul limanına gelen gemilerden biri yine viski ve naylon oyun kâğıdı getirmiş. Oh, ne iyi bir eksiğimiz bunlardı zaten, onlar da geldiğine göre, artık boş zamanlarımızda pırıl pırıl kâğıtlarla oyun oynar, bir yandan da viskimizi yudumlarız.

Yabancılar bizi geri kalmış memleketler arasında sayıyorlar hattâ bu yüzden bazı yardımlardan da sebepleniyoruz. Ama bir taraftan minnetle edindiğimizi, diğer taraftan viski mahmurluğuyla elden çıkartmaktan çekinmiyoruz. Memleketimize hiç viski gelmese, oyun kâğıtları naylondan olmasa, kaybımız ne olur diye bir an düşünmemek elde değil. Pek eski bir geleneği olan, pişirilişindeki özelliğiyle tanınan kahveyi bile kaç yıl içmedik, keyfinden mahrum olduk da, alışkanlığını gidermek için çeşitli terkiplere baş vurduk. Sonunda alıştık. Peki, şu tadını bilmediğimiz viskiyi getirip, dünyanın parasını dışarı akıtmanın ne lüzumu var? Viskinin ve naylon oyun kâğıdının meraklısı türeme zenginler olduğuna göre, her şeyin pahalısına merak sardıran, alın teriyle kazanmadığı parayı kolayca savuran, her gördüğünü bilir bilmez taklit etmeğe kalkan mahalle milyonerlerinin oynadığı paraları yabancıya kaptırmaktansa, Tekelin imâl ettiği Kanyakın kalitesini daha yükseltip, fiatını da dışardan gelen viski fiatı gibi 65 liraya çıkarmak suretiyle pastırmalı yumurtayla viski içenlerin paralarını çekmek pekalâ mümkün olurdu sanıyoruz. Kokulu ve mantarlı sigaraların bazı müşteriler için çok cazip olduğunu, zenginlerin sayıca üstün bulunduğu Anadolu şehirlerinde Yeni Harman sigarasının bayilerde çabucak tükendiğini, bu yüzden tane ile satıldığını hemen hemen duymıyan kalmamıştır. Şu halde aynı zihniyette olanların yani, zenginliğini teşhir etmekten hoşlananların nereye harcıyacaklarını bilemedikleri paralarını bu yoldan toplamak hem de kolay olurdu.

Maddi sıkıntısı günden güne büyüyen orta tabaka varken, bu insanlar evlerine girecek ekmeği, zeytini, peyniri, çayı hesaplı alırken, piyasaya çıktığı halde, kahvenin kokusunu dükkânda duyup, evine yüz gram götüremezken, bazı kimselerin elinde viski bardağı ve naylon oyun kâğıdı görmek her halde hayat seviyesinin yüksek olduğunu isbat için delil sayılmıyacaktır. Çocuklarımız sıcacık evlerinde sütü, yağı ve reçeliyle kahvaltı yapıp, temiz vasıtalarla saatlerce sokaklarda oyalanmadan okullarına gidip, batıda kullanılan en son ders araçlarıyla pratik çalışmalarını yapıp, şahsi kitaplarından yeni yeni bilgiler alıp, boş saatlerini kütüphanelerde, konferans salonlarında, jimnastikhanelerde, konserlerde ve resim gelerilerinde değerlendirebilirse, hayat seviyemiz yükseliyor diye sevinir, yarına ümitle bakabiliriz. Naylon oyun kâğıtlarının dolaştığı ellerde binlerce liranın harcandığını görmek, pek meşhur olan viski mahmurluğunu duymak için viski içenleri seyretmek bizi hayat seviyesinin yükseldiğine inandırmadığı gibi, gidişatımızı da acı acı düşündürmektedir.

İlâç ihtiyacımız yok mu? İlâçsızlıktan ölenleri duyuyoruz. Tıpda kullanılan aletlerden eksiklerimiz pek çok. Medeni ihtiyaçlardan sayılan, ev işlerini kolaylaştıran makineler bizde halâ lüks eşya sayılıyor. Kitap ve plâk öyle değil mi? Bütün bunlar hemen akla gelenler. İhtiyaç duyulan ve yüzde yüz lüzumlu olan daha pek çok şey vardır şüphesiz. Bu itibarla, dışardan alacaklarımız mübrem ihtiyaçlarımızı karşılamak kaygusuyla seçilmelidir. Yoksa viski getirtirken olduğu gibi, yabancıların döviz çekme oyununa bile bile kapılmış oluruz.

Skoç viskilerinin imâlinde kullanılan memba sularından birinin tükenmek üzere oluşu, onlar için pek üzücü bir olay sayılıyor. Ama bu üzüntü kendi içtikleri viskinin kalitesi düşeceği için duyulmuyor. Hem o memba suyu özel bir şekilde yapılan ve yurt dışına çıkarılan viskiler için kullanılıyormuş. Üzüntülerinin sebebi, düşük kaliteli viskilerin alıcı bulamamasından ileri geliyor. Halbuki biz, bu sıkıntılı devremizde bir de viski alışkanlığı çıkarıyoruz. Durumumuzu ve mahdut imkânlarımızı inkâr etmenin ne faydası var. Hesaplı hareket etmek ve yarını düşünmek zorunda değil miyiz?

Evlenen bir çift

Yuva kolay kurulmuyor...

madıkları mayonez tertibi garip fakat o nisbette faydalı bir formüldür. Taze bir yumurtanın sadece sarısı içine konacak üç kahve kaşığı zeytinyağ ile çarpılmak suretiyle elde edilen merhemdir. Yüze iyice sürüldükten sonra bir kaç dakika bekletmek kâfidir. Sonra boratlı ılık su ile yüz yıkanabilir.

Kuru deriliiler de aynı formülleri kullanmak suretiyle ciltlerini temizleyip, koruyabilirler. Yalnız birinci formülde kullanılan parafin yağından sarfı nazar etmeleri icab eder. Bu yağlı merhemle yüz temizlendikten ve kâğıtla silindikten sonra yağlı derililerde olduğu gibi borat ile yağları temizlemelidirler. Deride kalacak olan yağ izleri cildi bütün gece besliyecek ve derinin ifrazatını intizama koyacaktır. Kuru deriliiler ancak haftada bir gün yukarıda terkibi verilen köpüren formülü tatbik etmelidirler. Haftanın her gününde gece yatarken yüzlerini yağ ile temizlemek suretiyle ciltlerinin kuruluklarını, kabarcıklarını giderebilirler, sivilce ve kızarıklıkların peydah olmasına mani olabilirler.

Çay soğuk olarak yüze sürülürse, cildi gül suyu kadar sıkıştırır. Sabahleyin yüz yıkandıktan sonra, makyajdan önce yüze bir parça pamukla sürülürse, açık mesamatı kapatır ve cildi kuvvetlendirir. Açık mesamatı kapamak yani sıklaştırmak için çiğ süt de çay kadar faydalıdır. Sabah ve akşam olmak üzere günde iki defa yüzü sütle silmek istenilen neticeyi kısa zamanda temin eder. Yüze sürülen sütü koyu çay suyu ile silmek daha da faydalıdır.

Açık mesamatı kapamak için limon suyu da kullanılabilir. Bilhassa yağlı deriliiler için fevkalade bir losyon yerine geçer. Kuru deriliiler için bir ölçü limon suyu ile aynı ölçüde Gliserin karıştırmak suretiyle elde edilecek su daha faydalı olacaktır.

Bir de yumurta akı ile yapılacak cilt maskesi vardır. Bu da yumurta akının iyice çarpılmasıyla elde edilen köpüğün yüze sürülmesi ve 10-15 dakika bu maskenin yüzde tutulmasıyla yüzdeki kırışık ve çizgilerin giderilme usulüdür. Yumurta sürüldükten sonra sırt üstü yatmak ve yüz adalesini hiç oynatmamak şarttır. Bekleme müddetinin sonunda yüzü ılık suyla yıkayıp, yağlamak lâzımdır. Günde sadece 15 dakikalık bir meşguliyetle cilt güzelliğini elde etmek her halde hiç bir kadın için külfetli bir iş sayılmıyacaktır.

Aile

Aile geçimsizlikleri...

Son zamanlarda şaşılacak derecede artan boşanmalar karşısında kadınlar ve erkekler bunun sebeplerini ayrı ayrı noktalardan izah ediyorlar. Kadınlara göre boşanmalara sebep, erkeklerin eşlerine lüzumu olan alâkayı göstermemeleri, hayat pahalılığı, kendi ailelerine daha fazla yakınlık göstermeleri, çapkınlıkları... Erkekler ise, kadınların çalışıp para kazanmaya başladığından beri çok asi olduklarını, süse, eğlenceye fazla vakit ve para harcadıklarını ve kaynana ve kaynatalarına lüzumu kadar hürmet etmediklerini ileri sürüyorlar... Bu iki iddia da belki yerden göğe kadar doğru, çok kısa zamanda tamamen değişen cemiyet hayatımız, örf ve adetlerimize intibak bu nesil için hiçte kolay olmadı. Nitekim eski terbiye ile modern devrin anlayışı arasında kadın ve erkek bir bocalama geçirmektedir.. Hayat şartları karşısında bozulan asablar, en ufak bir hadiseyi büyüten sinirli insanlar cemiyete hakim olmuş durumda. Kâfi miktarda spor yapılamaması, istirahat edilememesi dinlenememek, asab bozukluğunu milli hastalık haline getirdi... Sokakta, otobüste, sinemada herkes münakaşa ediyor, aynı sahnelerin evlerde de olduğuna hiç şüphe olur mu? insanların sakin kafa ve mantıkla her türlü problemi halledeceği yüzde yüz, fakat bu ancak sağlam sinirli ve sakin kafalı insanların yapacağı şey, bugün 7 sinden 70 ine kadar hakim olan asab bozukluğunu Türkiyeyi ziyaret eden, bir İsviçreli doktor geçenlerde bir toplantıda şöyle izah etti:

— Memleketinizde yemekler çok lezzetli fakat hazmı güç ağır ve çok şişmanlatıcı şeyler, hazım bozukluğu kadar asab bozan, ömrü kısaltan bir şey tasavvur edilemez. Yanlış gıda almak yüzünden Türkiyede hiç bir yerde rastlamadığım kadar asabı bozuk insana rastladım, kendi kendinizi bir deneyin, salata, yoğurt, hafif bir haşlanmış sebze yiyip temiz havada yarım saat bir gezinti yaptığınız zaman mı daha iyi uyuyor ve kendinizi iyi hissediyorsunuz yoksa, içkili, mezeli kızartmalı börekli yemek yiyip, hemen akabinde yorgunum diye kendinizi yatağa attığınız zaman mı?

Herşeyden evvel sıhhata ve asab bozukluğuna itina lâzım, o zaman kararlar ve hareketler ve sarfedilen sözler daha ölçülü olacaktır. O takdirde de günlük saçma sapan ağız münakaşaları ortadan kalkacak, hürmet ve sevgiye halel gelmiyecek ve bu anlayış içinde büyük problemler de daha efendice halledilecektir. Problemler halledilince de evlilik normal bir minval üzerinde devam edecektir. Ufak bir kavga, derhal mahkemede neticelenmiyecektir... Hele çocuklu boşanmaların ne büyük bedbahtlıklara sebep olduğuna hiç şüphe yok... Karı koca ve çocukların birbirine olan sevgisi hürmeti kadar, karının ve kocanın birbirlerinin ailelerine olan candan sevgisi ve alâkâsı ve hürmetide evlilik saadetinde büyük rol oynar.

Boşanmaların artışını "acelecilik ve asab bozukluğu" na atfetmek çok yerinde olacaktır.

Bir yuva kolay kurulmadığına göre, kolay da bozulmamalıdır.

CEMİYET

Dünyanın dört bir tarafında muhtelif gâyelerle kurulmuş sendikalar listesine yeni ve çok değişik bir ilâve yapıldı. Serveti dillere destan olan Haydarabat Nizamının 600 akrabası Nizamın kendilerine vermekte olduğu tahsisatı az görerek, bunu arttırmasını sağlamak için bir sendika kurdular. Anlaşılan, Hindistanda da görülmemiş bir kalkınma vardı ve her gün artan pahalılık, hayat şartlarını güçleştirmişti.

Bir sene evvel kurulan sendika, Yeni Delhiye iki müracaatta bulunarak, Hindistan Hükûmetinin araya girmesini talep etti. Fakat Hükûmet, alâkadar olmakla beraber, Nizamın aile içindeki anlaşmazlıklarını kendisinin halletmesine taraftar göründü.

Bir zamanlar dünyanın en zengin adamı olarak tanınan Haydarabat Nizamı, 73 yaşındadır. Merkezi Hindistandaki arazisi, New York eyaletinin iki misli genişliğinde bir sahayı kaplamaktadır. İngilizler zamanında, yaptığı bir hususi anlaşma neticesi, tamamiyle kendi başına buyruk yaşamaktaydı. Fakat, 1948-de, arazisini ve bütün hükümranlık haklarını yeni kurulan müstakil Hindistan devletine devretmeye mecbur kaldı. Buna mukabil Yeni Delhi hükûmeti ona, 10.000.000 rupi, (2 milyon dolar), senelik tahsisat bağladı. Beş sene sonra, Nizam bu tahsisatın, 8.500.000 rupiye, (1.500.000 dolar), indirilmesine razı oldu.

Gelinlerinin Türk asıllı olmasına bilhassa dikkat eden Nizam, iki meşrû oğlunun her birine senede 600.000 rupi, (120.000 dolar) vermektedir. Türk prensesi Dürrüşehvar ile evli büyük oğlundan olan torunu, Prens Berekâtı kendisine vâris tâyin etmiştir. Avrupada tahsil görmüş yakışıklı Prensin, İstanbullu güzel Türk kızı Esra Birgen ile evlenmesi, geçen sene bütün dünya basınını meşgul etmişti.

Fakat, gençliğinde çapkınlığı ile meşhur olan Haydarabat Nizamının haremi çok kalabalıktır ve iki oğlundan başka, çocukları da vardır. İşte, sendika onların ve geçimleri Nizama bağlı yüzlerce akrabanın haklarını korumak için kurulmuştur. Tabiî aralarında sefalet çeken hiç yoktur. Ekseriyeti orta halli bir hayat sürmekte ve sâdece bir iş sahibi olmayı akıllarına getirmedikleri için para sıkıntısı çekmektedirler.

Bu aile isyanının sonu pek parlak görünmemektedir. Hindistan hükûmeti işe karışmamayı tercih ettiğine göre ve Nizamın meşhur olan hesabîliği göz önünde tutulursa, sendikanın bir netice elde edebileceğine pek ihtimal verilmemektedir.

★

Müessif trafik kazasile başlıyan "Pakistan haftası" sona erdi... Çankaya köşkünde Celâl Bayar tarafından Eyüp Hana ve kordiplomat-

Esra Birgen

Nizâmın gelini...

lığa çok resmî bir yemek verilirken, Basın Yayın Umum Müdürü Altemur Kılıçda Pakistanlı gazetecileri rakı, çerkes tavuğu zeytinyağlı dolma ile ağırlıyordu... Ahmet Emin Yalmanın açtığı, büfe cidden çok zengindi. İstanbuldan Ankaraya akın eden A. P. ve U. P. muhabirleri de bu fikirdeydiler... Kadın azlığına rağmen, Basın Yayının adamları kokteyli uzun uzun filme çektiler... Ertesi akşam Ankara Palas da Adnan Menderes tarafından verilen resepsiyon ise senenin en kalabalık, en muazzam davetiydi... Hâki rengi elbisesile daha da gösterişli duran Pakistan reisicumhuru hafızasının kuvveti ile bilhassa kadınlar arasında hayranlık uyandırdı... Resepsiyonda iki saat kalan ve salonu terk ederken 1800 kişi ile hemen hemen ayrı ayrı vedalaşmak nezaketini gösteren Sayın misafirimiz -ki davet 1300 kişilikti, 500 ün nasıl geldiği anlaşılamadı- Leylâ Tepedelenin önünde durarak "iki sene evvel, genel kurmay başkanı olarak memleketinize geldiğimde sizinle ve eşinizle Moda kulübünde yemek yemiştik, nasılsınız?" diye hatır sordu, ve hemen yanı başında, güzel İngilizce konuşan Pakistan Reisicumhurunu dinleyen, Sevim Zorluya dönerek, "siz de iki senede bir hayli zayıflamışsınız" diyerek kendileriyle vedalaştı... Demokrat parti milletvekillerinin dolup taşdığı resepsiyon, çok da sıcaktı. Celâl Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan, Eyüp Han daha ziyade mavi salonda oturmayı tercih ettiler, gecenin en büyük sürprizi Adnan Menderesin, Eyüp Hanı ve Celâl Bayarı teşyi ettikten sonra Fatin Rüştü Zorlu ile tekrar salona dönmesi oldu... En çok rağbet edilen içki, grib salgınını önlemek için olacak, bol limonlu votkaydı..

★

Covert Garden Krallık balesi müdiresi ve İngiltere Krallık bale okulu kurucusu Dame Ninette de Volois şerefine İngiliz sefiresi tarafından verilen kokteylde Nafia Vekili, ve Maarif Vekâleti Vekili Tevfik İleri ile, son zamanlarda daima beraber gözüktüğü Sıhhat Vekili Dr. Lütfi Kırdar, yanlarında Başvekâlet müşteşarı Ahmet Salih Korur olduğu halde, Dame Ninette de Voloisı hiç yalnız bırakmadılar. Necil Kâzım Akses, Ahmet Saygun, ise daha ziyade büfeye yakındılar. Rus Kültür Ataşesi ise, Türk gazetecilerini sual yağmuruna tuttu, ve sözleriyle Türk gazetelerini satır satır takip ettiğini isbat etti...

★

Başkentteki kuvvetli şayialara göre, Washingtona Melih Esenbelin büyük elçi olarak tâyinine kati nazarı ile bakılmaktadır. Bu ara hariciyede sürprizli tâyinlerin hazırlandığı söyleniyor.

★

Uçak kazasından sonra, hastanede aylarca yatan Emin Kalafat son zamanlarda gözlerinden rahatsız bulunduğundan eşi ile birlikte tekrar "Londra"ya gitti. Rivayete göre Sabık Bakanın, Londra civarında ufak bir ev alıp yerleşeceği ve yalnız yazları 3 ay için İstanbula geleceği söyleniyor.

★

Çok sevdiği torunundan bir müddet için ayrılan Hasan Ali Yücel, Tahrana konferanslar vermek üzere gitti... Son zamanlarda, bir şiir kitabı hazırladığı söylenen Hasan Ali Yücel bu eserinin, Fransızcaya çevrilmesi için şimdiden Fransız kültür heyetinden teklifler aldı.

★

Fransızların harika çocuğu Raffi Petrossian, Ankaradaki konserine bu sefer pek az Türkün gidişine şaşmış, ve sebebini öğrendiği zaman "davetleri, müziğe tercih eden dinleyici zaten matlubum olan dinleyici değildi" diyerek, işi kestirip atmış.

★

CENTO'nun Amerikalı Generali RIGGS dün Amerikadaki annesinin öldüğü haberine çok üzülmüş fakat, mecburen, daha evvel kabul ettiği ve tertib ettiği bütün dâvetlere icabet edeceğini açıkla[illegible]tır.

★

5 Pakistanlı ünlü gazeteci, Reicumhurlarını teşyi ettikten sonra, -içlerinde en genci 24, en yaşlısı 69 yaşında- İstanbul, Bursa, İzmiri ziyaret etmek üzere Ankaradan ayrılmışlardır... Kendilerine Türkiyede en çok neyi görmek istedikleri suali- ne Pakistanlı gazeteciler şu cevabı verdiler: "muhalefet partisinden bir tek kulun yüzünü."

KİTAPLAR

KISA DÜNYA TARİHİ

(H. G. Wels'den çeviren Ziya İshan, Varlık Yayınları 707, Faydalı kitaplar serisi 3, Ekin Basım Evi, 1959, İstanbul, 326 sayfa 500 kuruş).

2746 senelik bir dünya tarihi 314 sayfaya sığdırılır mı? Sığdırılırsa bir mâna ifade eder mi? Bu suallerin cevabını vermek bir bakıma gayet kolay, bir bakıma da gayet zordur.

İsâdan önce 800 yılında kurulan Kartacadan başlayıp, milâttan önce ve milâttan sonra meydana gelmiş milyonlarca değil belki trilyonlarca hâdiseyi alacaksınız ve bunları ana hatları ile 314 küçük sayfaya sığdıracaksınız. Buna verilecek tek cecap "böyle şey olmaz'dır. Zira ihtiyarlıktan yüzü buruş buruş olmuş dünyamızın Kartacanın kuruluşundan başlayıp 1946 ya kadar uzanan tarihini, bırakın hâdiseleri, sadece tarihleri gösteren rakamları alt alta sıralasanız 314 sayfaya sığdıramazsınız. Eh, durum böyle olunca da koskoca bir dünya tarihini hâdiseleri ile birlikte 314 sayfalık bir kitapçığa sığdırmak imkânsızdır dememek için sebeb yoktur.

Bu şekilde düşünenler rahatça kendilerini haklı sayıp köşeye çekilebilirler. Yukardaki suale verilecek en doğru cevabı vermişlerdir. Ancak, bu ünlü tarih yazarı, daha doğrusu, tarih yazarlığından da daha büyük bir şöhrete sahip büyük edip H. G. Wels'in "Dünya tarihinin umumi hatları" adlı büyük eseri ile bunu takiben yazdığı "Kısa Dünya Tarihi"ni görüp okuduktan sonra kolay kolay söylenecek bir söz değildir. Zira H. G. Wels'in Dünya tarihinin umumi hatları adlı kitabı, yazarın nasıl bir tarihçi olduğunu ortaya koyacak ve rahatça bu husustaki şüpheleri izale edecek bir kitaptır. Daha da doğrusu bir külliyat. İkinci kitaba gelince, koskocaman bir külliyat olan Dünya Tarihinin umumi hatlarının yanı başında, belki bundan faydalanarak ama muhakkak surette yeniden yazılan bu kitap ise, "böyle şey olmaz, 2746 senelik bir dünya tarihi 314 sayfaya sığmaz" diyenlere en güzel cevaptır. Zira H. G. Wels, dünya tarihini, hem de rahatça ve okuyana adeta dört başı mamur bir bilgi vererek yazmağa muvaffak olmuş insandır. Kısa Dünya Tarihinin yazarının adı H. G. Wels'dir.

Kısa dünya tarihine yazdığı önsözde, "hemen hemen bir roman gibi kolayca okunabilecek şekilde hazırlanmış olan bu Kısa Dünya Tarihi, tarih alanındaki bilgilerimizin tafsilat ve teferruattan azade ve umumi bir bakışla görülmesini mümkün kılacak, her hangi bir memleketin tarihinin özel bir devrini inceleyecek olan bir kimsenin ihtiyacını hissedeceği çerçeveyi sağlıyacaktır" diyen H. G. Wels, büyük bir tevazû içinde yarattığı bu gerçekten büyük -maddeten değilse de manen- eserin nasıl yazıldığını da şu sözlerle anlatmaktadır:

"Bu eserin asıl gayesi, Dünya tarihinin umumi hatlarındaki haritaları ve kronoloji cetvellerini inceleyecek zamanı olmayan, fakat insanlığın büyük macerasına ait unutulmuş veya dağınık bilgilerini tazeleyip derli toplu bir hale getirmek arzusunda olan kimselerin ihtiyacını karşılamaktır. Bu eser sözü geçen büyük kitabın hülâsası veya teksif edilmiş bir şekli değildir. Çünkü o kitap kendisine tesbit etmiş olduğu hedefler çerçevesi içinde daha fazla kısaltma kabul edemez. Bu yeni eser, yeni baştan tasarlanıp kaleme alınmış olan daha fazla umumileştirilmiş bir tarihtir."

Gerçekten de, tercümesi Varlık yayınlarının Faydalı Kitaplar serisi arasında neşredilen Kısa Dünya tarihi, 2746 senenin belli başlı bütün olaylarını rahatça 314 sayfaya sığdırmanın imkân dahilinde olduğunu gösteren bir kitapçık olarak adeta bir mucize gibi kabul edilebilir.

70 bölüme ayrılmış olan Kısa Dünya tarihi ilk 11 bölümünde insandan önceki dünyayı anlatmaktadır. Mekân içinde dünya, zaman içinde dünya, hayatın başlangıçları, Balık çağı, kömür bataklıkları çağı, sürüngenler çağı, ilk kuşlar ve ilk memeliler, memeliler çağı, maymunlar kuyruksuz maymunlar ve yarı insanlar, neanderthal adamı ve Rhodesia adamı, ilk hakiki insan başlıklarını taşıyan bu bölümlerde son derece ustaca bir dille dünyanın oluşundan insanın oluşuna kadar geçen çağlar anlatılmaktadır. Bu bakımdan, Kartacanın kuruluşundan 1946 ya kadar geçen 2746 seneye daha milyonlarca sene eklemek lâzımdır. Yani kısa dünya tarihi, sadece 2746 senenin değil, aslında milyonlarca ve milyonlarca senenin kitabıdır.

İlk nazarda akla gelen, peki insanın oluşundan İsadan önce 800 yılına kadar geçen devir ne oluyor sualinin de cevabı Kısa Dünya tarihinde yer almaktadır. Elbette ki H. G. Wels gibi bir tarihçi bu mühim arayı da boş bırakmayacaktır. Nitekim bırakmamıştır da. Kitabın tamamının adı kısa sıfatını taşımasına rağmen, Wels büyük bir ustalıkla ilk insandan İsadan önce 800 yılına kadar olan tarihi de hülasa ederek kitabına almıştır.

Kitabında yazdığı önsözde kendisinin de belirttiği gibi eserin bütünü bir roman atmosferi içinde yazılmıştır. Yani, 314 sayfalık kitabı bir akşam elinize alabilir ve hiç sıkılmadan, bıkkınlık duymadan rahatça sonuna kadar okuyabilirsiniz. İşte Wels'in asıl büyüklüğü de zaten bu noktada ortaya çıkmaktadır. Wels bu kitabında, okuyucuyu sıkmayacağım diye, binlerce senelik tarihin en ufak bir yerinde dahi, bilinen tarihi hakikatlerden herhangi bir kaymaya, sapmaya kaçınmamıştır. Yazdığı her kelimeyi, her cümleyi tarih literatürüne, tarihi hakikatlere mota mot uydurmuştur. Hem bir roman, hem bir ilim kitabı hasletlerini bir arada toplayabilmek ise pek kolay olmasa gerektir.

Kısa Dünya Tarihinin sonuna 12 sayfalık bir kronoloji cetveli eklenmiştir. Bu cetveldeki tarih 800 yılından başlamaktadır. Bu cetvelden örnek olmak üzere bir kaç rakamı sıralayalım:

800 Kartacanın kuruluşu, 776 İlk Olimpiad, 753 Romanın kuruluşu, 606 Kaldenin kuruluşu, 490 Maraton savaşı, 336 Makedonya ordularının Asyaya geçişi ve Filip'in katledilişi, 323 Büyük İskenderin ölümü, 146 Kartacanın yıkılışı, 89 Bütün İtalyanların Roma vatandaşı oluşu, 44 Julius Caesarın katli, 4 Nasıralı İsanın gerçek doğum yılı, 0 İsanın doğduğu iddia edilen yıl, takvim başı, 30 İsanın çarmıha gerilişi, 68 Neronun intihar edişi, 277 Manesin İranda çarmıha gerilişi, 337 Kostantinin ölüm döşeğinde vaftiz edilişi, 410 Vizigotların Romayı alışı, 453 Attilanın ölümü, 527 Justinyanüsün imparator oluşu, 570 Hazreti Muhammedin doğuşu, 622 Hicret, 632 Hazreti Muhammedin ölümü, 711 İspanyanın Araplar tarafından fethi, 1071 Malazgirt savaşı, 1147 İkinci Haçlı seferi, 1189 Üçüncü Haçlı seferi, 1227 Cengiz Hanın ölümü, 1292 Kubilay hanın ölümü, 1453 İstanbulun fethi, 1520 Kanuni Sultan Süleymanın tahta çıkışı, 1546 Martin Lutherin ölümü, 1626 Baconun ölümü, 1683 Türklerin ikinci Viyana kuşatması, 1689 Büyük Petronun Çar oluşu, 1769 Napolyonun doğuşu, 1789 Bastilin zaptı, 1829 Yunanistanın bağımsızlığı, 1835 Sosyalizm kelimesinin ilk defa kullanılışı, 1865 Japonyanın medeni hünyaya ilk defa açılışı, 1878 Berlin anlaşması, 1912 Çinin Cumhuriyet oluşu, 1914 Dünya Savaşı, 1917 Bolşevik ihtilâli, 1922 Faşistlerin Romaya yürüyüşü, Yunanlıların Anadoluda bozguna uğrayışı, 1937 Madrid kuşatması, 1938 Avusturyanın işgali, 1945 Almanların kayıtsız şartsız teslimi ve Roosvelt'in ölümü.

Takma olduğu anlaşılan Ziya İshan adıyla Wels'in eserini dilimize kazandıran mütercimin hayli temiz diline ve hiç olmazsa bir cümle ile dokunmamak ve bunu belirtmemek haksızlık olur.

Kısa Dünya tarihi, hiç değilse şöylece dünya hakkında bir şeyler öğrenmek isteyenlerin muhakkak okuması gereken bir kitap.

A. B. D.

Asansörde ameliyat

58 inci sokağın 119 numaralı garajı önünde açık mavi renkte MG markalı bir spor otomobil durdu. Otomobildeki adam garajın kapısının açılmasını bekledi. Yanındaki koltukta sabırsızlanan köpeğinin başını okşadı. Saatine baktı, gecenin 12.30 u olmuştu. Kapı arabanın geçeceği kadar açıldı. Otomobildeki adam gaza ayağını dokundurdu. Açılan kapıdan girdi. Kapıcının işaret ettiği istikamete ilerledi. Arabasını üst kata çıkaracak olan asansörün üzerinde durdu. Kapıyı açan adam asansörü hareket ettirdi. Dev asansör MG markalı spor arabayı tüy gibi kaldırdı Gecenin sessizliği içinde gıcırtı yaparak yükselmeğe başladı. Bu sırada arabanın içindeki adam otomobilinin altından gelen bir çarpma gürültüsü işitti. Merakla yanındaki kapıyı açtı. Ayağını dışarıya çıkardı. Başını uzatıp ne olup bittiğini anlamak istedi. Asansör birinci katı geçmiş ikinciye yaklaşıyordu. Garajın kapısını açıp asansörü hareket ettiren adam birden canhıraş bir feryat işitti. Biraz önce ardından bir boşluk bırakarak yukarı doğru çıkan asansörün arkasından baktı. Ortalığı iyice aydınlatan lambalara rağmen şimdi kendisini daha yavaş hareket ediyormuş gibi gelen asansör ile duvar arasındaki karaltının ne olduğunu anlıyamadı. Fakat hemen koşup yanındaki manivelayı indirdi. Gıcırtı ile yoluna devam eden asansör ikinci katta durdu. Feryat devam ediyordu. Bütün işçiler ikinci kata doğru koştular. Biraz önce yanındaki köpeği ile birlikte MG marka otomobilini yukarı çıkaran adam bir bacağı asansör ile duvar arasına sıkışmış olduğu halde baygın yatıyordu.

Asansörde

İşçiler bir yandan adamın bacağını bu sıkışık vaziyetten kurtardılar, bir yandan da en yakın hastahaneye haber verdiler. Bir kaç dakika sonra New York'un 58 nci sokağının 119 numaralı binası önünde bir cankurtaran arabası durdu. İçinden koyu siyah kıvırcık saçlı, bıyıklı genç bir adam indi. Elinde ilk yardım malzemesi dolu bir çanta tutuyordu. Yabancı olduğunu belli eden şivesiyle İngilizce "nerede" dedi. İşaret ettiler. Merdivenleri ikişer ikişer çıktı. Asansördeki adamın yanma geldiği zaman adam yerde inliyordu. Fakat kendine gelmişti. Etrafındaki polislerin yüzünden okunan üzüntüye rağmen yaralı bir sigara yakmıştı. Genç doktor hemen işe başladı. Bacağın hemen hemen bütün kemikleri ezilmişti. Muhtemel bir gangrene mani olmak için hemen oracıkta bir ameliyat yapmak ve bacağı kesmek gerekiyordu. Yaralının hastahaneye götürülecek kadar bile vakti olduğu söylenemezdi. Doktorun yapmak istediği iş mesuliyetliydi. Bir tutanak tanzim edildi.

Polislerin yanında ağzında sigara, metanetini muhafaza eden yaralı muvafakat verdi. Tutanağı imzaladı. Kuzguni siyah saçlı, bıyıklı, yabancı olduğu şivesinden anlaşılan genç doktor işe koyuldu. Elindeki çantanın içinde böyle bir operasyonu mümkün kılacak bazı aletler yoktu. Akan kanı durdurmak için gerekli düğümü yapacak aletin yerine polislerden birinin elindeki cobu kullandı. Operasyon bir saat devam etti. Yaralının acısını hafifletmek için morfin yapıldı. Bu sırada yaralının köpeği efendisinin başı ucundan ayrılmıyor, kederli bakışlarla olup biteni seyrediyordu. Bir ara yaralının yüzündeki ızdırap ifadelerine polislerin sebep olduğunu sanıp onların üzerine saldırdı. Teskin ettiler.. Asansördeki ameliyatın ikinci kısmı hastahanede devam etti. Garajın asansörüne ayağını kaptıran adamın hayatı kurtulmuştu. O geceyi rahat geçirdi..

Yaralı kim?..

Geçen hafta Cumartesi gecesi sabaha karşı saat 12.30 da 58 nci sokağın 119 numaralı garajına arabasını bırakmak isteyen adam 60 yaşında İngiliz asıllı tanınmış bir sahne sanatkârıydı. İsmi Martyn Green idi. O gece hâdise mahalline hemen yetişip oracıkta başarılması pek kolay olmıyan bir ameliyatı büyük bir cesaretle, imkânsızlıklar içinde yapan kuzguni siyah saçlı bıyıklı doktor Knickerbocker isimli hastahanenin gece nöbetçisi idi. İsmi Şemsettin olan bu 25 yaşındaki genç doktor Hindistanın Kerale eyaletinden gelmişti. Hastahaneye yerleşeli daha dört ay olmuştu. 1957 de Hindistanda Tıp Fakültesini bitirmişti. Şimdi Amerikada ihtisas yapıyordu. Kerale'da bir avukatın oğlu olan Şemsettin asansördeki adamın hayatını kurtarmanın verdiği huzur içinde o sabah nöbeti sona erdiği zaman yatağına rahatça uzandı. Gözlerini kapadı. Hemen uyumuştu.

Azarlama ve istifa

Şöhretli İngiliz sahne sanatkârı Martyn Greenin hayatının kurtarılmasından iki gün sonra, operasyonu yapan genç Hindli Doktor Şemsettinin Knickerbocker hastahanesinden istifa ettiği haberi yayıldı. Biraz sonra gazetecilerin karşısında doktor Şemsettin olup bitenleri anlatıyordu.

Hâdise gecesinden sonra Amerikan gazetelerinde çıkan haberler hastahanenin baştabibini sinirlendirmişti. Baştabib bir doktorun tamamiyle mesleğine ait bazı hususları gazetecilere anlatmasına ve ameliyat esnasında polis cobu, cep bıçağı gibi tıbbî olmaktan uzak âletlerin alenen kullanılmasına kızmıştı. Bu hususlar üzerine Şemsettinin dikkatini çekmesi, hatta onu azarlaması yabancı bir diyarda çalışan milliyetçi bir Hindlinin kolay tahammül edeceği bir şey değildi. Şemsettin hemen istifasını vermişti.

Bu istifa olayının da bütün Amerikan gazetelerinde büyük başlıklarla yer alması hastahane idaresini telaşa düşürdü. Baştabib muavini doktor Şemsettini bürosuna çağırdı. İstifa mektubunu geri almasını istiyorlardı. Hastahane idaresi olarak başardığı büyük ameliyattan dolaı kendisiyle iftihar ediyorlardı. Kendisi Amerikaya yeni gelmiş olduğundan orada cari usuller hakkında bilgisinin olmaması, basına beyanat vermiş bulunması normaldi.

Dr Şemsettin istifa mektubunu geri almadı. O gün için vapurda yerini ayırtmıştı. Ingilterede başka bir hastahaneye gidecekti. Sâdece gitmeden önce Amerikadaki küçük hastahanelerin gece servislerinde çalışan doktorların güçlükler içinde olduğunu açıkladı. Çalışma saatleri uzundu. Yardımcıları yoktu. İyi gıda aldıkları söylenemezdi.. Hastahane idaresine göre Krickerbockerin diğer hastahanelerden geri kalır tarafı yoktu. Dr. Şemsettin baştabibin sözlerini çok ciddiye almıştı. Halbuki gücenmemesi gerekirdi.

Tahkikat

Hindli doktor Şemsettinin gider ayak hastahanesi hakkında söyledikleri New York'un sağlık teşkilâtını harekete geçirdi. Müfettişler Knickerbocker hastahanesinin altını üstüne getirdiler. Neticede ortaya şöyle bir gerçek çıktı.

Dr. Şemsettin o gece kazadan haberdar edildiği zaman "Bu benim işim değil" demişti. İlk yardım telefonu ancak üçüncü defa çaldığında ve hastahanenin nöbetçi tabibinin emri üzerine Şemsettin söylenerek cankurtarana binmiş, fakat kızgınlığından ameliyatta kullanacağı aletlerden bir kısmını unutmuştu. Kanı durdurmak için kullanılacak cop ile bir polis bıçağını oradan tedarik etmesinin sebebi buydu. Müfettişler Knickerbocker hastahanesinde herşeyi mükemmel bulmuşlardı. Bu hastahanenin gece cankurtaranı senede asgari 17 bin davete icabet ederdi.

Tıb otoriteleri bu mevzuda çeşitli fikirler ortaya atıyorlardı. Ne var ki hepsi bir kaç nokta üzerinde ittifak ediyorlardı.

Evvelâ böyle bir vak'a tıp tarihinde çok zaman rastlanılan vak'alardan biriydi. Sonra her doktor gerekli ilk müdahaleyi yapmalıydı. Bu vazifesiydi. Ancak, Dr. Şemsettinin tek bir hatası vardı ki affedilmemeliydi. Hiç bir doktor, lüzumlu ameliyat cihazını unutacak kadar asabiyetle hastasının başı ucuna gitmemeliydi. Her an bu lüzumsuz asabiyet hastanın hayatına mal olabilirdi.

Teftiş heyeti hastahaneyi temize çıkaracak raporu verdi. Fakat bu fırsattan faydalanarak hastahanenin servislerinin daha disiplinli olmalarını sağlıyacak daha sert direktifleri muhtevi bir tebliğ yayınladı. Hastahane idarelerini ikaz etti.

MUSİKİ

İstanbul

Gencer İstanbulda

İstanbul Leylâsına kavuştu!" Birkaç gün için de olsa...

Dünyaca tanınmış Türk sopranosu Leylâ Gencer bir müddettenberi İstanbuldaki sanat dostlarına ve onu sevenlere Ankaradan müjdeler yollamakta idi: İstanbulda kurulacak Operada seve seve, kısa angajmanlarla da olsa, söylemek arzusunu kat'i bir ifade ile haber veriyordu. Ve bu haber öyle bir zamanda veriliyor ve sanat çevrelerine ulaşıyordu ki bir kat daha önem kazanmasına sebep oluyor, heyecan uyandırıyordu. Çünkü şayet bu söz, herhangi bir zamanda verilmiş olsa idi, belki sanatseverler ve hatta Leylâ Gencerin sesine hasret duyanlar sadece "nerede o günler" deyip içlerini çekerler, fakat bir rüya karşısındaymış gibi aldırmadan geçebilirlerdi. Taksimdeki İstanbul Operası binasının hâlâ bir iskelet şeklinden kurtulmamış olması karşısında ünlü bir sopranonun gelişinin ne faydası olabilirdi? Milli Eğitim Bakan Vekili Tevfik İleri İstanbuldaki "Kral Oidipus" temsillerinin temdidi talebi karşısında verdiği söz arasında, basına ulaşan beyanatında: "İstanbul Operasının iki yılda tamamlanmış olacağını" söylediğine göre de, şimdiden Leylâ Gencerin İstanbul Operasında çalışmak arzusunu açıklaması henüz erken sayılmazmıydı?

Halbuki bu söz hiç de erken söylenmemişti. Çünkü durum başka idi ve kritik bir tarafı vardı:

Ayni günlerde İstanbulda sansasyonel haberler dolaşmaktaydı. Yeni Opera binası tamamlanmadan önce de, Şehir Dram Tiyatrosu binasında pekalâ opera temsilleri verilebileceği, bunun için orkestra, koro ve solist imkânlarının çoktanberi mevcut olduğu, hele dışardan getirtilebilecek bir iki misafir solist ile de bu teşebbüsün daha da kuvvet kazanacağı fikri gerçek bir mâna taşıyordu. Zaten İstanbul Konservatuarının geçen yıllar "Tatbikat sahnesi" adı altında verdiği opera denemeleri gelecek için ümit verici sayılmıştı. Demek opera temsilleri verebilmek için birçok şeyler elde idi. Bu bir...

İkincisi, Ankara Devlet Operasından bazı ayrılmalar olmuştu. Değerli opera sanatçıları Aydın Gün ve eşi Azra Gün hemen İstanbula gelmişler ve verdikleri beyanatlarda yeni İstanbul Operası için seve seve çalışacaklarını söylemişlerdi. Aydın Gün memleketimizde tanınmış bir sahneye koyucu ve kaliteli bir tenordu. Azra Gün ise yabancı diyarlarda da başarı göstermiş bir sopranomuz idi.

Nihayet, memlekete Bölge Tiyatrolarını kazandırdıktan sonra Devlet Tiyatrosunda görevi sona eren Muhsin Ertuğrul derhal işe koyulmuş ve İstanbula yeni tiyatrolar kazandırmıştı. Türk Tiyatrosuna yaptığı büyük hizmetleri inkâr edilemiyecek olan Muhsin Ertuğrul, İstanbul Operasının kurulması konusunda herzamanki gibi susmayı tercih ediyordu. İstifalar ve dedikodulara karışmak istemiyordu. Fakat bu susuşunun arkasında bir şey seziliyordu. Olayların gelişmesini beklediğini zaten beyanatında söylemişti. İmkânlar ve zaman müsait hâle gelince İstanbul Operasını kurmak için bütün kuvvetini vereceği ve bunda da başarı göstereceği muhakkaktı. Çünki onda bu sanat gücü tam mânasıyla mevcuttu. Muhsin Ertuğrul ha'en Amerikada mesleki temaslarda bulunmaktaydı.

Leylâ Gencer
Sanat elçisi...

İşte böyle bir atmosferin ortalığı kapladığı günlerde soprano Leylâ Gencer İstanbula geldi ve tertipledıği basın toplantısında, önümüzdeki günlerde çıkacağı Avrupa, Hindistan ve Amerika turnelerini izah etti. Bu arada kendisine sorulan sualler arasındaki Devlet Operasından ayrılışını da kısaca açıkladı. Türkiyenin dışarda prestijini yabancı memleketten gelen angajmanlara müspet cevap vererek daha iyi koruyacağına inandığına, Türk Operasına dışarda ve içerde hizmet etmenin onun için milli bir ödev olduğunu haklı olarak savundu.

Bu arada Devlet Operasında şimdilik söylemesinin şart olmadığını, çünkü opera idaresinin kendisini sadece bir memur gibi kullanarak, istediği tarihleri empoze ettiğini, bunun ise en verimli çağında olan sanatını körletmekten ve Türkiyeyi dışarda şerefle temsil etmeği alıkoymaktan başka bir faydası olamıyacağını sözlerine ekledi.

"Devlet Operasında asla söylemiyeceğine" dair bir ifade kullanmadığını belirten eşsiz sopranomuz Leylâ Gencerin bu arada bir sözü bilhassa toplantıdaki basın mensuplarının ve dâvetlilerin dikkatinden kaçmadı:

"Devlet Operası memleketin malıdır, ben de bir Türk sanatkârıyım!"

A.B.D.

Kültür sarmaş dolaşı

(New York, Kasım, İlhan K. Mimaroğlu yazıyor)

Krutçeftten sonra sıra şimdi Şostakoviçtedir. Şostakoviç, Hrenikof Kabalevski, Amirof ve şürekâsı. . . Sovyet musiki sahnesinin bu parlak yıldızları geçen hafta Amerikanın sanat hayatını inceliye durmakta, gördüklerini öğrendiklerini -ve Yeni Dünyada kazanadurdukları şerefleri- iyi yoldaşların yapması gerektiği gibi, aralarında paylaşmakta, hele, ser verip sır vermemiye azami dikkati göstermekteydiler. Heyet, Waşingtondada birkac gün geçirdi, modern musikinin mekkesi Louisvillee gitti; New York'ta Columbia Üniversitesinde musiki profesörleriyle ve öğrencileriyle tanıştı. New York Filârmoni Orkestrasının bir konserinde hazır bulundu ve bu münasebetle orkestranın misafir şefi Eleazar de Carvalho programda bir değişiklik yapıp, William Schuman'ın Yaylı Sazlar Senfonisinin yerine Kabalevskinin "Colas Breugnon" uvertürünü çaldı; olay, Kabalevskinin gövdesini gösterip halkı selâmlaması için bir fırsat teşkil etti. Bundan başka Boston Senfoni Orkestrasının şefi Charles Münhc bu mevsim New York'taki ilk konserinde bir cömertlik gösterip, viyolonsel konsertosunu idare etmesi için, kürsüsünü Kabalevskiye bıraktı. Sovyet bestecilerinin ziyareti münasebetiyle hazırlandığı aşikâr olan programda, Azerbeycanlı besteci Fikret Amirofun "Senfonik Makam"ı da yer almıştı.

Sovyet bestecilerinin Columbia Üniversitesini ziyaretleri, olayın önemiyle ilgili olmıyan bir derbederlik içinde cereyan etti. Üniversitenin musiki sınıflarından birinde öğrenciler, ziyaretçilerin geleceği bildirilen saatin üstüne bir saat kadar sabrettikten sonra, başka bir dünyadan gelmiş garip yaratıkları görmek merakı içinde bekledikleri Sovyet bestecileriyle karşılaşabildiler. Şostakoviç ve şürekâsı, Columbia Üniversitesi musiki bölümü profesörlerinden Otto Luening ve Vladimir Usaçevski ile birlikte, bir masanın etrafında yer aldılar. Salona şaşkınlık havası hâkimdi; kimse ne söyliyeceğini bilmiyor-

(Savcılık eliyle aldığımız tekziptir.)

Sayın Başvekilimizin oğlu Yüksel Menderes'in Hariciye Vekâleti Başkâtiplik imtihanına kanuni müddetinden önce girdiği yolunda Akis'in bir kaç hafta evvelki bir nüshasında çıkan yazı mesnetsizdir. Her şey kanun ve nizâmlara uygun şekilde cereyan etmiştir.

Vekâletimizin bilhassa hariçteki teşkilâtında başkâtiplere duyulan şiddetli ihtiyaç dolayısiyle, zamanı esasen Vekâlet makamının talimatına göre tâyin edilen başkâtiplik imtihanı son defa altı ay kadar ileriye alınarak yapılmış ve buna Yüksel Menderes ile birlikte, onun durumunda olan, 17 kişi girmiştir.

Hariciye Vekâleti Umumi Kâtip
İdari İşler Muavini
Daniş Tunalıgil

du. Beylik sözleri solak sükûtlar takip ediyor. Sovyet bestecileri Columbia bestecilerinin yazdığı eserlerin partisyonlarını görmek istiyorlar, notalar getiriliyor, sayfalar üstünkörü çevrildikten sonra bir iki boş lâf ediliyor, derken genç bestecilerden biri piyanoya oturup eserini çalmaya başlıyor, fakat şaşkınlığından olacak, notalar birbirine karışıyor ve ortaya acayip bir gürültü çıkıyor, bunun üzerine eserin icrasının manyetofonla dinletilmesine karar veriliyor, manyetofon bulunup getirilene kadar vakit beklemekle ve bakışmakla geçiyor, manyetofon geldiğinde bozuk olduğu anlaşılıyor, tamiri için biraz vakit daha harcanıyor, nihayet uğultu ve zırıltılar içinde genç bestecinin eseri misafirlere dinletiliyordu. Şostakoviç ve şürekâsı Columbia'dan ayrıldıktan sonra, ziyaretin sorumluluk yükünü daha iyi hissetmiş olan Columbia profesörleri derin bir nefes aldılar.

Rostropoviç'in konseri

Amerika ile Rusya arasındaki kültür sarmaş dolaşmın bir tezahürü de, iki memleketin profesör alışverişine karar vermeleriydi. Buna göre Sovyet Rusyadan birkaç profesör Amerikaya gelecek, buna karşı da Columbia Üniversitesinden birkaç profesör -karara göre "beşten fazla olmamak üzere"- Rusyaya gidecekti.

Tezahürler arasında, Sovyet musikişinaslarının Amerikada vereceği konserler de vardı. Ocak ayı başında Moskova Devlet Senfoni Orkestrası Carnegie Hall'da, Ivanof ve Kondraşin gibi şeflerin idaresinde, Gilels, Şafran gibi solistlerin iştirakiyle, bir seri konser verecektir. David Oystrah'un bu mevsim Amerikada gene konserler vermesi beklenmektedir. Bundan başka çellist Mstislav Rostropoviç geçen hafta Carnegie Hall'da bir resital vermiştir.

"Viyolonselin Oystrah'ı" diye tanıtılan Rostropoviçin, ünlü kemancının gölgesinde yaşamaya lâyık bir musikişinas olmadığını, kendi değerleriyle, kendi başarılarıyla meslek hayatını sürdürme hakkını kazanmış mükemmel bir musikişinas olduğunu anlamak için, Rostropoviçten tek bir eserin tek bir bölümünü dinlemek kâfidir. 34 yaşındaki Rostropoviçi "bugünün en iyi viyolonselcisi" olarak görmek mübalağa sayılmaz. Hattâ Oystrahın, Rostropoviçin sanatkâr şahsiyeti yanında, konservatuar keman öğretmeni olarak kaldığı söylenebilir. Sovyet musikişinaslarının birçoğu gibi Rostropoviç de barok musikiyi romantikleştirmek temayülünü göstermekte, programında modern eserlere yer vermekten kaçınmaktadır. Bu anlayışla Bach'ın cello süitini çalmak, kalem efendisine "blue jeans" giydirmek gibi bir şeydi ama, Brahms, ya da Rahmaninofa sıra geldiğinde Rostropoviçin tefsir tarzına söz söylenemezdi. İcra hızı, çok notalı geçitlerin temizliği ve çevikliği bakımlarından Rostropoviçle kıyaslanabilecek birkaç viyolonselci gösterebilirdi.

Rostropoviçin Carnegie Hall programında Şaporinin kısacık scerzosundan başka Sovyet eseri çalmamak, bundan başka, ev sahiplerine bir lûtufta bulunmak istermiş gibi, ek parça olarak Gershwin'in piyano prelüdlerinden birinin viyolonsel düzenlemesini çalmak inceliğini de gösterdi.

Salondan sahneye

Geçen hafta bir akşam Metropolitan operasında, Mozart'ın "Figaronun Düğünü" nün birinci perdesi oynanmaktayken iki tenor, biri soyunma odasında gazete okumakla, öbürü salonda operayı seyretmekle, kaygısızca vakit geçirmekteydiler. Bir üçüncü tenor, kuliste sırasının gelmesini bekliyordu. Az sonra Charles Kullmann, Don Basilio rolünde, sahneye çıkacaktı. Bir ara Kullmann, bir şeyin farkına vardı ve dehşet içinde kaldı. Sesi kısılmıştı. Zâten günlerdir soğuk algınlığı yüzünden yataktaydı. Ama artık iyileşmişti. Doktorlar sahneye çıkabileceğini söylemişlerdi. Zaten o da kendini iyi hissetmekteydi. Sesi yerindeydi, keză formu da... Ama işte, tam sahneye çıkacağına birkaç dakika kala sesi gene kısılıvermişti.

Derhal soyunma odasına koştu. Orada meslekdaşı Gabor Carelli gazetesini okumıya devam ediyordu. Carelli'nin sahneye çıkmasına daha vakit vardı. Oynıyacağı Don Curzio rolüne sıra ancak üçüncü perdede geliyordu. Kullmann, fısıldıyarak, boğazını göstererek, durumu anlattı. Carelli güldü. "Alayın sırası mı canım? Bir iki dakika sonra sahneye çıkacaksın. Haydi git kulise, yerini al" dedi. Ama Kullmann şakasında ısrar ediyordu. Carelli nihayet işin ciddiyetini anlıyabildi. Don Basilio kostümünü Kullmann'ın üstünden çıkarıp aceleyle sırtına geçirdi ve sahneye fırladı.

Salonda, Kullmannın yerine Carellinin çıktığını gören seyirci tenor Robert Nagy derhal sahne gerisine koştu. Don Curzio rolü için bir tenora muhtaç bulunulduğunu anlamıştı. Carelli "Viyanadan beri Don Basilio rolünü söylemedim. Ne yapacağım şimdi?" diyip duruyordu ama, Robert Nagy'nin, Viyanada bile söylememiş olduğu bir rolü söylemesine imkân olmadığı için Carelli hafızasına güvenip rolü devam ettirecek, Nagy de Don Curzioyu oynıyacaktı.

Temsil hâdisesiz cereyan etti. Oyundan sonra, beklemedikleri bir sırada sahneye çıkmış, fakat kazasız belâsız hâdiseyi atlatmış iki tenor beraberce halkı selâmladılar. Eve dönerken Carelli dostlarına "İyi ki şu son günlerde, Don Basilio rolünde kaydetmiş olduğum plâğı sık sık dinlemiştim" diyordu.

Callas özür diliyor...

New York Metropolitan operasının genel direktörünün telefonu çaldı. Dünyanın bu en büyük operasındaki kurduğu düzenle şöhret yapmış olan genel direktör Rudolf Bing, rahat koltuğundan kımıldamadan elini uzattı. Ahizeyi kulağına götürdü. Telefonun öbür ucundan direktörün uzun zamandır duymadığı tanıdık bir ses konuşuyordu. "Anlaşmazlıkları artık halledelim. Gene Metropolitanda söylemek istiyorum.." Rudolf Bing gülümsedi. Dünyanın en şöhretli sopranosu yaptığı şımarıklıkların azabı içindeydi. "Peki" dedi...

İtalyada kocasından ayrılmak için açtığı davâda bulunmak üzere Dallastan New York yoluyla hareket eden şöhretli soprana Maria Callas, New York hava alanından Metropolitan direktörüne telefon ederek aralarındaki anlaşmazlığı kaldırmağa muvaffak olmuştu. Biraz sonra kendisiyle konuşan gazetecilere bu haberi verirken gözlerinin içi gülüyordu. Maria Callas'a göre opera ile arasının açılmasına büyük çapta kocası Giovanni Battista Meneghini sebep olmuştu. Şimdi ondan ayrılması bütün meseleyi halletmiş olacaktı.

Dallas operasıyla yaptığı anlaşma neticesi "Sevil Berberi" operasında oynaması gerekirken boşanma davâsı üzerine İtalyaya hareket etmek zorunda kalınca Dallas opera idaresi yerine Scala'nın sopranosu Eugenai Ratti'i angaje etmişti. Bu defaki ayrılığı gerek opera idarecileri gerek operaseverler tarafından anlayışla karşılanmıştı.

Maria Callasın Metropolitan operası ile bu kadar kolayca anlaşabileceğine ve yeni mevsime sahnede görülebileceğine ihtimal verilmemektedir. Bu mevzuda bir açıklama yapan Metropolitan operası sözcüsü "Miss Callas'ın 1960 - 61 mevsiminde operamızda söyliyebileceğini pek sanmıyorum. Bu sâdece belki misafir san'atkâr olarak mümkün olabilecektir. Çünkü 1960 - 61 mevsiminin programını çok önceden tesbit ettik ve bütün hazırlıklar tamamlanmış bulunuyor. Değişiklik yapabileceğimizi sanmıyorum" demiştir.

T İ Y A T R O

Ankara

"Yalan"

20 Kasım Cuma gecesi Devlet Tiyatrosunun Küçük Tiyatro sahnesinde bu mevsimin ikinci telif piyesi temsile başlandı. Piyesin adı: Yalan. Yazarının adı: Orhan Asena. Orhan Asenanın daha önceki mevsimlerde Devlet Tiyatrosu sahnelerinde "Gılgameş - Tanrılar ve İnsanlar", "Korku" ve "Hürrem Sultan" adlı piyesleri temsil edilmişti. Ayrıca ismi Van Gogh Operasının livresini yazanlar arasında da görünüyordu. Hatta livrenin ilk orijinal metnini tek başına o yazmıştı. Yani adı artık tiyatromuza "piyes yazarı" olarak geçebilecek bir duruma gelmişti. Tabii şayet bir piyes yazarının piyes yazarlığı vasfını kazanabilmesi için sadece oynattığı piyeslerin sayısına bakmak kâfi gelirse...

Dr. Orhan Asena proloğ, üç perde ve epiloğdan ibaret "Yalan" dramını oynatmasaydı ne kaybederdi? Tiyatronun gişesinden cebine girecek beş - on bin lirayı. Oynatmakla neyi kaybetti? "Piyes yazarı" olarak adı etrafında şimdiyedek toplamağı başardığı bir yığın ümidi...

Dr. Orhan Asena

Yazdın... Oynatmasana...

"Yalan"ın konusu:

21 yaşlarında genç bir kız, Vicdan -İlçin Saraçoğlu- bir gece ailesi efradı sinemada iken havagazıyla intihar eder. Kızın intiharı üzerine olaya Savcı -Turgut Sarıgöl- el koyar ve intihara sebep teşkil edecek bir ipucu bulabilmek için bütün ev halkını, yani Anneyi -Meliha Arsı-, Babayı -Çetin Köroğlu- Kırkardeşi Vildanı -Tijen Par- ve Vicdanın nişanlısı Nejatı -Erol Amaç- teker teker sorguya çeker. Bu soruşturma sonunda genç kızın intiharına sebep olacak hiçbir nokta göremez. Savcının sahnenin arka plânında cereyan eden bu soruşturması esnasında ön plânda da, yani Mehmet Ali ailesinin oturma odasında başka türlü bir soruşturma cereyan eder. Vicdanın hayali sarı - yeşil renkli bir ışık ortasında sahneye gelerek sırasıyla önce Süreyyayı, -yani anneyi-, sonra Mehmet Ali'yi, -yani babayı-, son perde de kızkardeşi Vildanla, nişanlısı Nejatı Savcıya yalan ifade vermekle itham eder. Anlaşıldığına göre Vildan aslında bir semboldür. Yani kahramanlardan herbirinin kendi kendileriyle, kendi vicdanlarıyla hesaplaşmalarını ifade eder. Bu hesaplaşma sonunda önce Annenin yalanını öğreniriz: Süreyya kocasından hayli genç ve hâlâ da güzel bir kadındır. Cinsî bakımdan da Mehmet Ali tarafından hiç tatmin edilmiş değildir. O sebeple, bir yandan da kızlarının yetişip geliştiğini gördükçe, yani ihtiyarlığa doğru yaklaştığını sezdikçe isteri nöbetleri geçirmektedir. Neticede son bir gayret sarfeder ve kocasını genç bir adamla aldatır. Annenin yalanı bu, yani kocaya ihanetidir. İkinci perdede ise babanın yalanını öğreniriz. Baba her nasılsa karısının kendisini aldattığını haber alır, fakat ya kurulu bir düzeni bozmamak, ya da karısını haklı gördüğünden durumu bilmemezliğe gelir. Bu da babanın yalanıdır. Üçüncü perdede kızkardeşin yalanıyla, nişanlının yalanını öğreniriz. Vicdanın kardeşi Vildan kendisine nazaran çok daha güzel bir kızdır. Aslında Nejatla Vildan birbirlerini sevmektedirler. Bunu hiç göstermezler ama öyledir. İki genç hislerini ancak Vicdanın ölümünden sonra açıklamağa cesaret ederler. Bu da Vildanla Nejatın yalanlarıdır.

Acaba Vicdan sağlığında bütün bu yalanların farkına vardığı için mi intihar etmiştir? Yoksa onun da kendinden dahi gizlediği bir yalanı mı olmuştur? Bu son sual ancak epiloğun son satırları içinde, Savcının son sözleri üzerine beliren, daha doğrusu açık açık savcı tarafından ortaya atılan bir sualdir. Zaten perde de bu sual üzerine kapanır.

"Yalan"ın demek istediği

Piyesin konusundan da anlaşılacağı gibi yazar burada kahramanların yalanlarını ortaya dökerek bize onların iç dramlarını vermek istemiştir. Ama kendisinin "Yalan" piyesiyle yapmak istediği birşey daha varmış. Bunu Dr. Orhan Asena Devlet Tiyatrosu Dergisinde, piyesi hakkındaki açıklama yazısında şöyle ifade ediyor: "Şurada oturduğu iki saat boyunca seyircim içinde ufak ta olsa bir tedirginlik hissetti mi? Şöyle bir ara gözlerini kendi içine, kendi içindeki yalana çevirerek ürperdi mi? Eğer ona bu tedirginliği duyurabildimse, eğer onu kendi içine, kendi içindeki yalana baktırıp ta ürpertebildiysem kendimi başarılı sayacağım"

Evet, gerçi seyirci iki saat boyunca oturduğu koltuğunda bir tedirginlik, bir ürperti hissetti. Ama bu içindeki yalanı görüp te hissettiği bir ürpertiden ziyade baştan sona tiyatro tekniğinden mahrum, karakterleri belirsiz, tipleri şekilsiz, en dolambaçlı yoldan hedefine varmağa çabalayan, aynı zamanda da fena sahneye konmuş, alabildiğine fena oynanmış bir piyes karşısında duyulan cinsten bir tedirginlik bir ürperti oldu.

Rejİ ve Oyun

Eseri sahneye koyan Salih Canar da sanki bütün gayretiyle piyesin kusurlarına parmak basmış. Yazarın metninde oynadığından da fazla ışıkla oynamış. Meselâ birinci perdede, Vicdan'ın hayalinin anneye göründüğü sahnede yazar "ışıklar karartılacak, hayalin üstüne sarı - yeşil renkte, onu korkunçlaştıracak bir ışık" düşecek demediği halde rejisör bu ilâveyi yapmakta fayda görmüş nedense. Zaten aydınlık sahnelerden çok karanlık sahnelerin piyeste yer alması yetmiyormuş gibi böylece Salih Canar seyirciyi büsbütün sıkıntıya sokmak yolunu tercih etmiş. Rejisör'ün Vicdan'ı tamamen bir hortlak olarak aldığı anlaşılıyor. Oysa Vicdan sadece bir semboldür. Sembollerin ise ille korkunç olmaları gerekmez. Pekalâ genç kız sahneye günlük kıyafetiyle gelebilir, böylece, hiçbir gayritabiiliğe düşmeden sahnedeki vazifesini basit, günlük hayatın çerçevesi içinde de yerine getirebilirdi. Sahnede diğer şahıslar günlük hayatını yaşarken onu da sadece yazarın gös-

termek istediği şahıslara gösterebilirdi. Böylece piyes çok şey kazanmış olur yani seyirciyi karanlıklar içinde düştüğü sıkıntıdan kurtarırdı. Bunu yapmamış, bunu yapmadığı gibi bir de tempodan tamamen mahrum bir mizansen tutturmuş. İkinci perdede Vicdan babasının yalanıyla karşı karşıya geldiğinde sanki herşeyi birden bir anda ifade edivermek istercesine çırpınıyor, didiniyor da o anda yanında bulunan delikanlı bir adım ileri, bir adım da geri atmaktan gayrı hiçbir şey yapamıyor. Bu durum zaman zaman Vıldan için de aynı. Onun da çoğu zaman sahnede yapacak işi yok. Güzel bir biblo bir köşede unutulmuş, sıkıntıyla kollarını çarprazlayıp açıyor.

Birinci perdede Vicdanın hayali anneye göründüğümden bir müddet sonra Süreyya sebepsiz bir atılışla sahneyi terkediyor. Artık sahnede yalnız kalan Vicdan da karanlıklar içinde hâlâ anneye hitabetmekte devam ediyor. Hattâ ona birşey de gösteriyor: "Bak anne, şu masayı görüyor musun?" diyor. Ama ortada anne yok. Anne bundan sonraki sahneye hazırlanmak için üstüne bir sabahlık giymek üzere kulise çıkmıştır.

Oyuna gelince; piyeste rol alan Devlet Tiyatrosu sanatkârları sanki topyekûn 50 yıl öncesinin tiyatro anlayışı içindediler. Sert, aksanlı, kendilerini de, seyirciyi de yorup bitap düşüren bir oyun tarzı hemen hepsine hakimdir. Vicdan'ı oynıyan Elçin Saraçoğlu -Ekmek Parası-nda verdiği ümitleri birdenbire kökünden silip süpürmektedir. Haydi, hayal sahnelerini anlıyoruz. Fakat günlük hayatta eteklikli, süveterli genâ kızı oynarken tabiilikten bukadar uzaklaşmasına ne sebep bulmalı? Hele babasının annesinin ihanetini haber veren o nerden geldiği belirsiz mektubu aldığında saklanması gereken bir olayı, bir ruh halini okadar büyük bir gayretle ortaya dökmeğe çabalaması nedendir? Daima karnı ağrıyormuş gibi kıvranması, elini midesine bastırması, her repliğinin üstüne baltayla vurması da Elçin Saraçoğlu'nun piyese verilen gayrıtabiiliği artırmak için giriştiği gayretin bir ifadesidir.

Babayı oynıyan Çetin Köroğlu bütün diğer şahıslara nazaran zaman zaman bu sert oyunun dışına çıkıyor. Fakat sadece yalnız olduğu sahnelerde. Dramın diğer şahıslarıyla karşılaşınca o da ipin ucunu kaçırıyor ve aşırı bir melodram havası içindeki umumî gidişe ayak uyduruyor. Anne'de Meliha Ars ise, ağlayışlarını dahi en yüksek perdeden tutuşa kadar oyunun sivri sivri yontulmuş, daha doğrusu yontulup ta hiçbir yuvarlaklık, yumuşaklık verilmemiş gidişini destekliyor.

Piyeste hiçbir fonksiyonu olmıyan lâflar gibi hiçbir fonksiyonu olmıyan şahıslar da var: Meselâ hizmetçi.

Dekor bütün bu olup bitenlere uygun. Kapıları siyaha boyanmış, arka plâna açılan camlı kapıya dahi kirli beyaz bir renk vurulmuş. O da arka plânı gösterebilsin diye. Tel bir kapı pekalâ bu işi görebilirdi. Yahut da tül perdeler...

Kısacası "Yalan" herşeyi ile 50 yıl evvelinden kalmış hissini veren kötü bir melodram örneği.

Metindeki başarısızlık

Dr. Orhan Asena piyesini defalarca yanıp sönen bir ışık oyunu formu içine oturtmuş. Bu daha önce de bir çok yazarlar tarafından defalarca denenmiş, fakat seyirciyi sık sık karanlıkta, sıkıcı bir hava içerisinde bırakmaktan gayrı hiç bir işe yaramadığı için terkedilmeğe mahkûm kalmış bir form olmuştur. Orhan Asena söylemek istediği şeyi dümdüz, bir apartıman dairesi içinde ve ışıklardan bu kadar fazla medet ummadan söylemiş olsaydı belki de seyirciye o vermek istediği ürpertiyi verebilirdi. Çünkü böylece seyirciyi bir günlük hayat içerisine almış, onların herbirini kendi evinin mahremiyetine sokmuş olurdu. Halbuki sahnede uzun, beyaz bir hortlak kılığı içinde ve mütemadiyen sarı - yeşil bir ışık ortasında belirip uzun uzun bildikleriyle beraber düşündüklerini de hikâye eden Vicdanın görünüşleri seyirciyi durmadan yaşanan bir günlük hayattan koparıyor, adeta kendilerinin hiçbir zaman içinde bulunamıyacakları bir hortlaklı eve sokuyor. Yazar piyesinde yer yer günlük hayata dönmemiş mi? Dönmüş. Fakat bize gösterdiği bu günlük hayatın olayları Vicdanın o bitmek tükenmek bilmeyen ağız kalabalığı yanında öylesine cılız, öylesine kifayetsiz kalıyor ki piyes yaşanmış veya yaşanmakta olan bir hayatın sahnede tekrarı olmaktan zorla uzaklaştırılıyor, ölmüş bir genç kızın şikâyetleri, çırpınmaları ve hattâ ukalâlıklarının ifadesi haline geliyor. Kısacası başta da ifade edildiği gibi Orhan Asena söylemek istediği hedefe varmak için en dolambaçlı yolu seçmiş, günlük hayatımızda sık sık rastlanabilecek birtakım olayları gayrıtabii bir atmosfer içinde boğulmağa terketmiştir. Başarısız bir mizansenle başarısız bir oyun da bu kördöğüşe katılınca ortaya manakyan tarzı bir "facia" çıkmıştır.

Talebe Tiyatroları Festivali:

Türk Millî Talebe Federasyonunun İstanbulda tertiplediği IV. cü Talebe Tiyatroları festivali geçen hafta sonunda, 20 Kasım Cuma günü sona ermişti. Geçen hafta bu sütunlarda verdiğimiz festival programı aynen tatbik edildi. Festivale katılan yedi talebe tiyatrosu topluluğu içerisinde en fazla dikkati çeken iki topluluk oldu. Bunlardan biri Akademi Tiyatrosunun temsil ettiği pandomim oyunları idi. Akademililerin bilhassa "Berber", "Sinema", "Doğumdan Ölüme" "Arsız Çocuk" adı altında verdikleri pandomim örnekleri hayli başarılı idi. Festivalde başarı kazanan diğer topluluk ta Ankaradan Sahne Z idi. Sahne Z Güner Sümerin rejisi ve idaresi altında Turgut Özakmanın "Hastahane"siyle Çekhofun "Teklif"ini temsil etmiş, bilhassa "Teklif" seyirciler tarafından uzun uzun alkışlanmıştı. Sonucun bukadar başarılı olacağını işin aslında Sahne Z liler de ummuyorlardı. Zira festivale bütün diğer topluluklar kadar onlar da gereği kadar hazırlanamamışlardı. Bir haftalık ciddi bir çalışma neticesinde Istanbul ve Ankaradan festivale iştirak eden talebe tiyatro toplulukları az veya çok başarılı da olsa yine de festivalin yapılmasından memnunluk duymuşlardı. Çünkü bu kendilerine faaliyetlerini gösterecek bir fırsat vermişti.

Sahne "Z" de Teklif

Başarılı netice...

SİNEMA

Filmler

Sâkin Amerikalı

GEÇEN hafta Ankara'da gösterilen "The Quiet American - Sâkin Amerikalı" adlı filmin dış sahneleri Saygonda, iç sahneleri de Romada, meşhur Cinecitta stüdyolarında çekilmişti. Filmin çekiminde çalışan elli kişinin Saygonda karşılaştığı güçlüklerin haddi hesabı yoktu. Bunların başında taksi şoförlerinin filmcilere tehlikeli dakikalar yaşatması, Vietnamın meşhur sıcağı ve film çekme şartlarının son derece kifayetsiz oluşu yer alıyordu. Filmciler bütün bunlardan başka kendilerini kaptırdıkları yalnızlık hissinden de bir türlü kurtulamamışlardı. "Sâkin Amerikalı" nın senarist rejisörü Joseph L. Mankiewicz, Amerikaya döndüğü zaman "Saygonda kendimi o kadar yalnız hissettim ki, bir ara bu şehrin dışında bir dünyanın bulunduğunu düşünemez olmuştum" demişti. Çekim ekibindekiler ancak Romaya, Cinecitta stüdyolarına kapağı attıkları zaman geniş bir nefes almışlardı. Fakat Saygon'daki sıcaktan, Vietnam yemeklerinden, Doğu âdetlerinden ve film çekilirken karşılaştıkları beklenmedik meselelerden uzun uzun bahsetmeden de yapamamışlardı.

Vietnam hükûmeti "Sâkin Amerikalı" yı hazırlayan Figaro Inc. adlı film şirketine her türlü kolaylığı temin etmişti. Saygonda Budistlerin devam ettiği bir tapınakta film çekmek fırsatı bu sâyede elde edildi. Çekim gününden haftalarca önce prodüksiyon şefi F. E. Johnston ve Budist papazları bir tarih üzerinde anlaşmışlardı. Kararlaştırılan günde san'atkârlar tapınağın bulunduğu yere geldiler, fakat içeri giremediler. Gökteki ay üçüncü devresini henüz doldurmadığı için yabancıların tapınağa ayak basmaları doğru bulunmamıştı.

Rejisör Mankiewiczin plânlarını altüst eden başka bir hâdise de hafta sonunu geçirmek için Hong Konga giden filmin yıldızlarından Audie Murphynin geçirdiği apandisit ameliyatı neticesinde orada bir hafta kalması oldu. Rejisörü ve film çekimini ilgilendiren güçlükler birbirini kovalarken fütursuzca otomobil kullanmasını âdet edinmiş Saygon şoförleri de sık sık sebep oldukları kazalarla filmcilerin başına türlü işler açıyorlardı.

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi "Sâkin Amerikalı" nın çekim ekibi tarafından Vietnam Hükûmetinin tasvip etmediği bir gösteri yürüyüşü de işin aslı bilinmediği içim filme alındı.

Provasız çekilen sahne.

Filmciler Saygondan 75 mil uzakta Tay Ninh adında bir kasabaya gitmişlerdi. Bu kasabada yapılacak olan dinî bir merasim filme çekilecekti. Kalabalık sahnelere meraklı Hollywoodcular için bu dinî merasim kaçırılmaması icabeden bir fırsattı. Cao - Dai mezhebine bağlı 40.000 kişinin Tav Ninhde toplanması hakikaten mühim bir hâdiseydi. Rejisör Mankiewicz beş kamerasını da büyük bir merasime iştirak ettiği sanılan bu 40.000 kişinin üstüne çevirdi ve kendisine göre kalabalık sahnelerden birini en mükemmel bir şekilde filme çekti. Filmcilerin bazılarına kalsa bu merasimin dinî ilgilendiren bir tarafı yoktu. Fakat hepsi Doğudaki hayatın ve âdetlerin yabancısı sayılırdı. Kimsenin aklına ağzını açıp bir şey söylemek gelmedi.

Mâsum filmcilerin dinî bir merasim sandıkları bu toplantı aslında Cai - Dai mezhebinin Kambodiaya sürülmüş olan reisini geri getirmek için tertiplenmiş bir gösteri yürüyüşünden başka bir şey değildi. İşin tuhaf tarafı, Vietnam polisi de bu gösteri yürüyüşüne mâni olamamıştı. Film kameralarını gören ilgililer merasimin "Sâkin Amerikalı" için tertiplenmiş bir sahne olduğunu sanmışlardı.

Film çekiminde kullanılan metodların aksine, "Sâkin Amerikalı"nın ekibi Saygonda önce en güç sahneleri filme almakla işe başlamıştı. Sabahın altısından akşamın beşine kadar ilk üç gün "Çin Yeni Yılını" sokaklarda kutlayan halkın filmini çekmekle geçti. Filmi görenlerin hatırından çıkmayan bu kalabalık ve hareketli sahneleri filme almanın ne kadar güç bir iş olduğunu söylemeye lüzum yoktur. Bu sahnelerin bir de İngiliz, Fransız, İtalyan, Alman, Avusturyalı, Polonyalı, Vietnamlı ve Amerikalı elemanlardan meydana gelmiş, birbirinin lisanını anlamayan kimselerin bulunduğu bir film ekibi tarafından çekildiğini hatırlatmak rejisör Mankiewiczin önüne çıkan güçlüklerin derecesini çok daha iyi gösterir. İşin tuhaf tarafı da üç gün, üç gece fasılasız bir çalışma neticesinde filme alınan bu sahneler "Sâkin Amerikalı" nın jenereğine sâdece fon olarak kullanılmıştır.

"Üçüncü Adam", "Odd Man Out - Kötü Adam", "Romeo ve Jülyet" ve "Trapez" filmlerinin şöhretli kameramanı Robert Krasker de "Sâkin Amerikalı" yı çekerken çeşitli güçlüklerle karşılaşmıştı. Saygonun kızgın güneşi ve şehrin 10 derecedeki tul dairesinde bulunması, öğle güneşinin yatık şuaları altında film çekmeyi imkânsız bir duruma sokuyordu. Krasker bu sebepten öğle vakti, boğucu sıcakta ve kızgın güneş altında film çekerken kocaman ark lâmbalarını da kullanmış ve Vietnamlıların hayrete düşmelerine sebep olmuştu. Ayrıca Hollywoodun film hilesi yapan elemanlarından Rocky Cline ve George Schlickerin Hindi - Çini Harbi sırasında Saygonun içinde bulunduğu havayı yaratmak maksadı ile patlattıkları bombalar da şehir halkının haklı bir korkuya kapılmasına yol açmıştı. Saygon Valisi birkaç kere Vietnam Reisicumhuru Diemin yanına çağrılmış ve kendisinden infilâklar hakkında malûmat istenmişti.

Bütün bu zorluklar ve rahatsızlıklar neticesinde meydana çıkan "Sâkin Amerikalı" için ne denebilirdi? Graham Greenenin romanından perdeye aktarıldığı için yer yer uzun tartısmalarla ve seyirci üstünde tuhaf bir tesir yaratmak gâyesiyle bir takım gürültülerle doldurulan

"On İki Öfkeli Adam"dan bir sahne
Şüphe üzerine varyasyonlar.

France - Soirın bu beyanını şu sözlerle tekzip etmektedir.

"İkinci gol nizamidir. Zira kornerden gelen top kaleciyi aşmış ve Şerefin kafasına gelmişti. Bu futbolcu kafayı vurduktan sonra, yere düşerken rakibinin omuzuna dayanmıştır. Bundan daha normal atılmış bir gol olamaz. Gol tamamen nizami bir şarjla atılmıştır.

Maçın hakemi hakkında l'Equipe gazetesinde çıkan bir beyanatta, ise şunlar yazılıydı".

"Müsabakanın idaresi benim için kolay olmuştur. Hernekadar çatışmalar olmuşsada, bunlar fena niyetle yapılmamıştır. Eğer fikrimi söylemem icabederse. Nice Avrupa kupasında kardöfinalleri oynayacaktır."

Maçın hakemi Kralaus L'equipe gazetesinin, kendisine atfen verdiği bu beyanatında şu sözlerle tekzıp ediyordu.

"Ben L'equipe gazetesi muhabirine, Nice Fenerbahceyi Fransada mağlûbedecektır. demedim. Kaldı ki hiçbir maçdan öncede şu kazanacaktır diye bir tahminde bulunmam. Yalnız Fenerbahçenin Fransada daha şuurlu oynaması lâzımdır. Şunu da söyliyebilirim, Nice kendi sahasında burada oynadığı oyunun daha iyisini oynıyacaktır. Çünkü orada da avantajlara Nice sahip olacaktır. Buna rağmen Fransada oynanacak Fenerbahçe - Nice maçının neticesini söyleyemem. Futbol bu belli olmaz".

Maçın hakemi gerçekten haklıydı. "Futbol bu belli olmaz ki.."

Lefter bir üstad

Fenerbahçe takımının büyük futbolcusu Lefter, hocasının kendisine verdiği pasörlük vazifesini fazlasiyle başarmış, arkadaşlarına sayısız fırsatlar hazırlamışdı. İşte bu usta futbolcu hakkında L'equipe gazetesi, maçın kritiğini verdiği yazısında Lefter üzerinde ziyadesiyle durmakta ve ona "Herşeye muktedir üstad futbolcu" ünvanını vermektedir. Gollerden ilkinin onun verdiği pasla, ikincisinin de attığı nefis kornerle atıldığını kaydeden gazete, Canın da fevkalâde oyunundan bahsederken, genç futbolcunun vasıflarını şu kelimelerle ifade etmektedir. Zarafet, canlılık ve şut..

Hasılât meselesi

Milli ligde oynanan maçlarda, büyük maçlar hariç, diğer maçlarda elde edilen hasılâtın içinden Belediye, Bölge, Stad hisseleri ve diğer masrafların çıkmasından sonra klüplerin eline geçen miktarlar hiç de tatminkâr bulmıyan klüpler, Federasyona karşı cephe almakta idiler. Hattâ büyük maçları oynıyan ve kendilerini büyük gören klüpler, bu konuda Federasyona karşı ilk hareketi yapmışlardı. Onlar bu mevzuda ilgililerle temaslarda bulunmak üzere Federasyanla anlaşdıktan sonra, bazı isteklerini de Federasyona kabul ettirmeye muvaffak olmuşlardı. Üç büyükler Galatasaray - Fenerbahçe ve Beşiktaş klüplerinin temsilcileri, bu isteklerinin kabul edilmemesi karşısında, kendi aralarındaki maçları, hatta lüzum gördükleri bazı karşılaşmaları kendi stadlarında oynamayı dahi Federasyona kabul ettirmişlerdi. Eğer İstanbul Bölgesi ve Belediyesi bu miktarları indirmiyecek olurlarsa. lüzum gördükleri maçları Fenerbahçe stadında oynıyacaklar ve Federasyon bu değişikliği kabul edecekti.

Üç büyükler Federasyondan kopardıkları bu tavizin yanısıra. Federasyon fonundan 30 ar bin lira koparmıya da muvaffak olmuşlardı. Bu klüplerin ileri sürdükleri yardım gerekçesinde, büyük masraflar karşısında elde edilen gelirleri ile idare edemedikleri ve zaruret içinde bulundukları zikrediliyordu.

Onlar zaruret içinde olunca, milli ligin diğer takımlarının hali nice olurdu ki. Nitekim bu mevzuda diğer klüplerde de bir ayaklanma başlamıştı. İstanbuldan sonra, milli ligde oynıyan 5 Ankara takımı bir gece Demirspor lokalinde toplanmış. durumu gözden geçirmiş ve Federasyonun üç büyüklere her hususta taviz verdiği kanaatına varmıştı. Federasyonun bu tutumu şiddetle protesto edilecek, Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaşdan çok daha fazla mali sıkıntı içinde bulunan kendilerine de aynı hakların tanınması istenecekti.

Nitekim, bu hafta milli ligde İstanbulda ovnayan iki Ankara takımı Hacettepe ve Gençlerbirliği, bu deplâsmandan eli boş dönmüştü. Gerçi sahadan kazançlı ayrılmışlardı ama, elde edilen hasılâttan hisselerine düşen para hiç mesabesindeydi. Cumartesi günü oynanan Hacettepe - Beykoz, Gençlerbirliği - Adalet maçlarını Mithatpaşa stadında seyretmeye 1976 kişi gelmiş ve 5072 lira gelir sağlanmıştı. Bundan Saha, Belediye, Bölge hisseleri ile masraflar çıkarılacak olursa klüplerin eline geçecek paranın gülünç halini kestirmek güç değildi.

Lefter omuzlarda

Oyuncunun iyisi...

ANSİKLOPEDİK SÖZLÜK ve GENÇLİK ANSİKLOPEDİSİ'Nİ
yayınlayan KURTULUŞ YAYINEVİ

BAKİ KURTULUŞ tarafından hazırlanan yeni eserini sunar.

Küçük bir ansiklopedi olan bu eserde, başlangıcından zamanımıza kadar Türk ve Dünya şair ve yazarlarının hayatlarından, eserlerinden söz edilmekle, ayrıca Türk ve Dünya edebiyatlarının bir özeti verilmektedir. HER ÖĞRETMENİN, HER ÖĞRENCİNİN, HER KİTAP SEVERİN EDİNMESİ GEREKEN BİR ESERDİR

Kitap resimlidir, Fiyatı 6 Liradır.

İstanbul ve taşra kitapçıları için toptan isteme adresi : KÜLTÜR KİTABEVİ, Ankara Caddesi, 62/2 — İSTANBUL

KURTULUŞ YAYINEVİ — P. K. 35 Bahçelievler — ANKARA